

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 41.

Fredagen den 22 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 16 och den 18 innevarande månad.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 75 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 februari 1931 dagtecknad proposition, nr 75, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att *dels* antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar samt förslag till förordning om erkända sjukkassor och förordning om moderskapsunderstöd, *dels* bevilja anslag till sjukkasseväsendets befrämjande, att användas enligt grunder, i huvudsak överensstämmande med ett vid statsrådsprotokollet såsom bilaga fogat förslag till bestämmelser i sådant hänseende, samt *dels* bevilja anslag till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, att användas enligt i propositionen angivna grunder.

De i propositionen innefattade förslagen avsåge en omorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet samt åtgärder för ökat moderskapskydd.

Propositionen hade hänvisats, i vad den avsåg författningsförslag, till lagutskott samt i övrigt till statsutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade den behandlats av sammansatt utskott. Till detta utskott hade jämväl från statsutskottet hänskjutits Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln framställda förslag om anslag till sjukkasseväsendets befrämjande samt till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd.

Till utskottet hade ock hänvisats följande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

- nr 210, av herr Östergren m. fl.,
- nr 215, av herr Norling m. fl.,
- nr 216, av herr Norling, och
- nr 221, av herrar Nylander och Nordborg, samt

inom andra kammaren

- nr 353, av herr Höglund i Göteborg m. fl.,
- nr 366, av herr Spångberg m. fl.,
- nr 367, av herr Öhman m. fl.,
- nr 369, av herr Wikander,
- nr 370, av herr Carlström m. fl., och
- nr 371, av herr Olson i Torsby m. fl.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte antaga det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 75 fogade förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar;

B) att riksdagen, med förklarande att det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till förordning om erkända sjukkassor ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till förordning om erkända sjukkassor;

C) att riksdagen, med förklarande att det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till förordning om moderskapsunderstöd ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga under denna punkt infört förslag till förordning om moderskapsunderstöd;

D) att riksdagen måtte under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen sjukförsäkring, höja det ordinarie förslagsanslaget till sjukkasseväsandets befrämjande, nu 3,670,000 kronor, med 270,000 kronor till 3,940,000 kronor;

E) att riksdagen måtte medgiva, att för användningen av nämnda anslag skulle gälla grunder, i huvudsak överensstämmande med ett vid utskottets utlåtande såsom bilaga fogat förslag till bestämmelser i sådant hänseende;

F) att riksdagen måtte under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen sjukförsäkring, till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 190,000 kronor att användas enligt av departementschefen angivna grunder;

G) att de i anledning av förevarande proposition nr 75 väckta motionerna I: 210, 215, 216 och 221 samt II: 353, 366, 367, 369, 370 och 371, i den mån de icke blivit tillstyrkta eller eljest beaktade genom vad utskottet förut hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande utskottets hemställan i dess helhet hade reservation avgivits av herrarna *Ernfors*, *Johanson* i Hallagården, *Svensson* i Grönvik, *Järte* och *Aronson*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med avslag i övrigt å Kungl. Maj:ts proposition nr 75, besluta

A) att under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen sjukförsäkring, höja det ordinarie förslagsanslaget till sjukkasseväsandets befrämjande, nu 3,670,000 kronor, med 270,000 kronor till 3,940,000 kronor;

B) att för användningen av nämnda anslag, i vad anginge bidragsansökningar, som inkomme efter den 1 januari 1932, skulle vidtagas sådana ändringar i nu gällande grunder, att dels statsbidraget i förhållande till antalet sjukdagar utginge med 40 öre för varje sjukdag och dels nu stadgad begränsning av detta bidrag, för sjukkassa till högst 2 kronor per medlem och för fortsättningskassa till högst 50 öre per medlem, bortfölle;

C) att under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen sjukförsäkring, till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 190,000 kronor;

D) att i ämnet väckta motioner, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad förut hemställts, icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr von Sydow: I avseende å föredragningen av sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8 får jag hemställa, att detsamma må före-

tagas till avgörande punktvis med iakttagande, att punkten B behandlas före punkten A; att punkten B företages till avgörande på det sättet, att först föredrages det av utskottet tillstyrka förordningsförslaget, där så erfordras paragrafvis, med slutstadganden och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages; att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Vad herr von Sydow sålunda hemställt bifölls.

I enlighet härmed föredrogs nu

Punkten B.

Utskottets förslag till förordning om erkända sjukkassor.

1 §.

Denna paragraf var så lydande:

Registrerad understödsförening, vilken enligt sina stadgar meddelar sjukhjälp och moderskapshjälp i enlighet med vad i denna förordning föreskrives, må på sätt i förordningen sägs antagas till *erkänd sjukkassa*.

Meddelas understöd, som ovan avses, i den omfattning, som därför i denna förordning finnes särskilt stadgat, må föreningen vid antagandet tilldelas benämningen *centralsjukkassa*.

Annan erkänd sjukkassa än centralsjukkassa benämnes i denna förordning *lokalsjukkassa*.

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.*

Herr Ernfors: Eftersom jag jämte fyra andra ledamöter i utskottet avgivit en reservation emot utskottets förslag, skall jag be att få säga några ord.

I vår reservation ha vi påpekat, att det nu är fjärde gången som riksdagen har att behandla denna fråga, som tre gånger förut avslagits, och jag befarar, att denna fråga nu skall få samma behandling som enträgna motionärers framställningar ibland få röna, nämligen att deras motioner slutligen gå igenom i trötthetens tecken. Jag torde inte vara ensam om den uppfattningen utan kan i det avseendet hänvisa till en motion i andra kammaren, väckt av herr Carlström jämte fem andra ledamöter, tillhörande regeringspartiet, vari det säges: »Sjukkasfrågan kommer antagligen vid innevarande års riksdag att lösas — i trötthetens tecken. Såsom alltid, då ett förslag efter upprepade motgångar ånyo framlägges, sker antagandet i riksdagen, inte efter övertygelsen om lämpligheten eller styrkan av detsamma, utan under känslan av att 'något måste göras' eftersom frågan så länge stått på dagordningen. Om det gjorda sedan visar sig vara tämligen oöverlagt i fråga om de ekonomiska och sociala konsekvenserna, så pekar man i regel på den omständigheten att frågan trängde sig fram som ett led i ett visst reformarbete, som ej utan våda kunde uppskjutas.»

Jag kan inte underlåta att säga, att jag har fått den uppfattningen, att frågan nu kommer att gå igenom i trötthetens tecken.

Det förslag, som ligger på riksdagens bord, överensstämmer i det allra närmaste, kan man säga, med det förslag, som förelåg till riksdagens behandling år 1930. Det finns endast en huvudsaklig förändring i det nya förslaget, och det är den del av förslaget, som omfattar de s. k. moderskapsunderstöden. Den av mig nyss nämnde motionären och hans kamrater ha i likhet med mig funnit, att detta är ett bihang som utan avsaknad kan bortopereras, i likhet med en viss kroppsdel, vars behövlighet är omtvistad av läkarna, och som kan ope-

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

reras bort, utan att den övriga delen av kroppen lider något men av detta. Därför ha ock dessa motionärer hemställt om avslag i denna del.

För mig ställer sig frågan så: är en reform i detta avseende nödig eller nyttig, och kräver sjukkassee folket i det stora hela ute i landet att en reform i denna riktning skall genomföras? Jag skall först säga några ord om vad jag anser i fråga om nödvändigheten härav.

Jag tror inte, att det är nödvändigt, ty såsom sjukkasorna nu verka kunna de gott fylla sin uppgift, såvida deras ledare förstå att ordna sjukkasornas verksamhet, så att den blir ekonomiskt bärkraftig. Det är i detta avseende som mycket brustit. Sjukkasorna ha tagit för låga avgifter och gjort för stora medgivanden i fråga om ersättningarna, vilket medfört, att deras ekonomi blivit dålig. Det är dessa sjukkasor, säger jag, som man nu vill reformera, men de små sjukkasor ute på landsbygden, som verka i de olika socknarna, vilja inte på något vis ha en sådan reform och otaliga äro de brev och meddelanden, som från sådana kassor kommit såväl mig som andra utskotts- och kammarledamöter till handa med protester emot detta förslag. Jag ber nu att inom parentes få säga, att deras motstånd emot denna sammankoppling geografiskt sett i större områden har sin grundorsak i att sjukkasorna anse, att de i fråga om sina medlemmars hälsotillstånd komma att få det sämre ställt än de nu ha, på grund av de olika yrkesgrupper, som genom en sådan sammankoppling skulle komma att hänföras till de lokala sjukkasorna. På den ort t. ex., som jag närmast representerar, ha vi i våra sjukkasor medlemmar, som äro sysselsatta i såväl jordbruk som skogsbruk och industri, men där ha vi en mycket skarp åtskillnad mellan kassorna. Industrierbetarna ha sina särskilda kassor och jordbruksarbetarna sina. Jag har fått uppmaning ifrån de kassor, där jordbrukarna huvudsakligen utgöra medlemsantalet, att i den mån det kan vara möjligt motarbeta det förslag till sammanslagning, som nu föreligger. Vederbörande ha nämligen den övertygelsen, att om det förslaget går igenom, så måste de fortsätta med sin verksamhet utan statsbidrag, därför att industrierbetarna ha en mycket, mycket större sjuklighetsfrekvens än den övriga delen av befolkningen. Man har till och med givit uttryck åt den farhågan, att denna sjuklighetsfrekvens skulle vara så stor, att det skulle löna sig bättre för kassorna att helt och hållet avstå ifrån statsbidrag och försöka taga sig fram på egen hand. Åtminstone kan tänkas de göra det så länge deras kassor räcka och de ha ganska försvarliga sådana samlade, vilket däremot icke torde vara fallet med industrierbetarnas sjukkasor.

Det kan också finnas ett annat skäl, nämligen att tillslutningen till kassorna visat sig så dålig, att man skulle genom ett ytterligare anslag stimulera till större anslutning. Enligt min mening är så inte förhållandet. Man måste tänka sig, att det viktigaste inte är, att det skall bli en rekordartad tillslutning — det tror jag vore olyckligt — utan att det är bättre, när tillslutningen går sakta och säkert. I propositionen ha vi också en uppgift om att under åren 1925—1927 uppgick ökningen i medlemsantal till mellan 4 och 5 %, år 1928 till 5 % och år 1929 till 6 %, således en stadigvarande ökning, som man i sjukkasseväsandets intresse får hoppas skall fortsätta.

Sedan har såsom ett skäl framkommit, att det är alldeles nödvändigt att koncentrera sjukkasornas verksamhet, d. v. s. att de många små sjukkasorna skola slås ihop till större sjukkasor. Det torde ursäktas mig, att jag har en alldeles motsatt uppfattning. Dessa sjukkassemän i de små kassorna ha, tror jag, större möjlighet att övervaka sina kamrater och se efter att inte någon simulation förekommer. Blir det i stället mycket stora sjukkasor, förlora sjukkassemännen greppet om sina medlemmar, kontrollen över de sjuka försvåras och förslappas med påföljd att, som jag nyss sade, antalet simulanter, som säkerligen redan nu är ganska stort, kommer att ökas.

Det har i propositionen sagts, att det har kommit en framställning ifrån en hel del sjukkassor och att det är på grund därav som statsrådet funnit anledning att framlägga förslaget ånyo. Jag kan inte underlåta att uttala den misstanken, att dessa framställningar kommit ifrån sådana sjukkassor, som äro så ekonomiskt under isen, att de äro i färd att gå under.

Å andra sidan kan ju nämnas, att det ifrån vår läkarekår kommit en ganska skarp protest, vari man bestämt säger ifrån att man inte vill höra talas om den obligatoriska läkarvården. Denna sak var före redan i fjol, men då sades det, att det var ett förhastat uttalande av läkarna som saknade den grund det borde ha. Nu ha i alla fall läkarna haft ytterligare ett år på sig att fundera på saken, och de ha sannerligen inte legat på latsidan utan kommit med ett uttalande, som är rätt märkligt. Centralstyrelsen för Sveriges läkareförbund har ju nämligen på uppmaning av regeringen avgivit ett yttrande och detta är minsann inte enhälligt, utan en del medlemmar ha reserverat sig mot uttalandet i det avseendet att de anse, att organisationen borde i stort sett bibehållas oförändrad men med ökat statsunderstöd för sjukkasseförsäkringar. Sedan har denna centralstyrelse till sina lokalföreningar gjort en rundfråga rörande deras inställning till frågan. På denna rundfråga ha alla avdelningar svarat, men ungefär två tredjedelar av dessa svar gå i avstyrkande riktning. Jag tager mig friheten göra ett litet citat ur det uttalande, som härrör sig ifrån Dalarnes läkarförening, utfärdat av doktor Waldenström i Falun. Han säger bland annat: »Gentemot den optimistiska tron, att obligatorisk läkarvård, kombinerad med sjukpenning, båda statsunderstödda, komma att förkorta sjukdomsperioderna och på så vis relativt reducera kostnaderna, måste vi ställa vår egen erfarenhet, enligt vilken det måste betraktas som något självklart, att effektivt statsunderstött sjukförsäkring kommer att successivt öka både sjukligheten och sjukdomsperiodernas längd och därigenom kostnaderna på alla punkter. Detta sker helt enkelt därför, att reaktionen för sjukdomssymtom successivt skärpes, liksom kravet på normal hälsa; det har intet med aggrava-tion och simulation i vanlig mening att göra. Det är psykologiskt nödvändigt.»

Litet längre ned i svaret säger han: »Utvecklingens naturnödvändiga tendens mot alltmer ökade krav och mot alltmer ökad 'sjuklighet' har emellertid icke i diskussionen tillräckligt beaktats och bör därför enligt vår mening från läkarhåll med största allvar framhållas. Den medför givetvis vittutseende ekonomiska konsekvenser. Den *kan också tänkas* komma att medföra konsekvenser av allvarligare art. En ovarsam lagstiftning *kan* leda utvecklingen in på banor, där sjukdom premieras mer än hälsa, där ansvarskänslan hos den enskilde förslappas, där sjukdom *odlas* av de organ, som i bästa mening skapats för att motarbetna densamma. Låt oss hoppas, att dessa faror i vårt land äro långt avlägsna. Vi kunna dock icke tillsluta ögonen för att de på andra håll yppat sig på ett allvarligt sätt.»

Så säger han vidare: »*Vi fråga oss med en viss oro, om denna radikala centralisering är nödvändig och nyttig.* Vår oro i denna riktning minskas icke därav, att sjukförsäkringen i den föreslagna formen, och icke minst på grund av dess angivna syfte att utgöra grundvalen för övrig socialförsäkring, med en viss sannolikhet kan väntas bli omdanad till obligatorisk, varigenom dess centralisering och byråkratisering med därmed följande risker blir än längre driven.

I en centraliserad och byråkratiserad sjukförsäkring kommer med nödvändighet ett allt större ansvar i fråga om den individuella kontrollen att falla på läkarna. När sjukdagarna och kostnaderna stiga, komma läkarna därför utan tvivel att ställas skarpt till ansvar. Det synes då nödvändigt, att läkarna på förhand allvarligt framhålla, att de i alla de fall där säkra objektiva sjukdomstecken saknas — och dessa äro mycket talrika — ha mycket

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

mindre möjlighet att avgöra om sjukdom, resp. arbetsförmåga föreligger än vad lekmän i allmänhet tro. Följden kan lätt bli, att läkare och patient stå mot varandra som fiender, under det att förhållandet dem emellan borde vara förtroende, och måste vara det för ett lyckligt resultat av behandlingen.»

De orden tala för sig själva tillräckligt, då det gäller att få fram läkarnas åsikt i den här saken.

Jag undrar, om det inte också är så, att propositionen framkommit delvis därför att regeringen kommit underfund med att en del sjukkassor stå, som jag förut antytt, i en sådan ekonomisk ställning, att deras verksamhet hotas med sammanbrott. Jag kan då inte underlåta att göra mig den frågan om dessa sjukkassor med den hjälp de skola få enligt det föreliggande förslaget kunna upphjälpa sin ekonomi på sådant sätt, att deras verksamhet där-efter kan ostörd fortgå. På den frågan tror jag mig kunna svara ett bestämt nej. Fortsätta de med samma oförståndiga skötsel, med samma låga premier och samma dryga åtaganden, tror jag för min del, att det inte hjälper något med det statsunderstöd, som de skola få enligt propositionen.

Jag uttalade redan förra året, att en så radikal förändring av vårt sjuk-kasseväsen, som den, som då föreslogs och som nu åter föreligger förslag om, inte borde företagas, förrän den av Kungl. Maj:t tillsatta 1928 års pensions-försäkringskommittén kunde framkomma med sitt förslag, så att man fick se vad detta kan bära i sitt sköte. Samma skäl för avslag förefinnes fort-farande. Det har sagts mig, att denna kommitté skulle ha ägnat även denna fråga mycket livlig uppmärksamhet och att kommitténs förslag säkerligen skulle komma att omfatta en stor del av sjukkasseväsendet. Detta förslag har emellertid ännu inte framkommit, men under utskottets arbete med denna fråga har denna pensionsförsäkringskommitté hunnit slutföra en liten del av arbetet rörande sjukkassorna. Den har nämligen granskat deras nuvarande ekonomiska förhållanden, och utskottet har från professor Cramér erhållit en redogörelse över sjukkassornas nuvarande ställning. Denna redogörelse är minsann inte sådan, att den ger anledning till någon glädje vare sig för sjuk-kassorna eller för oss. Jag skall inte gå närmare in på den redogörelsen, ty jag hoppas, att de av kammarens ledamöter, som ha något större intresse för denna fråga, och det vill jag hoppas alla ha, verkligen ha studerat utskottets utlåtande, till vilket såsom bilagor äro fogade såväl den Cramérska utredning-
gen som också ett svar med anledning av denna utredning ifrån byråchefen Andersson i socialstyrelsen. Jag vill endast påpeka, att det enligt professor Cramérs beräkning skall, för den händelse man nu skall utgå ifrån att sjuk-kassorna måste ställa sig på försäkringsteknisk grund — och det tror jag är absolut nödvändigt — föreligga en brist på 168 miljoner kronor. Byrå-
chefen Andersson i socialstyrelsen har i sitt bemötande nedbringat denna siffra till 64 miljoner, men det må tillåtas mig att draga i tvivelsmål, huru-
vida de rätta grunderna tillämpats vid den beräkningen. Jag vill visst icke strida med herrar statistici, men det förefaller mig vara bra underligt, att de kunna komma med så stridiga uppgifter.

Nu har jag i likhet med andra kammarledamöter i mitt postfack funnit en liten broschyr ifrån Sveriges allmänna sjukkasseefförbund, där detta vid sina beräkningar i detta avseende kommit till siffran 2 à 3 miljoner.

Det tycks gå att leka med siffrorna hur som helst, men just därför tror jag, att det är riskabelt att ge sig in på förslaget, innan vi fått en ordentlig utredning, som visar vad vi verkligen gå in för. Gå vi nu in för detta förslag, så har enligt min uppfattning riksdagen pålagt staten en absolut förpliktelse då det gäller att få sjukkasornas ekonomi så ordnad att de kunna fortsätta med sin verksamhet. Jag undrar vad följderna då skulle bli! Det må ursäktas mig, att jag tror mest på den Cramérska uppgiften om dessa 168 miljoner kronor.

Därmed vill jag inte påstå, att man behöver punga ut med 168 miljoner kronor i penningar för att få sjukförsäkrings ekonomi i stånd, men nog kan det bli fråga om att det kan komma att behövas en avsevärd del av detta belopp. I så fall är jag rädd för att finansministern — det berör ju närmast honom — kan komma in i en situation, som närmast liknar den, som rådde i början av 1920-talet, då bankerna och industrien sutto illa fast och då finansministern vid det tillfället fick gå in för att skapa 1922 års kreditkassa. Jag vill hoppas, att vi skola slippa upprepa detta tio år efteråt, så att vi också skola få en kreditkassa av år 1932.

Det är ju klart, som jag nyss sade, att orsaken till dessa kassors dåliga ekonomi är den, att de inte tagit ut tillräckliga avgifter och inte heller gentemot sina medlemmar åtagit sig förpliktelser, som stå i riktig proportion till de inkomster de fått genom medlemsavgifterna, och det torde ursäktas mig, att jag i det avseendet inte kan låta en institution gå alldeles klanderfri, nämligen den s. k. tillsynsmyndigheten. Det är ju den del av socialstyrelsen, som kallas sjukförsäkringsbyrån, och den kallar jag i det följande för tillsynsmyndigheten. Man kan fråga sig, varför den inte har ingripit eller om det har varit tillsynsmyndigheten fullkomligt främmande, att sjukförsäkrings ställning varit sådan som den visat sig vara under de sista av dessa dagar. En omständighet härvidlag skulle ju vederbörande kunna ha att andraga till sitt försvar, nämligen att de icke haft reda på verkliga förhållandet, men i byråchefen Anderssons bemötande av professor Cramérs utredning säges det av byråchefen Andersson, som egentligen är den som har hand om tillsynsmyndigheten: »Sjukförsäkringsavgifterna hava icke kunnat anpassas efter den nuvarande sjukligheten. Allbekant är och medgives även i utredningen, att sjukligheten sedan år 1926 varit väsentligt högre än vad tidigare konstaterats. På grund härav äro icke i allmänhet de nuvarande sjukförsäkringsavgifterna, som fastställts på grundval av avsevärt lägre sjuklighet, anpassade efter det nuvarande läget. Tillsynsmyndigheten har dock haft sin uppmärksamhet riktad på förhållandet och vidtagit förberedelser för en allmän justering uppåt av sjukförsäkringsavgifter. Då sjukförsäkringsreformen hela tiden stått på dagordningen, hava dock åtgärderna i denna riktning blivit tillsvidare undanskjutna. Skulle emellertid icke heller i år en ny sjukförsäkringslagstiftning komma till stånd, lära åtgärder omedelbart komma att vidtagas för att få sjukförsäkringsavgifter anpassade efter den nuvarande sjukligheten.»

Jag kan inte finna annat än att vi här ha ett erkännande ifrån tillsynsmyndighetens sida, att den haft reda på förhållandet men bara väntat, att den här reformen skulle gå igenom, varefter den sedan skulle försöka vidtaga åtgärder. Av den sista delen av detta citat kan man inte läsa ut annat än ett medgivande ifrån tillsynsmyndighetens sida att, om blott dessa åtgärder, som jag förut påpekat, vidtagas, skall sjukförsäkrings verksamhet kunna fortgå. Jag tillåter mig då fråga: hur har tillsynsmyndigheten kunnat låta det gå så långt, som nu visat sig vara fallet? Jag säger ännu en gång, att den myndigheten borde inte ha varit omedveten om att sjukförsäkrings arbetade under alldeles vidriga förhållanden, ty först säger ju byråchefen Andersson, att »sjukförsäkringsavgifterna hava icke kunnat anpassas efter den nuvarande sjukligheten», och sedan säger han, att det är »allbekant» och »medgives även i utredningen, att sjukligheten ökat sedan år 1926». Jag har tillåtit mig fråga några läkare, om sjukligheten ökat nämnvärt sedan 1926. De ha svarat att så icke varit fallet, och därav kan jag inte få någon annan uppfattning än att byråchefen Andersson menar sjukligheten *inom sjukförsäkrings*, och här är man inne på en tråkig historia, som jag påpekade redan i fjol, då jag drog fram en hel del siffror rörande simulationen. De flesta av kammarens ledamöter komma nog ihåg, att de voro rätt avskräckande. De härledde sig ifrån

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

erfarenheter från andra länder: Danmark, Norge, England och även Tyskland. Jag tror, att i denna ökade simulation ibland sjukkasemedlemmarna ha vi att finna anledningen till den ökade sjukligheten men inte i någon allmänt ökad verklig sjuklighet.

Så ha vi, som jag sade, det där bihanget — moderskapsunderstöd. Jag har inte heller kunnat följa regeringens förslag i den punkten men skall nu inte något vidare gå in på det förslaget annat än så tillvida att jag skall be att få referera litet grand ur herr Carlströms motion. Han säger, att det är oriktigt att ge denna verksamhet den vidgade utsträckning som är föreslagen i den kungl. propositionen; han vill, att sjukkassorna själva skola klara upp den saken — och det tror också jag är det allra bästa. För att lämna bevis för sin åsikt kommer han med en passus, som jag inte kan underlåta att läsa upp. Jag vill inte gå så långt, att jag citerar även propositionen — den få herrarna läsa själva — men om ni göra det, så finna ni, att det inte är så orätt, vad han säger. »Det måste», säger han, »för övrigt bli en föga uppbygglig syn att, efter det föreliggande förslaget genomförande, se huvudparten av landets jordbrukare som understödstagare vända sig till sjukkassorna och erlægga 2 kronor för att utfå ett bidrag om 30 kronor vid inträffad lycklig tilldragelse i familjen. Ty med 500 kronor beskattningsbar inkomst som gräns blir flertalet av dem understödsberättigade, och genom inbjudande lagstiftning skall det lyckas att förkväva även den självkänsla som dessa ännu besitta.» Och i fortsättningen heter det: »Denna sammankoppling av försäkring och understöd är olycklig och bör undvikas.»

Då det i utskottet fattades beslut och det visade sig att jag och mina medreservanter kommo i minoritet, så ansågo vi ändå inte att vi kunde underlåta att göra de erinringar emot lagförslaget, som vi ansågo vara nödvändiga för att få det i någon mån bättre än vi ansågo det vara. För den skull försökte vi att få några ändringar igenom men det var omöjligt. Det föreföll nästan som om man skulle kunna likna ställningen i det avseendet vid ett hus, som byggdes, men så fick man se, att en tegelsten nedåt grunden inte låg riktigt som den skulle. Man ville försöka taga bort den, men man vågade inte göra det, därför att då kunde hela huset ramla. Det föreföll nästan vara samma förhållande i utskottet vid behandlingen av denna fråga, ty det var komplett omöjligt att kunna få några ändringar genomförda.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att då vi komma till de särskilda paragraferna — jag förutsätter nämligen att förslaget nu går igenom — göra mina särskilda yrkanden, men jag vill redan nu antydningssvis erinra om, att enligt § 20 må icke någon, för vilken det vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagna beskattningsbara beloppet överstiger åttatusen kronor, tillförsäkra sig sjukvårdsersättning. Vi reservanter yrkade förgäves på en nedsättning av detta belopp, men vi lyckades inte få den saken igenom. Jag skall emellertid återkomma till den, när vi behandla den paragrafen.

I § 22 yrkade vi också på en ändring. Där säges det, att när någon ligger sjuk på ett sjukhus, som underhålles av staten, landsting eller kommun, eller till vars drift statsbidrag utgår, skall statsbidrag erhållas med hälften av sjukvårdskostnaden, varvid denna beräknas efter kostnaden i det län, där den sjuke är hemmahörande. Jag kommer att upprepa detta ännu en gång, men jag anser att nu, då det gäller själva principdebatten, bör jag komma fram med ett påpekande av hur galet det kan bli. Som exempel vill jag nämna att i Kopparbergs län, som ju är känt för att ha den lägsta sjukvårdsavgiften i hela Sverige — ja, det har skett en liten förändring nu — ha vi haft det så, att avgiften varit en krona på allmän sal, men då vederbörande legat i tre månader på sjukhus har han fått ligga avgiftsfritt. Antag, att en person, bosatt i Kopparbergs län, insjuknar i Stockholm och måste läggas in på sjukhus här.

Då får han naturligtvis betala efter den avgift Stockholms stad bestämt, men då han legat sjuk under tre månader, får han ingenting, ty i Kopparbergs län är det ingen sjukvårdsavgift efter tre månader.

I 36 § önskade vi också att få en liten förändring, men det gick icke heller. Vi ansågo, att tillsynsmyndigheten borde höras och lämna sitt förord, då det gällde att anställa den verkställande tjänstemannen i centralsjuk-kassa, och det gjorde vi, därför att — jag säger det rent ut — här vinkade partibelöningar i form av platser åt personer, mer eller mindre kompetenta och kanske ej kompetenta alls, och om staten skall kosta på så mycket penningar för detta ändamål, skall väl staten ha så mycket att säga till om därvidlag, att tillsynsmyndigheten får förklara den kompetent, som skall ha platsen.

Jag påpekade i fjol, att om vi här i Sverige skulle få en liknande anslutning till våra sjuk-kassor, som det är i Danmark, skulle kostnaderna uppgå till 31 miljoner kronor. Jag fick den uppgiften förra året under hand, men nu ha vi fått litet säkrare uppgifter just genom den förut flera gånger omnämnde byråchefen Andersson, och han gör en sammanställning över hur statens kostnader skola ställa sig under en tid framåt. Han har gått så långt som till år 2021 till och med. Då har han beräknat en viss ökad anslutning undan för undan. I Danmark är anslutningen för närvarande 65 procent. Då uppstår för oss en kostnad av 34 miljoner per år, således 3 miljoner mer än vad jag antydde i fjol, då personer, åtminstone under hand, sade, att jag kom med luft-siffror.

Ja, det är, som jag sagt, detta ekonomiska svaghetstillstånd hos en del av det nuvarande sjuk-kasseväsendet, som väl utgjort ett huvudmotiv för omorganisationen och de ökade statsbidragen. Genom de kraftigt höjda statsbidragen har man hoppats uppnå en ökad stabilitet, samtidigt som prestationerna väsentligt utökas. Ehuru den föreslagna statsbidragshöjningen är mycket stor och kommer att bli för statsverket betungande, visar det sig dock, att den icke räcker att giva de nya monopolkassorna ett stabilt utgångsläge. Om man nu nödgas öka avgifterna till sjuk-kassorna, tror jag ej, i likhet med vad regeringen tyckes göra, att vi få ökad anslutning, utan jag tror, att det kommer att visa sig, att de ökade avgifterna föranleda manfall från sjuk-kassorna. Hur kommer det då att bli? Jo, det blir ytterligare ett starkt, jag kan säga antagbart skäl att just gå in för obligatorisk sjuk-kasseförsäkring. Det har från flera håll, där man är välvilligt stämd mot nu föreliggande förslag, framhållits samtalsvis till mig, att man icke alls är med på en obligatorisk sjuk-kasseförsäkring utan anser, att det vore en olycka. Då är det ganska underligt, om man med en sådan klar syn för ögonen, som vi här borde ha, kan gå in för detta förslag, som ovillkorligen leder till den obligatoriska sjuk-kasseförsäkringen.

Sedan är det en annan sak, som jag ej kan undgå att i någon mån beröra, innan jag slutar, och det är en sak, som åtminstone vi landsbygdsrepresentanter äro mycket ömtåliga för, nämligen skapandet av nya ämbeten och nya ämbetsverk. Här komma vi nog att skapa sådana, så att det räcker väl till. Jag har nyss nämnt, att tillsynsmyndigheten borde få avgöra kompetensen hos de verkställande tjänstemännen i en centralsjuk-kassa. Där ha vi säkert en sak, som staten så småningom får bidraga till, och jag hänvisar till Kungl. Maj:ts proposition nr 134, enligt vilken vi nu stå inför en utgift på 50,000 kronor i ökat anslag till socialstyrelsen, ifall förslaget om sjuk-kasseväsendets omändring går igenom. Det lär enligt propositionen vara ofrånkomligt, och det förelåg också i fjolårets proposition förslag därom. Allt efter som sjuk-kasseväsendet ökas, kommer säkerligen arbetsbördan att ökas i socialdepartementet. Nya tjänstemän komma att tillsättas kanske i större utsträckning, än vi nu kunna ana.

Ja, herr talman, då jag icke kan för min del finna, att det nu föreliggande förslaget bleve till lycka, så skall jag, icke minst med hänsyn till dessa små

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.

(Forts.)

sjukkassor, som vilja leva sitt eget fria liv, be att få yrka avslag på det föreliggande förslaget och bifall till den reservation, som jag och flera andra ledamöter av utskottet ha vidfogat utskottsutlåtandet.

Häri instämde herrar *Johan Johansson, Per Andersson, Karl Emil Andersson, Alexander Nilsson, Martin Svensson, Erik Anderson, Karl Gustafsson, Oscar Ericson, von Geijer, Halvarsson, Enhörning, Frändén, Lundell, Widell, Boberg och Pålsson.*

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Den fråga, som nu behandlas av första kammaren, har under flera föregående år varit föremål för kammarens överläggning, och då därvid en utförlig belysning givits rörande frågans allmänna innebörd, torde en översikt i det avseendet nu knappast vara erforderlig. Jag skall därför icke upptaga tiden därmed, så mycket mindre som det förslag, som i år framlagts för riksdagen, i alla väsentliga avseenden överensstämmer med den proposition, som förelades 1930 års riksdag. Det kan sägas, att de ändringar, som i år äro vidtagna, i stort sett innebära ett tillmötesgående gent emot den kritik, som på vissa punkter riktades mot fjolårets proposition, och det torde därför vara anledning att antaga, att invändningarna i det avseendet åtminstone ej skola ha samma räckvidd i år som de hade förra året.

Nu har det sammansatta stats- och andra lagutskottet i sitt avgivna yttrande på praktiskt taget alla punkter tillstyrkt propositionen, och jag ber att få framföra ett tack till utskottet för den synnerligen välvilliga behandling, som kommit förslaget till del. Den ändring, som på en punkt vidtagits, är av den art, att jag för min del med största tillfredsställelse ser den införd i förslaget, och jag kan sålunda i alla delar ansluta mig till utskottets förslag.

Till utskottets utlåtande har fogats en reservation, där man inledningsvis gör gällande, att enahanda betänkligheter, som förut anförts, i år kvarstå, enligt reservanternas mening förstärkta. Reservanterna upprepa så de olika organisatoriska och statsekonomiska skäl, som enligt deras mening tala emot en sjuk-kassereform. De erinra vidare om den läkaropposition, som gett sig tillkänna, och de stanna särskilt vid de försäkringstekniska brister, som i år varit föremål för särskild uppmärksamhet. Jag skall be att med några korta ord få beröra dessa olika invändningar mot förslaget.

Vad först det organisatoriska beträffar, är det utan tvivel en huvudpunkt i både detta och de närmast föregående årens reformprogram. På denna punkt säga reservanterna, att den nuvarande sjuk-kasserörelsen i stort sett på ett ändamålsenligt sätt motsvarar en sjukförsäkrings uppgift och syfte. De säga också, att man vet vad man har, men icke vad man framdeles kan få. Man måste då fråga sig: vad är det man för närvarande har och vad är det som är så ändamålsenligt? Jag vill därvid erinra om vad som framhållits både i årets och föregående års propositioner, nämligen att den nuvarande sjukförsäkringen utan minsta tvivel är behäftad med så allvarliga brister i flera avseenden, att statsmakterna torde ha ovillkorlig skyldighet att se till, att dessa brister bli avhjälpna. Man har här fått bevittna, hur en verkligt betydande och stor folk-rörelse vuxit sig fram och på solidaritetens grund byggt upp en frivillig försäkringsrörelse, vilken under gångna årtionden, då den utövade sin verksamhet, varit och alltjämt är av mycket betydande värde för vårt folk. Men man har också fått se, att dessa värdefulla frivilliga insatser icke varit tillräckliga för att skapa den organisatoriska fasthet åt rörelsen, som torde vara erforderlig. Jag behöver bara erinra om några omständigheter i detta sammanhang.

Det råder ingen enhetlighet. Detta har också erkänts av flere ärade talare. Man har lokala kassor och rikssjuk-kassor med avdelningar ute i orterna. På

det viset har man fått icke mindre än ungefär 7,000 olika sjukkasseeenheter ute i landet. Det har gått så långt, att det exempelvis finns en kommun med 1,800 invånare, inom vilken 35 sjukkassor inbördes konkurrera om medborgarnas anslutning. Det är icke ett enastående fall, utan så är det över stora delar av landet, och denna splittring mellan kassorna åstadkommer en uppdelning, som omöjligen kan vara ändamålsenlig.

Man har också inom de olika kassorna olika prestationer, olika villkor, olika grunder för medlemsavgifterna och som följd därav, vad jag närmare här skall beröra, en svag ekonomi, som den siste talaren särskilt var inne på. Man har också alltför svaga prestationer. För närvarande är ju i sjukkasselagen bestämd en minimitid för sjukhjälp av 90 dagar, antingen per år eller för en sammanhängande sjukdomsperiod. Det saknas också som bekant bestämmelser om att läkarvård skall lämnas till de sjuka. Dessa prestationer kunna omöjligt vara av den omfattning och betydelse, att de kunna sägas vara tillräckliga för en socialt betydelsefull sjukförsäkring. Genom de olika prestationerna, genom de olika avgifterna och splittringen i övrigt är det ju också omöjligt att med den nuvarande organisationen kunna genomföra en förflyttning från en sjukkassa till en annan, och det gör, att så fort en person lämnar en ort, där han tillhör en sjukkassa, blir det omöjligt för honom att flytta över sina försäkringsvillkor till en annan. Man har framför allt genom denna bristfällighet i organisationen fått en osund konkurrens mellan kassorna, som medför, att man försöker pressa ned avgifterna så lågt som möjligt, för att locka till sig medlemmar, och försöker öka prestationerna, så långt det överhuvud är tänkbart, för att därigenom bjuda större fördelar. Detta är ett av de verkliga kardinalfelen i den nuvarande sjukkasserörelsen.

Det har sagts, och det har jag också antytt, att sjukkasserörelsen fått en stortad anslutning, men det är dock icke för närvarande mera än högst 20 procent av den vuxna befolkningen i landet, som kan anses vara ansluten till denna sjukkasserörelse. Och man måste nog, om man tänker på den sociala effekt, som sjukförsäkringen bör få, säga att detta är alltför litet.

Nu säges det i reservationen, och det har även omnämnts av den siste ärade talaren, att en önskan om reformering på detta område visserligen framförts av ledarna inom sjukkasserörelsen, men att däremot de djupa leden skulle ha en annan mening, och att det förhåller sig så, att den stora massan, om jag förstod den siste talaren rätt, skulle vara motståndare till en reformering på det här föreslagna sättet. Nu är det ju alltid svårt att veta vad de djupa leden ha för mening i alla frågor, i den mån åtminstone som den icke kommer till ett tydligt uttryck. I detta fall har emellertid, såsom herrarna torde ha kändedom om, en undersökning verkstälts genom den sammanslutning av samtliga sjukkasseorganisationer, som vi ha i landet, och denna undersökning har gett vid handen, att en mycket överväldigande majoritet av det svenska sjukkassee-folket, sålunda även bland de djupa leden, icke blott givit sin anslutning till saken utan ivrigt anropat statsmakterna att genomföra en reform av denna innebörd. Och jag tror, att man har all anledning att i detta avseende betänka, att det visserligen alltid finnes de, som opponera mot en strävan som denna, som mycket radikalt bryter sönder den nuvarande organisationen, men att det bland de ansvariga sjukkasseledarna råder en praktiskt taget enhällig uppfattning, och att det ute bland sjukkassee-folket också för visso finnes en mycket betydande majoritet, som ger sin anslutning till reformen.

Den andra invändning, som reservanterna anført, är, att frågans samband med den övriga socialförsäkringen, av dem anses böra påkalla uppskov med frågans lösning, tills man kan överblicka samtliga socialförsäkringsfrågor i ett sammanhang och därvid särskilt känna riktlinjerna för pensionsförsäkringsfrågans lösning. Jag ber i detta sammanhang att få erinra om att då riks-

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.*
(Forts.)

dagen år 1928 skrev till Kungl. Maj:t och begärde den undersökning av pensionsförsäkringen, som sedan kom till stånd genom den nu sittande pensionsförsäkringskommittén, riksdagen bland annat uttalade följande: »Känt är, att ett flertal beröringspunkter förefinnas mellan de olika socialförsäkringsgrenarna och särskilt mellan pensions- och sjukförsäkringen. Utredningen kommer på grund härav sannolikt att giva vid handen, att vissa spörsmål rörande pensionsförsäkringens utformning icke torde kunna definitivt lösas, förrän sjukförsäkringsfrågan erhållit en slutgiltig lösning. Det förhållandet, att så ännu icke skett, har dock icke ansetts utgöra tillräckligt skäl för ett ytterligare uppskov av den förordade utredningen.» Genom detta uttalande har riksdagen, såvitt jag kan se, intagit den enda riktiga ståndpunkten, den nämligen att hur det än kan komma att bli med det framtida ordnandet av pensionsförsäkringen och andra därmed å ena eller andra sättet sammanhörande socialförsäkringsfrågor, det måste vara enbart till fördel, om dessförinnan en rationell ordning av sjukförsäkringen kommer till stånd. Det torde väl nämligen vara uppenbart, att, om man vill en anknytning mellan t. ex. invaliditetsförsäkringen och sjukförsäkringen, en sådan anknytning icke kan åstadkommas med den nuvarande splittringen inom sjukförsäkringen. Det måste vara en nödvändig förutsättning, att man först får organ för sjukförsäkringen, som äro så beskaffade, att de kunna bära även vidgade uppgifter. Det torde därför ingalunda vara så, att man med hänsyn till pensionsförsäkringsfrågans läge har anledning att vänta längre med att lösa sjukförsäkringsfrågan, utan tvärtom så, att önskan att åstadkomma en mera rationell ordning med pensionsförsäkringen är ett av de starkaste skälen för att fortast möjligt ge sjukförsäkringen en reformerad organisation.

Därefter komma reservanternas till de statsfinansiella betänkligheterna, vilka också av den siste ärade talaren vid upprepade tillfällen i hans anförande berördes. Jag vill gärna erkänna, att man givetvis bör med största försiktighet gå till påläggandet av nya bördor, icke minst under en sådan ekonomisk situation som den vi nu äro inne i. Å andra sidan måste man väl emellertid medge, att det resonemang, som i detta avseende föres av reservanternas, omöjligt håller ihop med det resonemang, som de föra i andra delar av sin reservation. De säga nämligen i fråga om organisationen, och det var också herr Ernfors inne på, att det sannolika resultatet av denna omorganisation blir, att stora massor av de nuvarande sjukkassorna icke vilja ansluta sig till den nya organisationen, och att man sålunda har att räkna med minskad medlemsfrekvens efter en sådan reform som denna. Å andra sidan, när de tala om de statsfinansiella betänkligheterna, anse de sannolikheten tala för att man efter en sådan reform som denna skall få en så starkt ökad anslutning, att man skall komma upp till högst betydande ekonomiska bördor för statsverket.

Vad de ekonomiska bördorna beträffar, så skall jag — utan att på minsta sätt söka bagatellisera de betydande utgifter, som det här är fråga om — be att få ställa dem i det riktiga sammanhanget.

För nästa budgetår har man i riksstaten, med oförändrade grunder för sjukförsäkringen, räknat med ett belopp av 4,130,000 kronor. Den reform, som nu är ifrågasatt, skulle träda i kraft den första januari 1935. För tiden till dess har man sålunda ej att räkna med någon anuan ökning än den vanliga ökningen i utgifterna på grund av ett möjligen stegrat medlemsantal i sjukkassorna. Om man utgår från att denna stegring kommer att nästa år vara av samma storleksgrad som under det sistförflutna året, skulle man för budgetåret 1932—1933 kunna räkna med 4,380,000 kronor och för därefter följande budgetår med 4,630,000 kronor. För budgetåret 1934—1935 skulle man, eftersom statsbidragen utgå i efterskott, komma att kunna räkna med 4,880,000 kronor. Under budgetåret 1935—1936 kommer den nya organisationen att

vara i full verksamhet utom beträffande sjukvårdsförsäkringen, för vilken gäller ytterligare tre års övergångstid. Kostnaderna för första året efter den nya organisationen ha i propositionen med nuvarande medlemsantal beräknats till 9,300,000 kronor. Om man antager en ökning av medlemsantalet på samma sätt som hittills, skulle man för de därefter följande åren komma till en ökning, som man på ett ungefär kan beräkna med hänsyn till att de sammanlagda statskostnaderna per försäkrad skulle utgöra 11.50 kronor per år. Därefter kan man sålunda med hänsyn till medlemsantalets storlek beräkna, hur kostnaderna skola fördela sig under de år, som sedan komma. Man kan ju icke göra några säkra kalkyler i det avseendet. Det beror ju helt och hållet på anslutningen, men med den stegringsfrekvens, som hittills rått, har man gjort den beräkningen, att man först år 1950 skulle vara uppe vid ett belopp av 23,000,000 kronor. Därav framgår, att den siffra, som herr Ernfors angav, på 32 eller 34 millioner skulle ernås först ännu mycket senare, och att man sålunda här räknar med statsutgifter vid en tidpunkt, liggande så långt bort i framtiden, att man icke med någon som helst säkerhet kan beräkna vare sig hur det ställer sig med statens ekonomiska möjligheter vid den tidpunkten eller med något i övrigt, som har samband med detta. Man bör också i detta sammanhang komma ihåg, att det här alls icke är fråga om nettoutgifter för det allmänna genom de statsbidrag, som lämnas till sjukförsäkringen. Tvärtom torde man ha all anledning antaga, att en förstärkt sjukförsäkring, som ger verkligt effektiv hjälp åt de sjuka, måste minska statens och det allmännas utgifter både för fattigvård och måhända även för pensionsförsäkring. I synnerhet om en anknytning sker mellan exempelvis invaliditets- och sjukförsäkringen, skulle i det avseendet ekonomiska fördelar för staten komma att vinnas.

En annan invändning, som reservanterna anfört, gäller den särskilda sjukvårdsförsäkringen och vissa övriga särskilda bestämmelser beträffande förslaget om karenstid, om överförsäkring och dylikt. Herr Ernfors framhöll i år liksom i fjol, då denna fråga var föremål för mycken diskussion, läkarkårens ställning till detta spörsmål. I det avseendet vill jag allenast säga, att man dock icke torde ha rätt att bortse från att såväl vår högsta medicinska myndighet, medicinalstyrelsen, som ock centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund — den senare visserligen med några reservanter — ha givit sin anslutning till det förslag, som här föreligger, och alldeles särskilt sin anslutning till en del av förslaget, den obligatoriska läkarvårdsförsäkringen. Man torde också ha rätt att säga, att det vore ganska underligt, om man, när man går till en reformering på detta område, skulle uraktlåta att vidtaga den åtgärd, som synes vara den rimligaste och naturligaste av alla, nämligen att, då en människa blir sjuk, icke blott se till, att hon får sjukpenning som ersättning för minskad arbetsförtjänst, utan också och framför allt se till, att hon kommer under läkarvård för att snarast möjligt återvinna hälsa och arbetsförmåga. Det är detta senare, som man sökt göra genom att inkoppla den obligatoriska läkarvården som en åtgärd, vilken sjukvårderna äro skyldiga att vidtaga, då en deras medlem blir sjuk.

De på denna punkt i årets proposition vidtagna ändringarna äro samtliga av den art, att de äro avsedda att tillmötesgå de invändningar, som under fjolårets diskussion riktades mot särskilt den obligatoriska sjukvårdsförsäkringen.

Sedan återstår av reservanternas invändningar endast en grupp, nämligen vad de kalla för de försäkringstekniska bristerna, och vid vilka herr Ernfors också ganska utförligt uppehöll sig. Reservanterna sammanfatta på denna punkt sitt uttalande så, att de anse, att genom de aktstycken, som de avtryckt som bilagor till sin reservation, skulle vara ådagalagt »åtminstone att de sak-

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

kunnigutredningar, vilka hittills legat till grund för de senaste årens sjuk-
kassepropositioner, varit i väsentligt avseende bristfälliga och därför icke äg-
nade som grundval för en omtänksam reformåtgärd, att med tillsynsmyndig-
hetens vetskap, till följd av de senaste årens ökade sjuklighet, avgifterna till
sjukkassorna varit för låga, att vid uppskattning av sjukkassornas aktiva och
passiva ett underskott på minst 64 milj. kronor föreligger samt att uppenbar
fara är för handen att jämväl de nya centralsjukkassorna komma att starta
med så svagt ekonomiskt underlag, att oberäkneliga efterkrav för det nya or-
ganisationssystemets upprätthållande framdeles kunna komma att ställas på
statsverket.»

Vad först beträffar uppgiften att alla de verkställda utredningarna skulle
vara bristfälliga, så torde det påståendet alls icke hålla streck. Det är ju
nämligen så, att man beträffande kalkylerna för avgifter inom en social för-
säkringsrörelse som denna kan gå två alldeles olika vägar. Man kan antingen
bygga det på samma grunder som livförsäkringsbolagen, genom uträknande
av premiereserver och genom avsättande av försäkringsteknisk säkerhet genom
fonder för att täcka de risker, som en sådan försäkring innebär för försäk-
ringsgivarna. Eller också kan man gå den andra vägen, som innebär, att man
för varje år bestämmer de avgifter, som medlemmarna skola betala, med hän-
syn till de prestationer, som under samma år eller någon viss tid skola meddelas.
Den senare vägen, att sålunda icke bygga på försäkringstekniska beräkningar
för livstiden beträffande dem, som inträda i sjukkassorna, utan att i stället be-
stämman avgifterna med hänsyn till läget för varje särskilt år, är den väg, som
sjukkassorna ha gått. Och jag kan få tillägga, att det är den form för av-
giftsbestämning, som tillämpas så gott som överallt i världen, vare sig man
har obligatorisk eller frivillig sjukförsäkring. Man går nära nog överallt sam-
ma väg, och ingenstädes har man ansett det vara erforderligt att för en så-
dan försäkring som denna helt följa de affärsmässiga försäkringsbolagens prin-
ciper för premiernas uträkning. Man bygger här alltså på avtal mellan sjuk-
kassorna och medlemmarna, men avtal, som ingalunda gälla för medlemmarnas
livstid utan som kunna ändras när det är erforderligt, antingen genom presta-
tionernas minskning eller avgifternas höjning.

Den andra punkten, som reservanterna tagit upp, är att avgifterna de senaste
åren varit för låga, och de antyda — och det gjorde herr Ernfors ännu uttryck-
ligare — att man har anledning att rikta en allvarlig anmärkning mot till-
synsmyndigheten, som icke sett till, att avgifterna under de senaste åren höjts
i sådan utsträckning som varit erforderlig.

Jag vill i det sammanhanget allenast säga, att det är de allra senaste fyra,
högst fem åren, som man haft att uppvisa en stegrad sjuklighetsfrekvens inom
sjukkassorna. Det förefaller mig vara åtminstone mycket förklarligt, om
tillsynsmyndigheten, eftersom under dessa fyra eller fem år omorganisationen
av sjukförsäkringen hela tiden stått på dagordningen och man så att säga varje
år väntat, att en reform skulle komma till stånd, inför en sådan förestående
omorganisation uraktlåtit att genomföra en genomgående granskning och revi-
sion av tariffer och avgiftsbestämmelser inom hela landets sjukkasserörelse.
Det är åtminstone mycket förklarligt, om man velat avvakta den reform, som
ändå inom en nära framtid enligt allas mening, skulle jag tro, måste komma
till stånd.

Vidare uttala reservanterna, och det synes man fästa en särskild betydelse
vid, att vid uppskattning av sjukkassornas aktiva och passiva ett underskott
på minst 64 miljoner föreligger, och man säger, att enligt en annan beräkning
denna siffra skulle gå upp till 168 eller till och med 188 miljoner kronor.

Vad är det då för uppskattning, som där är verkställd, och vad betyder
en uppskattning av denna art? Jo, den betyder visst icke, att det skulle före-

ligga någon brist på annat sätt, än att, om man tänker sig, att man med nuvarande medlemsbestånd i sjukkassorna, med nuvarande avgifter oförändrade för den framtid, det här gäller, med nuvarande prestationer också oförändrade, och utan att en tillströmning av nya medlemmar ägt rum under de följande åren, alltså om man så att säga täpper till allting och räknar med vad man då har att betala för dessa nuvarande medlemmars livstid i våra kassor, då kan man komma upp till en sådan siffra, som här angivits. Men några sådana förbindelser ifrån kassornas sida föreligga icke. Några som helst löften att under dylika villkor fylla dessa prestationer kan det icke alls vara fråga om. Detta alldeles oavsett den omständigheten, att mycket delade meningar kunna råda om de grunder, på vilka kalkylerna överhuvud taget äro gjorda, och om de alls hålla streck. Därpå skall jag emellertid inte gå in, emedan hela denna fråga synes mig sakna varje spår av betydelse, då det icke är den, som på minsta sätt i detta fall är utslagsgivande.

De försäkringstekniska bristerna äro, synes det mig, det allra starkaste skälet för att genomföra omorganisationen, och det har också uttryckligt framhållits just från försäkringstekniskt håll vid den offentliga diskussion, som i denna fråga förekommit. Det är nämligen alldeles uppenbart, att med den nuvarande organisationen och de nuvarande formerna det inte lär vara tänkbart att avhjälpa dessa brister, medan det däremot är stora utsikter, att man med en omorganisation efter de linjer, som nu äro föreslagna, skulle ha möjligheter att inom en mycket nära framtid få denna rörelse in på även ekonomiskt fullt säkra linjer.

Jag antydde, att sammansatta stats- och andra lagutskottet gjort en mera väsentlig ändring i den kungl. propositionen. Denna ändring syftar just på denna sak. Den innebär nämligen en uttrycklig föreskrift, att man vart femte år skall genomföra en försäkringsteknisk granskning av kassornas ekonomiska ställning, och det skulle därefter föra med sig, givetvis, en revision av avgifterna och prestationerna, som skulle säkerställa det ekonomiska läget.

Vad jag nu anfört har varit avsett att i någon mån utgöra en kritisk granskning av reservanternas erinringar mot propositionen och utskottets förslag.

Reservanternas eget förslag, som de därefter ange, innebär en höjning av statsbidragen utan någon motprestation från sjukkassornas sida. Jag tillåter mig, herr talman, att om detta förslag använda det kanske ganska hårda ordet, att det synes mig vara den sämsta av alla utvägar, som på detta område skulle kunna anvisas. Ingenting kan nämligen, enligt min mening, vara mindre ändamålsenligt än att staten skulle gå in för att höja statsbidragen till kassor, som äro så otillfredsställande organiserade och lämna så otillfredsställande prestationer, som de nuvarande kassorna göra, utan att i gengäld för det höjda statsbidraget fordra någon ersättning från kassorna. Och detta synes mig vara så mycket mindre förnuftigt, som sjukkasserörelsen själv erbjuder sig att vara med om att i gengäld för det höjda statsbidraget gå in för att skapa en bättre organisation och höja prestationerna från kassornas sida.

Jag ber att få erinra kammarens ledamöter, att den väg att höja statsbidraget, som i reservationen föreslagits, icke ens behöver medföra en förbättring av kassornas ekonomiska ställning, ty enligt reservanternas förslag är det ingenting, som hindrar kassorna att använda det höjda statsbidraget uteslutande för att sänka medlemsavgifterna. Då skulle man snarast genom att gå på detta förslag komma ur askan i elden. Ingen verklig hjälp skulle lämnas åt kassorna. Man skulle därmed också bortslösa möjligheterna att genomföra en länge väntad och ytterst välbehörlig reform på detta område.

Jag tillåter mig till slut vädja till kammaren att bifalla utskottets förslag och därmed möjliggöra en lösning av denna så länge omdiskuterade fråga, som lyckligtvis icke är någon partifråga. Tre regeringar av olika politisk färg

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

ha förut framlagt lika syftande förslag i denna fråga. Jag tror också, att det innebär en verklig fara, om ett avslag nu skulle komma att ske. Ty det kan betyda, att en stagnation, ja, rentav en upplösning, kan komma att inträffa inom sjukkasserörelsen, eftersom man då icke alls vet, hur det framtida reformarbetet på detta område skall läggas. De frivilliga krafternas insats äro, som jag tidigare sagt, värda det allmännas högsta erkännande. Nu böra de få statsmakternas stöd för en rationell omläggning av denna försäkring, som skulle leda till båtnad för hela den sociala utvecklingen i vårt land.

Herr von Sydow: Herr talman! Jag är i mycket väsentliga delar förekomen av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, och jag kan i så gott som allt ansluta mig till honom. Emellertid är det några helt få synpunkter, som jag för egen del även ber att få framhålla.

Herr statsrådet anmärkte, att det sagts, att den nuvarande sjukkasserörelsen i stort sett på ett nöjaktigt sätt fyller sitt ändamål. Jag ber att få säga herrarna, att under de 15 år jag haft äran tillhöra denna kammare, har jag hört många yttranden, som jag ansett vara felaktiga, men något yttrande, som otvivelaktigt är så absolut felaktigt som detta, har jag inte hört. Det är att ställa förhållandena på huvudet så fullkomligt som det är möjligt att göra det.

Den sociala sjukförsäkringen har två ändamål. Det huvudsakliga ändamålet är att ställa så till, att den, som blivit sjuk, blir frisk. Det framhölls också av statsrådet, att detta är det viktigaste. Men hur gör den svenska sjukkasserörelsen i detta fall? Jo, den ersätter i allmänhet icke några sjukvårdskostnader. Det är 10 eller möjligen högt räknat 15 procent av de sjukförsäkrade, som få någon hjälp till sjukvård, i övrigt få de bekosta den själva.

Nu säges det, att sjukvården är billig här i Sverige, att den i stor utsträckning är fri o. s. v. Ja, detta är i jämförelse med andra länder ganska riktigt, för de medellösa är det härutinnan väl ställt. Men man får komma ihåg, att de allra flesta av dem det här gäller icke äro medellösa. De ha ingen rätt att få fattigdomsintyg, utan de få bekosta läkarbesök och läkemedel själva efter den taxa, som finns och vilken inte är hög, liksom avgifterna på sjukhusen efter en taxa, som i och för sig inte heller är hög, men summan kan dock för dem bli mycket betungande. Därför underlåta de ofta att uppsöka någon läkare utan nöja sig med att taga sjukpenningen även i de fall, då de icke borde inskränka sig till detta.

Det finns flera folksjukdomar, som i hög grad sätta ned folkhälsan i vårt land och som göra en mängd människor till invalider, vilka inte behövd bli invalider. Det är tuberkulos, det är neurasteni, vilket för många människor förefaller osannolikt men dock är riktigt, det är reumatism samt vidare något, som icke är sjukdom i egentlig mening, nämligen vanvårdande av yttre sår. Jag har från pensionsförsäkringen fått en uppgift på invaliditeten här i landet. Jag säger, att herrarna skola bli förbluffade, när herrarna få höra de siffrorna. Jag ville själv inte tro på dem till att börja med, men jag har fått dem av professor Cramér, som granskat dem. Det visade sig, att av 1,000 personer, som äro 20 år gamla, är det inte mindre än 311, som, innan de fyllt 67 år, få invaliditetsunderstöd. Tänk på detta, mina herrar! Alla uppleva ju icke de 67 åren, utan av de 311 invaliderna är det 185, som bli 67 år, och 126, som dö dessförinnan, men då uppbära invaliditetsunderstöd.

Det förefaller mig, som om detta visar, att det visst inte är så utomordentligt väl ställt här i landet med avseende på sjukvården som det borde vara. Det kan bli, och det bör bli, en högst väsentlig förbättring, i fall vi införa en bestämmelse om, att sjukkassorna äro skyldiga att betala läkarvård, när de försäkrade behöva anlita läkare och göra det. Det är inte föreslaget, att läkar-

vården skall vara absolut obligatorisk, så att ingen får sjukpenning utan att förete läkarbetyg. Detta föreskrives icke. Det kan finnas skäl till en sådan föreskrift, men det har väckt motstånd från många håll, och då har man nöjt sig med bestämmelsen, att sjukkassan måste vara skyldig att betala för sjukvård, som dess försäkringstagare anlitat i fall av behov.

Man hoppas och tror, och det tror jag också för min del, att detta i praktiken skall leda till, att i alla svårare fall kommer sjukvården att allmänt till största delen bekostas av sjukkassorna.

Sedan ha vi de övriga prestationerna. Det finns här en massa kassor, som konkurrera med varandra. I Stockholm finns det 50 lokala kassor, och dessutom omkring 50 avdelningar av rikssjukkassor. De konkurrera allihop. Det är ändå inte så farligt i Stockholm, men det finns många obetydliga orter med ett otal kassor. Det har särskilt uppvisats, att det finns en liten kommun, som har 1,700 sjukförsäkrade, vilka äro delade på 35 kassor. Nu förstå ju herrarna vilken konkurrens det måste uppstå i denna kommun. Kassorna kunna icke existera med ett fåtal medlemmar. De måste ha nya medlemmar, och för att få det måste de sätta ned kostnaderna. Detta sker så, att de sätta ned antingen avgifterna eller också prestationerna, och sätta de ned avgifterna, måste de väl så småningom även sätta ned prestationerna.

Detta är ett fullkomligt ohållbart system. Här fordras en ändring, och den måste ske så, att det blir högst en statsunderstödd kassa i varje kommun.

Nu ge sjukkassorna i allmänhet sjukpenning i 90 dagar med oftast en krona om dagen. Ifall en människa blir sjuk, är det ju visserligen bra, att hon får en krona om dagen i 90 dagar. Men efter de 90 dagarna, så adjö med henne — då är det slut, och hon får ingenting vidare. Detta är inte ett riktigt sätt att behandla sjuka, även ur understödssynpunkt. Enligt Kungl. Maj:ts förslag är också tiden högst väsentligt utsträckt.

Genomför man Kungl. Maj:ts förslag, får man en lokal kassa i varje kommun, och däröver en central sjukkassa, i regel en för varje län. Det är en mycket klok åtgärd, därför att det jämnar ut riskerna. De underordnade kassorna skola ha risken för de första 18 dagarna, men sedermera går risken över till centralkassan. Detta är riktigt, ty det kan hända, att det på en ort uppstår en lokal epidemi, som kan sätta kassan där i stora svårigheter. Får man då jämna ut risken på ett större område, bör det inte bli några egentliga svårigheter.

Det har sagts, att en hel del av de nuvarande kassorna gärna vilja vara kvar, att de efter genomförande av den nya ordningen faktiskt skulle komma att stå kvar och inte bry sig om något statsunderstöd. Jag vill emellertid försäkra herrarna, att detta är fullkomligt uteslutet. Statsbidraget är till den grad rikligt, att ifall några kassor skulle fundera på att uppehålla sin rörelse utan statsbidrag, skulle det utan varje tvivel icke räcka länge — ett år, kanske ett och ett halvt, sedan vore det förbi. Det kan naturligtvis hända att det kan gå för någon absolut speciell kassa att fortsätta; jag har exempelvis hört talas om en kassa för dövstumma, men sådana specialkassor räknar jag här icke alls med, ehuru jag nog tror, att även dessa snart nog finge upphöra utan statsbidrag.

Vidare åberopas förhållandena i utlandet. Man skulle taga hänsyn till, att sjukförsäkringen i viss mån misslyckats eller i varje fall givit dåliga resultat i utlandet. Jag vill ju medge, att detta påstående icke är fullkomligt felaktigt. Men man tar exempel från Tyskland, och man skall icke nu taga exempel därifrån. Ett folk, som är så ansträngt och pinat och som lever under så ogynnsamma förhållanden som den stora massan av det tyska folket, är mera utsatt för frestelser än de, som icke ha det så svårt. Vi kunna i stället ta exempel

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

från Danmark, som ligger oss närmast och som har sådan försäkring, som det här är fråga om. Man hör därifrån icke några klagomål. Naturligtvis förekommer simulation även där, men icke i någon anmärkningsvärd grad.

Det är för övrigt ett rätt egendomligt påstående, att den nya ordningen skulle locka till simulation. Och vad är det däri som skulle locka till simulation? Jo, det skulle vara ersättningen för sjukvårdskostnader. Men ingen människa simulerar väl sjukdom, därför att hon kan få ersättning med två tredjedelar av vad hon ger ut för läkarvård. Det är ju fullkomligt oförnuft. Nej, simulation kan naturligtvis endast förekomma, när det gäller att få sjukpenning, det är uppenbart. Men ändå åberopas alltid dessa förändrade bestämmelser för sjukvården som det, vilket skulle föranleda simulation.

Vad försäkringstekniken beträffar, skall jag icke yttra mig i vidare mån, då herr statsrådet fullt klarlagt denna sak. Jag vill säga, att detta tal alltid varit en källa till förvåning hos mig. Jag har visserligen rätt obetydligt reda på försäkringsteknik i allmänhet, men så mycket känner jag till den att jag blev till den grad förvånad, när jag hörde förfäktas den satsen, att man skulle taga grunderna för livförsäkringens teknik och dess stadganden om försäkringsreserver och tillämpa dem på sjukförsäkringen. Det förhåller sig ju så, att om en man gör ett kontrakt om livförsäkring med ett bolag och förbinder sig att betala en viss summa om året, så länge han lever, så får efter hans död stärbhuset ett visst i förväg bestämt belopp av bolaget. Om det sedan visar sig, att bolaget räknat fel, kan det inte göra någonting åt den saken. Det har åtagit sig en förpliktelse, av vilken resultatet visar sig först långt fram i tiden. Ett sådant avtal tarvar noggranna försäkringstekniska undersökningar och uppläggande av reserver, som måste vara riktigt beräknade, annars riskerar bolaget att helt enkelt göra bankrutt. Men så är ju alls inte förhållandet, när en kassa gör ett avtal med en person för ett år, så att kassan lovar, att om vederbörande blir sjuk under året, skall han få t. ex. en krona om dagen under 90 dagar. Går det hela inte ihop nästa år, så bestämmer bara kassan, att personen i fråga får betala litet mer, eller också får han hjälp exempelvis i bara 70 dagar. Här behövs uppenbarligen inte på något sätt samlas sådana reserver, som när det gäller livförsäkringsrörelsen. Men däremot är det ju riktigt, att man för de viktigare kassorna periodvis företager en undersökning av deras ekonomiska ställning. Detta har föreslagits, och det tycker jag som sagt är riktigt.

Det har vidare påståtts, och säges så även i reservationen, att de, som tala för det kungl. förslaget, egentligen icke göra det, därför att de vilja ha det, utan därför att de i all hemlighet äro fanatiska anhängare av den obligatoriska sjukförsäkringen och på detta sätt hoppas få den genomförd. Detta är, vad mig beträffar, fullkomligt oriktigt, det kan jag lugnt försäkra. Jag tror icke heller att det åtminstone i utskottet fanns någon, som funderade på att detta skulle vara en övergång till obligatorisk sjukförsäkring. Detta motiv borde man egentligen icke anföra, ty det finns icke alls något belägg för att det är riktigt.

Jag skall sluta nu. Jag kan emellertid icke underlåta att också litet beröra en omständighet, som herr socialministern nämnde. Vi ha haft regeringar av olika politisk färg, vi ha haft en socialdemokratisk regering, en folkfrisinnad regering, en högerregering, och de ha alla framlagt förslag om sjukförsäkringsordnande. Vad visar detta? Det visar enligt min tanke, att en ansvarskännande regering, som verkligen kommit till insikt om huru det är ställt på sjukkasserörelsens område här hos oss, finner sig icke kunna stå till svars med att låta det fortgå som nu. Även om man förut i ett parti haft andra meningar och röstat emot förslagen till sjukkasserörelsens ordnande, så känna männen i partiets ledning sitt ansvar, när de komma i regeringsställning, och framlägga

själva förslaget i ämnet. Så har det varit, så var det senast i fjol. Jag tror också, att ifall förslaget faller i år, få vi nästa år förslaget tillbaka med några ändringar. Det kan icke få fortgå vidare på samma sätt som nu.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Östergren: Herr talman! Det framhålles särskilt från reservanternas sida, att de ha en viss medömkan med de små sjukkassorna i landet, och därför yrka de avslag på den nu föreslagna reformen till sjukkasselag. Jag tror däremot, att den nu föreslagna sjukkasselagen skulle mycket högt uppskattas särskilt av de små sjukkassorna i landet och framför allt sjukkassorna ute på landsbygden. Det torde väl vara just de små sjukkassorna på landsbygden, som ha särskilt svårt att ordna med sjukvård, läkarvård och dylikt åt sina medlemmar, därför att de äro långt avlägsna från läkarnas bostäder. Däremot ställer det sig icke så svårt i städer och industrisamhällen, där de olika kassorna kunna sammansluta sig till centralförsamlingar och inom dessa centralförsamlingar kunna överenskommas om vissa former för att tillhandagå medlemmarna med sjukvård o. s. v. Det är ju alldeles klart, att för landsbygdens fattiga befolkning läkarfrågan ställer sig kostsam på grund av de långa resorna ut till de sjukas hem. Ofta få ju därför också de sjuka söka sig in till länslasarettet för att bli inlagda där så tidigt som möjligt och få den vård, som erfordras. Blir sjukassefrågan ordnad på det sätt, som denna lag föreskriver, kunna enligt mitt förmenande de sjuka vårdas i hemmen i långt större utsträckning, än vad nu är fallet. Därigenom skulle enligt min mening sjukassereformen bli till stor välsignelse för dessa människor, och de skulle i mycket större utsträckning, än som nu är förhållandet, ansluta sig till den allmänna sjukasserörelsen och draga nytta av den läkarvård, som skulle meddelas dem.

Herr Ernfors framhöll i sitt anförande, att det skulle bli ett massavfall från dessa sjukkassor, om lagen genomfördes, och om så skedde, skulle eventuellt ett stort antal kassor ställa sig utanför och arbeta utan statsbidrag. Men i samma ögonblick framhöll herr Ernfors, att man ju kan riskera, att medlemsantalet höjes, så att man kommer upp till samma procentnivå som den danska sjukasserörelsen, och därmed skulle kostnaderna för den svenska sjukasserörelsen bli så stora, att man fasade för dem. Detta hänger inte riktigt ihop — den rädsla, som herr Ernfors hade för massavfallet, och den fasa han i den andra stunden hyste för de stora utgifterna.

Ur de synpunkter jag antytt vore det enligt min mening olyckligt, om Sveriges riksdag även denna gång avslöge ett lagförslag som det föreliggande. Det är ju sant, att sjukasserörelsen under de senare åren i viss mån har blivit efter i utvecklingen. Vi få icke förundra oss över att kassorna icke ha utvecklat sina prestationer under den tid, då alla dessa långa och många utredningar ha företagits. Den första kommittén efter 1910 års lag blev tillsatt 1915, och alltsedan dess ha ju utredningar pågått, alltså i omkring femton år. Nu torde tiden vara inne att lösa frågan, och därvid synes det föreliggande förslaget vara det bästa. Reservanternas förslag, som endast går ut på att bevilja ökade statsbidrag, skulle enligt mitt förmenande icke medföra det gagn, som det möjligen skulle hava gjort för några år sedan. Dessutom är detta förslag något ensidigt. Reservanterna föreslå endast förhöjda statsbidrag till den kontanta sjukhjälp, medan däremot den sjukvårdande verksamheten och moderskapsförsäkringen har lämnats helt åsido. Detta är en mycket stor brist i reservanternas förslag.

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

Jag vill med detta uttala min önskan, att det nu föreliggande förslaget måtte bliva bifallet, och jag yrkar därför nu bifall till första paragrafen.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Den kritik, som i reservationen framförts mot utskottets förslag, har blivit på ett så sakkunnigt sätt bemött av flera föregående talare, att jag för min del icke skall gå in på mer än en detalj däri, som icke förut tagits upp. Det har såväl i reservationen som nu av herr Ernfors framhållits, att den nya prestation, som i årets förslag tilldelats sjukkassorna, skulle vara någonting olämpligt, någonting som icke hörde dit. Jag syftar på moderskapsunderstödet. Det har visserligen framhållits, att reservanternas för sin del icke uttalat sig emot de ökade prestationerna, när det gäller de sjukförsäkrade kvinnornas moderskapsunderstöd. Redan detta är en glädjande sak, därför att den hjälp, som de sjukförsäkrade mödrarna få, är betydligt mycket bättre enligt detta förslag än de föregående förslagen.

Men det har tagits ett steg till. Man har till sjukkassorna anknutit ett direkt moderskapsunderstöd. När jag för min del starkt har gått in för en omläggning av sjukkassorna, har från första stund en av huvudorsakerna varit den, att vi behöva ha sjukkassorna som underlag för annan social verksamhet. Det är då naturligt, att jag skulle finna det lämpligt, att man redan vid framförandet av detta förslag skulle slå in på den vägen och försöka använda sjukkassorna som underlag även för annan social verksamhet. Detta har emellertid starkt kritiserats av reservanternas, och herr Ernfors har till och med antytt, att han ansåg, att förslaget om moderskapsunderstöd närmast liknade en blindtarm, om jag fattade honom rätt. Han sade nämligen, att moderskapsunderstödet vore att förlikna vid en lem som vore lätt att operera bort och det skulle väl då närmast vara en blindtarm. Ja, blindtarmar äro nu för tiden lätta att operera bort, och man skulle naturligtvis också kunna operera bort detta tillägg till förslaget, moderskapsunderstödet. Men skillnaden mellan den bortopererade blindtarmen och det bortopererade moderskapsunderstödet är ganska väsentlig. Har man en gång blivit av med blindtarmen, är man av med den, men om man opererar bort moderskapsunderstödet, är man inte av med det, därför att detta krav absolut kommer att återkomma. Det har nu under så många år krävts, att det verkligen en gång bör göras ett allvarligt försök att få en lösning av frågan. Ända sedan 1901 har frågan om hjälp åt barnaföderskor då och då förts fram i riksdagen både genom definitiva förslag och genom motioner. Det stora socialförsäkringsförslag, som framlades av den socialdemokratiska regeringen, innehöll även ett förslag om moderskapsunderstöd, vilket emellertid icke var anknutet till sjukkassorna utan till olycksfallsförsäkringen. Detta förslag fick i viss mån riksdagens gillande. Riksdagen uttalade sig för behövligheten av sådan hjälp åt mödrarna, men man ansåg det vara orimligt att giva den endast åt industriarbeterskor. Det borde läggas så, att det nådde en betydligt vidare krets av mödrar. Detta gav anledning till tillsättandet av en sakkunnig kommitté. Resultatet av denna kommittés undersökning, av i vad mån man skulle kunna vidga kretsen av de mödrar, som skulle kunna få hjälp, framlades 1929. Förslaget var ute på remiss och fick ett utomordentligt välvilligt mottagande. I det stora hela tillstyrkte man på alla håll, att barnaföderskorna skulle få hjälp. Men man kritiserade förslaget på vissa punkter. Det hade t. ex. föreslagits, att hjälpen skulle utdelas genom barnavårdsnämnden, och detta kritiserades av en hel del länsstyrelser. Man kritiserade det också ur den synpunkten, att då sjukkassorna lämnade hjälp till sjukförsäkrade barnaföderskor, riskerade man, att staten ibland skulle komma att betala dubbelt.

När frågan nu skulle upptagas, skedde därför en omläggning i enlighet med den framkomna kritiken. Man avstod från att använda barnavårdsnämnderna

som organ. Genom att sjukkassorna nu skulle omorganiseras, fick man en möjlighet att erhålla ett annat organ, för vilket det låg utomordentligt nära att taga hand om denna sak, nämligen sjukkassorna, och därför blev understödet anknutet till dessa. Man vann därvid också, att dubbelbetalning undviktes. En sjukförsäkrad kvinna har rätt att under viss tid få ett moderskapsunderstöd. Staten betalar härför halva kostnaden. Precis samma summa, som staten erlägger till den sjukkassa, som utbetalar moderskapsunderstöd till sjukförsäkrad kvinna, utbetalas till icke sjukförsäkrad kvinna, därest hon är i behov av hjälp vid barnsbörd.

Det har sagts i en motion och nu ytterligare understrukits av herr Ernfors, att detta skulle betyda, att en stor del av lantbefolkningen på detta sätt skulle komma att taga fattigunderstöd, skulle taga understöd från staten, vilket icke vore rimligt, och de skulle därigenom råka in i vanan att bliva understödstagare. Jag tror nu icke, att det är någon risk, att det skall bli en vana. Det födes inte så många barn, mina herrar, och om en barnaföderska får hjälp en, två eller tre gånger, då ett barn födes, blir hon icke därför *van* att gå till fattigvården. Genom att detta understöd är anknutet till sjukkassorna, tror jag tvärtom, att hon därigenom kan komma att draga den hälsosamma lärdomen, att det är nyttigt och bra att sörja för sig själv. Genom att sjukkassorna skola utdela detta understöd få de ett osökt tillfälle att komma i beröring med kvinnorna.

Kvinnorna ha alltid klandrats för att de icke gå in i sjukkassorna och icke sörja för sig själva. Jag kan tala om för ledamöterna i denna kammare, att det står i min instruktion som yrkesinspektris, att jag skall verka för kvinnornas anslutning till sjukkassorna. Detta har jag försökt göra så kraftigt jag kunnat genom att vara med om detta förslag, som osökt kommer att föra kvinnorna i beröring med sjukkassornas fördelar. Man har också lagt understödet så, att det skulle visa sig vara en väsentlig fördel att komma in i sjukkassan i stället för att taga emot moderskapsunderstödet. Därigenom uppmanar man dem således även indirekt till ett sådant steg.

Jag vill framhålla, att om flera än herr Ernfors skulle vilja gripa till kirurgkniven och operera bort moderskapsunderstödet från sjukkassorna, så tror jag, att de göra något mycket oklokt. Riksdagen motsäger sig själv, om den förstår, att det här är ett tillfälle att göra handling av de många vackra ord, som ha yttrats icke minst i denna kammare, när vissa andra frågor varit före. Är efter år ha vi här i kammaren haft en debatt om ett mycket tragiskt och sorgligt förhållande, nämligen i fosterfördrivningsfrågan. För varje gång har utskottet, då det avstyrkt ändringar i lagen, starkt strukit under, att vad man skall göra, är icke att ändra lagen, utan att hjälpa mödrarna och göra det mindre svårt för dem, att man borde se till, att mödrar och spädbarn finge god vård. Här ha vi nu ett tillfälle att ge mödrarna ett sådant stöd och vi vilja ge dem det i en form, som icke smakar fattigvård. I denna kammare har ett förslag varit före om att fattigvårdsunderstöd skulle utdelas till behövande mödrar. Häremot har över hela landet på det mest energiska sätt reagerats ifrån kvinnorna, som ha sagt: »Vi vilja icke vänja oss vid att gå till fattigvården. Vi behöva hjälp, men vi vilja ha den i en sådan form, att den icke blir sammanblandad med fattigvården.» Och det är alldeles rätt. Den bör icke sammanblandas med fattigvård.

Vi få komma ihåg att det icke är fråga om att giva ett understöd till *livets nödorst*. Då skulle inte de fattiga kronor, som man här ger, betyda mycket. Vad man vill är att ge mödrarna en *hygienisk hjälp*, ge dem en möjlighet att sköta sig själva och sitt lilla barn på sådant sätt, att man kan räkna med att de fåtaliga barn, som komma till världen, också växa upp och bli starka och duktiga människor.

Denna fråga är i eminent mening en kvinnofråga, inte bara därför att den di-

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

rekt rör kvinnorna, utan också därför att alla kvinnorna här stå tillsammans. Vi kvinnor äro icke en enda klump, som allihop tycka lika. Vi tycka ganska olika i många frågor, och vi äro splittrade i många olika fraktioner och partier, men i denna fråga stå vi fullkomligt eniga. Det har funnits en fråga förut, som har kunnat samla alla Sveriges kvinnor. Det var rösträttsfrågan. Precis på samma sätt har här skett. Alla olika kvinnoorganisationer, politiska och icke politiska, ha varit fullständigt eniga om att kräva, att denna fråga skall lösas. De hade hellre sett, att den lösts i den större utsträckning, som moderskapsunderstödssakkunniga föreslog, men de ha sagt sig, att det är bättre att få igenom frågan även i denna reducerade form, därför att det är ett steg i rätt riktning. Det är äntligen ett erkännande från staten, att kvinnorna på detta område behöva stöd och hjälp, och äro värda stöd och hjälp för vad de offra för staten.

Herr talman! Jag ber med dessa ord få tillstyrka utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *förste vice talmannen* och herr *Akerman*.

Herr Norling: Herr talman! Det förefaller mig, som om vi utan mycken olägenhet borde kunna inskränka dagens meningsutbyte i denna fråga till ett minimum, och jag får säga, att när det för en stund sedan såg ut, som om kammaren varit beredd att redan då skrida till avgörande i frågan, var jag för min del benägen att medverka därtill genom att icke fullfölja min ursprungliga avsikt att begära ordet. Emellertid frånföll ju kammaren sin impuls, och debatten har nu på nytt tagit fart. Jag ämnar emellertid icke bliva mångordig. Jag skall tvärtom försöka att fatta mig mycket kort, och min avsikt är endast att med några ord ange, varför jag känner mig förhindrad att biträda det föreliggande regeringsförslaget. Jag kan så mycket hellre fatta mig mycket kort, som ju sjukassefrågan här i landet har diskuterats så länge och med sådan intensitet, att det icke längre torde vara möjligt att pretera några nya argument för vare sig den ena eller den andra uppfattningen. Dessutom, kan man ju med mycket stor tillförsikt utgå från att alla ledamöter av denna kammare redan från debattens början haft sin ställning klar. Det lär icke vara möjligt för vare sig den ena eller den andra meningsriktningen att på detta stadium vinna några proselyter, och därför tror jag, att utgången skulle bliva densamma, därest vi omedelbart skrede till voting, som den blir efter det vi under några timmar debatterat frågan.

Det har frapperat mig, att anhängarna av en reform på sjukkasseväsandets område ständigt och mycket ivrigt propagera för en organisatorisk omläggning, utan att de dock någon gång ha förmått leda i bevis, att denna omläggning skulle vara nödvändig. Icke heller om man går till det utskottsbevärande, som nu ligger på kammarens bord, kan man finna några sådana bevis. I detsamma förekomma på tal om denna sida av saken endast nakna påståenden, och till och med dessa äro mycket knapphändiga. Utskottet presterar egentligen endast tvenne skäl för sin uppfattning, att man bör framtinga en sådan där organisatorisk omläggning. Först och främst hänvisar utskottet till den organisatoriska splittringen, vilken påstås uppamma en osund konkurrens och därigenom anses verka förlamande på verksamheten och detta i sådan utsträckning, att den av utskottet betecknas såsom den huvudsakliga anledningen till rörelsens nuvarande svaghet och ineffektivitet.

Hur förhåller det sig nu med dessa påståenden, ifall man ställer dem i belysning av vad man vet hänt och sant vara? Ja, först och främst är det inte så förskräckligt illa ställt med den där organisatoriska splittringen. Det är en felbedömning av läget, när man försöker göra gällande, att denna organisatoriska splittring är så fruktansvärd, som både utskottet och för en stund sedan även herr statsrådet och chefen för so-

cialdepartementet sökte påstå. Efter det man lyssnat till de många jermiaderna härom under en följd av år, skulle man ju närmast känna sig benägen att tro, att det måste vara ett alldeles oerhört kaos på detta område, och man blir väl därför snarast en smula överraskad, när man ur officiella papper inhämtar, att det i själva verket icke finnes mer än 1.207 registrerade kassor i detta vidsträckta land, om man bortser från rikskassornas lokalavdelningar, som ju icke äro några självständiga organisationer. Jag tycker för min del inte, att denna siffra, 1,207 registrerade kassor, är så avskräckande hög. Även om man emellertid medger, att det på vissa håll finnes en onödig organisatorisk splittring, och därom behöver man ju inte tvista — det är ju oomtvistligt, att det verkligen finnes platser, där, såsom herr statsrådet sade, ända till 35 olika organisationer äro i verksamhet för samma syfte — kan man dock ha anledning att spörja, om man icke använder mera våld än nöden kräver, när man vill bota denna olägenhet genom att slå sönder hela det nuvarande systemet. Det förefaller mig, som om en sådan operation skulle vara långt mera vansklig än den operation, som först herr Ernfors och sedan fröken Hesselgren nyss ordad om. Det borde ju icke vara omöjligt att med lindrigare medel komma till ett resultat av tillräckligt betryggande karaktär. Jag tillåter mig peka på ett par andra användbara utvägar. Man kan t. ex. mycket lätt bestämma, att inga nya statsunderstödda kassor få träda i verksamhet på sådana orter, där det redan finnes statsunderstödd sjukkaserverksamhet. Det är en utväg. En annan är att bestämma vissa minimikrav på avgifter såsom villkor för rätten att vinna registrering och erhålla statsanslag. Man får väl nämligen utgå ifrån att konkurrensen icke i och för sig utgör någon allvarlig olägenhet. Tvärtom är konkurrensen en viktig förutsättning för rörelsens tillväxt, och många erfarna sjukkassemän ha för mig uppgivit, att därest icke konkurrens finnes, så skulle sjukkaserverkelsen med all sannolikhet stagnera på en hel mängd platser i landet. Konkurrensen blir till verklig skada först när man kommer dithän, att man måste räkna med att vissa kassor, vissa deltagare i konkurrensen, begagna sig av illojala medel. Detta sker exempelvis, när en kassa laborerar med osunt låga avgifter och på det sättet drager till sig medlemmar, gentemot vilka den längre fram i tiden måhända icke kan infria sina förpliktelser. Om man kunde komma ifrån denna illojala konkurrens, skulle givetvis mycket vara vunnet, och det kan åstadkommas med mycket enkla medel. Man måste fråga sig: Varför har man inte först anlitat dessa medel, innan man tillgrep den radikala utvägen att alldeles bryta sönder den nuvarande organisationen? När man ser, huru långt det har tillåtits att gå på vägen mot ett fullkomligt intolerabelt tillstånd, känner man sig nästan benägen att hysa och uttala den misstanken, att vissa starka och inflytelserika krafter funnit det ändamålsenligt att låta tillståndet bli så beklagligt som möjligt, för att man därefter skulle kunna lättare vinna resonans för kravet på en nyordning av det hela.

Den andra stora anmärkning, som utskottet riktar mot sjukkaserverksamheten, sådan denna för närvarande bedrives i vårt land, gäller ju den ensidiga inriktningen av denna verksamhet. Kassorna ha i stort sett nöjt sig med att lämna en viss oftast mycket låg sjukpenning, men däremot ha de åsidosatt den enligt utskottets mening viktigaste uppgiften, nämligen att bereda en ändamålsenlig vård åt den sjuke och därmed sörja för att denne återställs till hälsa och arbetsförmåga. Här äro vi ju inne på frågan om prestationerna, en fråga, som också ganska utförligt berörts i det anförande, som nyss hölls inför kammaren av statsrådet och chefen för socialdepartementet. Ingen lär bestrida, att förbättrade prestationer äro önskvärda, men det finns ett par omständigheter att lägga märke till på tal härom.

Först och främst är det ju så, att de sociala förhållandena här i landet förete

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

en mycket heterogen karaktär. Vad som på somliga orter och inom somliga befolkningsgrupper kan betraktas som en relativt tillfredsställande anordning av sjukförsäkringsverksamheten, det blir på andra orter och inom andra folk-lager fullkomligt otillfredsställande. Om man nu på somliga håll framför allt vill ha en billig försäkring, även om prestationerna då med naturnödvändighet måste bli relativt små, så bör ett sådant strävande inte våldsamt undertryckas. Man bör tvärtom taga hänsyn till de i mångt och mycket olik-artade förhållanden, som råda i olika delar av landet. Ingenting hindrar ju andra befolkningsgrupper från att skaffa sig en dyrare försäkring med bättre prestationer. Det hela är ju nämligen en ekonomisk fråga, åtminstone till syvende og sidst. Naturligtvis kan en kassa mycket väl förbättra sina prestationer utan att öka anspråken på medlemmarna, men en sådan anordning kommer förr eller senare att hämna sig. Vill man ha bättre prestationer, så kommer man inte ifrån nödvändigheten att betala mera.

Nu vet jag ju mycket väl, att man har ställt i utsikt, att de ökade kostnaderna, de nya bördor, som bli en följd av genomförandet av den föreslagna reformen, väsentligen måste komma att bäras av staten. Inom socialstyrelsen har man gjort en del beräkningar, som avse att visa, huru billig den nya anordningen kommer att bli för kassorna och deras medlemmar i relation till de väsentligt förbättrade prestationerna. Det är förklarligt, om en mängd sjukkasemedlemmar känna sig obenägna att utan vidare svära på magistrernas ord härvidlag. Man har nämligen vissa obehagliga erfarenheter av, huru det kan räknas och huru det efteråt visar sig, att beräkningarna slå in. En sådan erfarenhet föreligger inom den stora Centralsjukkassan Värfast här i Stockholm. När denna kassa åstadkoms, genom att en mängd mindre kassor sammanslogas, gjordes vissa beräkningar med avseende å de avgifter, som kassan måste ha. Dessa beräkningar granskades och godkändes av socialstyrelsen, och när det vid ett offentligt sammanträde uttalades tvivelsmål om att man kunde obetingat lita på beräkningarna, uppträdde en inom sjukkasserörelsen mycket känd tjänsteman inom socialstyrelsen och förklarade, att siffrorna voro av socialstyrelsen granskade, och att socialstyrelsen icke lämnade ifrån sig otillförlitliga uppgifter samt att man kunde vara alldeles övertygad om, att nämnda styrelse räknat på ett betryggande sätt. Men huru gick det? Jo, resultatet av det hela blev, att Centralsjukkassan Värfast under 10 månaders verksamhet år 1926 gjorde en förlust på sjukvårdsavdelningen av 276,800 kronor. Så tillförlitliga voro beräkningarna den gången, och med kändedom härom är det inte så egendomligt, att man är betänksam inför de siffror, som *nu* framläggas från samma håll.

Man har gjort gällande — och den meningen har framskyttat även under dagens debatt här i kammaren — att praktiskt taget mycket stor enighet numera skulle råda bland sjukkasefolket därom, att det föreliggande förslaget borde antagas av riksdagen. För inte så många dar sedan lät en här i Stockholm verksam propagandacentral publicera ett statistiskt sammandrag av opinionsrörelsens resultat, och det påstods i detta dokument, att en överväldigande majoritet bland kassornas medlemmar skulle ha gett sin anslutning till det kungl. förslaget, under det att endast ett relativt litet fåtal skulle ha givit tillkänna en motsatt uppfattning.

När man tar del av dessa uppgifter, måste man medge, att det är med statistiken alldeles som med kråkan i den gamla folkvisan: den är nyttig till mången god ting. Det verkliga förhållandet är, att man räknat propositionens anhängare respektive motståndare efter en mycket fintlig, men långt ifrån korrekt metod. Man har inte kunnat komma ifrån den tråkiga omständigheten, att en mängd kassor protesterat mot propositionen, däribland två stora rikssjukkas-sor med sammanlagt över 100,000 medlemmar samt talrika större eller mindre

lokala kassor i olika delar av landet, varibland märkas 17 Stockholmskassor med sammanlagt över 19,000 medlemmar, 17 kassor, som på något sätt utgöra ett slags koalition och som gemensamt framträda inför allmänheten. Alla dessa protesterande kassor redovisas naturligtvis inom vederbörlig kolumn, men därmed är det också slut med offren på sanningens altare. Alla, som inte uttryckligen tillkännagivit en från det kungl. förslaget avvikande mening, presenteras helt frankt såsom förslagets anhängare, och detta vare sig de överhuvud taget uttalat någon mening eller inte. På det sättet är det ju mycket lätt att få till stånd en överväldigande majoritet, men om man underkastar själva primäruppgifterna en kritisk granskning, blir man inte nämnvärt imponerad av det resultat, som propagandacentralen kunnat framlägga.

En mycket erfaren sjukkassemän påstår, att sannolikt två tredjedelar av landets sjukkassee folk äro *emot* det föreliggande förslaget. Det är möjligt, att hans uppgift är något överdriven, och jag vill ingalunda åberopa den i syfte att framställa den såsom ett vittnesbörd om det verkliga förhållandet. Men det finns skäl, som tala för, att han kommit sanningen närmare än de, som påstå, att en utomordentligt stark majoritet ställt sig bakom propositionen. I själva verket vet ingen, vilkendera meningsriktningen som disponerar majoriteten, ty det enda man i detta sammanhang kan säga om det överväldigande flertalet sjukkassee medlemmar är, att detta flertal inte alls uttalat någon mening. Man vet inte vad det önskar eller icke önskar. Det finns ingen hållbar anledning att räkna dem vare sig till motståndarna eller till anhängarna — de utgöra helt enkelt en stor indifferent massa.

Till och med i sådana fall, då en kassa verkligen avlevererat en opinionsyttring, har man stundom orsak att titta litet närmare på sifferuppgifterna. Bland de kassor, som i propagandacentralens statistiska sammandrag redovisas i anhängarekolumnen, märkes en Stockholmskassa, vars hela medlemsantal är 24,000. Hur förhåller det sig nu med opinionsyttringen, när det gäller denna kassa? Jo, det förhåller sig på det sättet, att frågan om ett uttalande angående den föreslagna reformen upptogs till behandling på kassans årsmöte, men medlemmarna hade ingen aning om, att denna fråga skulle förekomma, ty styrelsen hade icke funnit opportunt att kungöra denna sak. Jag erinrar här återigen, att denna kassa räknar över 24,000 medlemmar. Resultatet blev, att mötet med 19 röster mot 18 antog ett av styrelsen enhälligt föreslaget uttalande till förmån för den kungl. propositionen. Det är sålunda dessa 19, som representera de 24,000 medlemmarna, under det att de 18, som haft en annan uppfattning och tillkännagivit den, ingenting betyda, när det gäller att räkna antalet anhängare respektive motståndare till reformen. Det förefaller mig, som om man inte hade anledning fästa alltför mycket avseende vid en opinion, som mobiliserats efter dylika metoder.

Nu kan det ju naturligtvis tänkas, att man gått tillväga på samma sätt i andra fall, där kassorna uttalat en annan mening och protesterat mot det kungl. förslaget. Det vill jag inte bestrida; men jag får säga, att i så många fall, som jag känner till, ligger saken på det sättet, att man har vederbörligen annonserat, att denna fråga skulle föreligga på mötena, och då har det ju varit möjligt för medlemmarna att på förhand skaffa sig kännedom om vad som förbereddes.

Ja, herr talman, jag har med detta velat i någon mån ange, varför den nu föreslagna reformen förefaller många betänkelig. Man är helt enkelt rädd för, att den skall medföra sådana konsekvenser, att sjukförsäkringsverksamheten här i landet försvagas i stället för att stärkas. Och med all säkerhet kommer detta att bli fallet i sådana glest befolkade landsdelar, där det visat sig, att en lokal sjukkassee verksamhet icke kan upprätthållas. Det finns en mängd kommuner i landet, där endast lokala avdelningar av rikssjukkassee äro i

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

verksamhet, och varför är det på det sättet? Jo, därför att rikssjukkassorna utgöra förträffliga riskutjämningsapparater. Man känner med sig, att på dessa glest befolkade trakter är det inte möjligt att upprätthålla en lokal sjukkasseverksamhet, som i väsentlig utsträckning skall bära sina egna risker. Det finns mycket lärorika statistiska uppgifter om denna sak, och de visa, att rikssjukkassorna regelbundet måste år efter år till lokalavdelningar i dylika trakter utbetala avsevärda riskutjämningsbelopp, och man förstår ju då, att om denna möjlighet att fördela riskerna över ett betydligt större område upphör, skall det bli ganska vanskligt att överhuvud taget upprätthålla någon sjukkasseverksamhet i dessa glest befolkade trakter. Man är sålunda rädd för att sjukförsäkringsverksamheten kommer att försvagas i stället för att förstärkas. Sjukasserörelsen har inte förtjänat att behandlas på det sättet men väl har den förtjänat att erhålla ökat understöd av staten, givet på sådana villkor, att det inte behöver innebära, att verksamheten går sönder och försvagas.

På grund av de anförda skälen yrkar jag bifall till reservationen och sålunda avslag på utskottets förslag.

Jag vill emellertid tillägga, att jag skulle känt mig mera tillfredsställd med reservanternas förslag, därest dessa visat någon tillstymmelse till förståelse för den tanke, som jag utvecklat i min motion nr 216, nämligen att i propositionen förekommande bestämmelser om moderskapsförsäkring och moderskapsunderstöd borde inarbetas i den nuvarande lagen. Jag kan ju gärna bekänna, att det var först efter mycken tvekan, som jag väckte denna motion, därför att jag inte var alldeles övertygad om, att det skulle vara tekniskt möjligt att åstadkomma detta. Men efter konferens med mycket erfarna sjukkassemän och andra kom jag till den övertygelsen, att det inte behövde möta några oöverstigliga tekniska svårigheter. Den sak, som det här gäller, moderskapsförsäkring och moderskapsunderstöd, är enligt min uppfattning socialt mycket viktig, och jag ger fröken Hesselgren fullkomligt rätt i vad hon sade om denna sak. Jag tror, att det skulle hava gjort ett mycket gott intryck, därest reservanterna visat sig förstå, hur viktig denna sak är, och huru angeläget det är att densamma inom kort finner sin lösning.

Emellertid anser jag inte att man kan acceptera ett i övrigt otillfredsställande förslag endast för att därigenom tillförsäkra sig den vinst, som det skulle innebära att få frågan om moderskapsförsäkringen löst. Det bör inte vara omöjligt att lösa den frågan i annat sammanhang och lösa den inom loppet av en ganska kort tid. Jag föreställer mig, att den mycket väl skulle kunna vinna sin lösning inom den tid, som avsetts att förflyta, innan den föreslagna sjukkassereformen skall träda i full tillämpning.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag skall inte ingå på herr Norlings anförande i annan mån, än att jag anser mig böra omedelbart lämna några upplysningar, eftersom herr Norling så kategoriskt underkände den opinionsyttring, som i detta avseende gjort sig gällande från sjukkassee folket. Även om man, såsom herr Norling räknar med, att det i alla sjukkassor, som givit sin anslutning till reformen, finns många medlemmar, som äro motståndare till densamma, så kan man ju nöja sig med att gå den andra vägen och räkna dem, som uttalat sig mot reformen. Om man räknar alla medlemmar i dessa kassor, kommer man på det sättet till en siffra av 138,000 medlemmar av ungefär 1 miljon. Under alla omständigheter kan man sålunda säga, att uttalandena *mot* reformen från sjukkassee folkets sida ingalunda ha en sådan omfattning, att de ens kunna tyda på, att det skulle råda en allmän mening av sådan innebörd.

Vidare sade herr Norling — om jag förstod honom rätt — med ett mycket föraktfullt tonfall något om en »propagandacentral», som skulle ha drivit sin

verksamhet i detta avseende. Jag ber då att få upplysa kammaren, att vad han åsyftar, är sjukkasseorganisationernas samarbetskommitté, en sammanlutning av å ena sidan de lokala sjukkassornas riksförbund och å andra sidan rikssjukkassornas centralorganisation. Dessa båda stora organisationer, omfattande praktiskt taget hela sjukkasserörelsen i landet, ha en samarbetskommitté som verkställt dessa undersökningar. Det förefaller mig, som det skulle vara rätt omotiverat att med ett föraktfullt tonfall tala om den »propaganda-verksamhet», som sjukkasserörelsen på det sättet utövar.

För att ställa frågan i en annan belysning än herr Norling gjort, vill jag också tillägga, att det icke torde vara kammarens ledamöter obekant, att en mängd brev från enskilda sjukkassememmar överallt i landet tillställts riksdagens ledamöter med uttalanden mot sjukkassee reformen. Jag har i min hand papper, som visa, att denna opinion är i högsta grad beställd. Det finnes särskilt en sjukkassa, som gått emot detta förslag, och från dess ledning har utsänts meddelande till alla medlemmarna, att de skulle genom enskilda brev till riksdagsmännen försöka motarbeta förslaget. Dessutom finns det ett brev från en enskild person, som jag med säkerhet kan identifiera såsom »den mycket erfarne sjukkassemannen», som herr Norling talade om i sitt anförande; brevet innehåller uppmaningar att skriva brev till olika enskilda riksdagsmän, för att på det sättet organisera en propaganda.

Jag föreställer mig, att om man ställer å ena sidan de av herr Norling omnämnda uttalandena från de olika sjukkassornas »propagandacentral», d. v. s. hela sjukkasserörelsens officiella samarbetskommitté, och å andra sidan »den mycket erfarne sjukkassemannen» jämte de privatbrev, som riksdagsmännen erhållit, visar detta, vilken olikartad propaganda, som i detta avseende har ägt rum.

Herr Möller: Herr talman! Jag kan omedelbart komplettera herr statsrådets upplysningar på den senare punkten genom att läsa upp några rader ur skrivelser, som kommit.

Jag får säga, att herr Norling icke begått någon större oförsiktighet än då han här talade om en »propagandacentral», som skulle hava organiserat sympatityttringar för detta sjukförsäkringsförslag. Ty den ende fullt verksamme upphovsmannen till dessa uttalanden är samme man, vilken väl inte står främmande för det initiativ, som herr Norling detta året själv tagit i den svenska riksdagen. Jag förstår, att han är en ganska skicklig organisatör, då det gäller att påverka riksdagsmän, när han kunnat för sin uppfattning vinna en så pass klartänt och — det vet jag mycket väl — om själva sjukförsäkringsrörelsen mån och öm man som herr Norling för något, som gör, att herr Norling nu står i spetsen för dem, som äro de verkliga fienderna till den sociala försäkring i vårt land i allmänhet.

Det föreligger ett brev »till lokalavdelningen», där det bland annat heter: »Vänner av den frivilliga sjukkasserörelsen gagna säkerligen denna rörelse bäst genom att verka för avslag även å det i år framlagda förslaget och i stället ge sitt stöd åt herr N. S. Norlings m. fl. väckta motion om ett förhöjt statsbidrag å cirka 2 miljoner kronor åt de nuvarande sjukkassorna. Detta edert stöd torde kunna givas antingen genom personliga uppvaktningar hos ortens riksdagsmän eller genom egenhändigt skrivna brev till dem. På orter, där flera kassor eller avdelningar härav kunna enas om ett gemensamt uppträdande i denna sak, är givetvis detta att föredraga.» Men även om man inte kunde ena sjukkassorna på orten, skulle lokalavdelningen av Sveriges rikssjukkassa i alla fall göra sin påtryckning.

Men det finnes mera. Jag har ett brev i min hand vari det heter, att nykterhetsvännernas, d. v. s. Sveriges rikssjukkassa sammankallade ett möte i

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

Lindesberg på påskdagen. Vidare meddelas, »att från deras egen sjuk-kassa närvaro» — herr Norling borde kanske observera det, eftersom de andra siffrorna äro så odugliga! — »styrelsen jämte 7 å 8 stycken av medlemmarna». Vidare voro närvarande avsändaren av brevet och för nykterhetsfolkets sjuk-kassa deras ordförande. Den sammankallande kassans styrelse och medlemmar talade varmt för herr Norlings förslag och föredrog en resolution för nämnda förslag. Brevskrivaren och dennes kamrat, de representerade i alla fall två kassor, protesterade på det skarpaste å sina kassors vägnar och förklarade, att de aldrig komme att bifalla nämnda resolution, och förbjöd de övriga att i sin skrivelse nämna kassornas namn, varefter han hade avlägsnat sig, då han inte hade tid att stanna längre. Vid ett samtal en annan dag med den andra kamraten — jag vill inte nämna några namn — hur det avlöpt, yttrade denne, att det av den sammankallande kassan hade blivit »beslutat att tillsända ortens riksdagsman en skrivelse, vilken skulle undertecknas av två man ur deras egen styrelse för bifall till herr Norlings förslag.» I övrigt upplystes om, att av avdelningarna i Lindesberg icke någon hade bifallit deras förslag. Han hade talat vid många av skilda läger, men ej hört någon förorda sådana sprängförslag, som nämnda kassa har gjort sig till förespråkare för.

Man skall inte inbilla sig att opinionsyttringarna för herr Norlings motion och mot detta sjukförsäkringsförslag är ett slags sjuk-kassefolkets spontana protest, under det att sympatyyttringarna för sjukförsäkringen skulle vara en mer eller mindre konstruerad opinion. Om något är sant, torde det snarast vara motsatsen. Jag hade inte trott, att herr Norling skulle behöva förstärka sina argument med en polemik på denna punkt, utan att de sakskäl, han i och för sig hade att framlägga mot förslaget till förmån för sin egen ståndpunkt, skulle hava talat tillräckligt. Jag tror inte, att det finns något verkligt skäl från herr Norlings sida att skapa en sådan föreställning, att det i själva verket är han, som har två tredjedelar av sjuk-kassefolket bakom sig, under det att det i själva verket endast är en mycket ringa del av sjuk-kassefolket för det föreliggande förslaget.

Jag skall nu tillåta mig att övergå till själva sakfrågan. Att jag inte ansett, att vi i år kunna lämna denna fråga utan en något grundligare prövning även i riksdagsdebatten än som förekom föregående år, berodde naturligtvis väsentligen därpå, att de som äro anhängare av denna reform hoppas att på så sätt kunna undgå den överraskning, som inträffade i fjol, och detta är väl så mycket mer motiverat, som herr Norling själv, som nu står i spetsen för motståndet mot sjukförsäkringen, däremot i fjol i alla fall röstade för ett nästan likadant förslag — i vissa avseenden var det i varje fall icke bättre än detta, jag skulle snarast tro, att de ändringar, som äro företagna, väsentligen äro förbättringar. Herr Norling talade visserligen emot förslaget förra året, som det föreföll, men han röstade för det. Nu har han slutligen bestämt sig för att direkt motarbeta denna reform.

Jag får kanske tillägga, att som jag förut sagt, är jag fullkomligt övertygad om att herr Norlings uppsåt beträffande sjuk-kasserörelsen är fullkomligt hedervärt. Det finns inte för mig det ringaste tvivel om att han inte vill skada, utan är ärligen övertygad om att han på det sätt, han föreslår, skulle gagna sjuk-kasserörelsen, men jag kan ju inte underlåta att samtidigt fästa uppmärksamheten på att när man på det viset skall gagna sjuk-kasserörelsen, så gör man det på sådant vis, att allt motstånd, som finns emot en verklig sjukförsäkring i detta land, mobiliseras på samma linje. Nog borde det väl ändå ge anledning till eftertanke, detta att de reserver, som sedan åratals äro kända som motståndare till en sjuk-kassereform, ha i herr Norlings motion funnit, som de hoppas, medlet att även detta år kunna förhindra ett genomförande av sjuk-kasseförslaget.

Vi, som äro anhängare av detta förslag, måste ju beklaga det inträffade. Herr Norling tillät sig säga, att det som anföres som kritik av den nuvarande sjukkasserörelsen, det är bara påståenden, men några verkliga bevis för att denna sjukkasserörelse inte skulle vara jämförelsevis förträfflig, hade inte presterats. Ja, jag är förbluffad, uppriktigt sagt. Även om det inte finns en massa material i utskottsutlåtandet, så ha väl ändå alla, som följt med debatterna i denna sak, funnit många obestridliga bevis. Vad innebär den konkurrens mellan ofta mycket små sjukkassor, som vi med den nuvarande sjukkasserörelsen äro så rikt utrustade med, denna »livgivande konkurrens»? Jo, bland annat blir resultatet ju detta: Några personer bilda en sjukkassa vid jämförelsevis unga år. Sjukrisken är mycket liten. Det är ganska friska människor. Den växer kanske så småningom, men det är en jämförelsevis liten grupp, som har bildat sjukkassan. Dessa bli äldre, och de bli sjukligare. För att kunna klara de ökade sjukriskerna få de höja avgifterna, även om prestationerna äro mycket, mycket små. Så växer det upp en ny generation, som tycker: nej, varför skola vi betala de där gamla gubbarnas sjukrisk? Det ha vi ingen anledning till. Nu bilda vi en ny kassa, vi unga, friska kunna klara oss med mycket mindre avgifter, än den kassan, i vilken vi nu äro medlemmar, har. De bilda en ny kassa, och med nuvarande bestämmelser skola de erhålla statsbidrag, om de uppfylla mycket, mycket små minimiprestationer.

Nu säger herr Norling, att det kan man förebygga — och visst kan man det — genom en bestämmelse, att just nu ha vi nått gränsen för splittringen av sjukkasserörelsen. Vi skola nu — ty det innebär ju herr Norlings tanke — förklara, att på ort, där det finns statsunderstödd sjukkassa, får ingen ny sjuk-kassa upprättas. I själva verket är ju detta ett medgivande åt en av grundtankarna i detta förslag; det är bara det, att han inte vågar draga ut konsekvenserna. På en ort, där vi ha 100 statsunderstödda sjukkassor, skola vi säga, att nu får det bli 100, men inte 101. Detta är det botemedel mot splittringen, som herr Norling rekommenderar! Jag får säga, att jag bestrider inte, att detta vore en förbättring, jämfört med det nuvarande tillståndet, men inte finns det en aning av en verkligt rationell tanke i detta. Jag tycker ju, som sagt, att som ett medgivande åt själva de principer, som utmärka detta förslag, kan man inkassera det, men knappast som något annat.

Jag skall berätta en historia om en sjukkassa, som enligt min uppfattning ur social synpunkt är landets främsta sjukkassa. Jag tror för övrigt, att den fått efterföljare på ett par orter, men jag kan inte för ögonblicket erinra mig, hur det i det avseendet förhåller sig. Det är den stora sjukkassan i Eskilstuna. Jag tror det är nyttigt, om berättelsen om den kassan kommer in i riksdagens protokoll, ty den är mycket, mycket belysande. Där hade man på sin tid en mängd sjukkassor. Man förstod — kanske inte i sjukkassefolkets djupa led, det vet jag inte, men bland dem som hade hand om ledningen — att denna splittring var ett grovt fel och att man aldrig skulle kunna få stabila kassor på det sättet. Man begärde kommunalt anslag, och kommunen sade, med den starka socialdemokratiska majoritet, som fanns där: Jaha, sjukkasserörelsen i Eskilstuna skall få kommunalt anslag efter en viss norm, under förutsättning att splittringen upphäves och alla kassor sammanslås i denna stad. Ja, för att få det kommunala bidraget slogo kassorna sig samman. Då åtog de sig bland annat att betala sjukhjälp för obegränsad tid. Detta har bland annat inneburit en mycket stor lättnad enligt de nuvarande bestämmelserna för folkpensioneringen, ty tyvärr räknas inkomsterna från sjukkassa för människor över 67 år som inkomst, som man skall ta hänsyn till, när man skall bestämma det statliga pensionstillägget. Emellertid, det blev i alla fall på det sättet, och det gör, att sjukkassorna där betalat ganska stora pensionsbelopp för svenska staten på grund av denna bestämmelse.

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

Vad har sedan hänt? Jo, i samma stad har den rikssjukkassa sitt säte, från vilken propagandan mot detta reformförslag utgått och organiserats. De ha en lokalavdelning där. Jag erinrar mig inte riktigt, hur lång tid de åtaga sig att svara för sjukhjälp, men det är ingen tid, jämfört med vad den stora Eskilstuna-kassan vill svara för, 180 dagar eller något sådant, det minns jag inte säkert, men det torde i varje fall inte vara mera. Så växer en ny generation upp. Ja, det är klart, att rikssjukkassans lokalavdelning kan åtaga sig sin lilla fattiga prestation mot en avgift, som är mycket låg i jämförelse med den, som den stora centralkassan måste begära, om den skall svara för sjukhjälp i obegränsad tid. Vad sker? Jo, rikssjukkassamännen konstatera triumferande, att den stora kassan går tillbaka, och vår kassa växer. Ja, tacka för det! I Eskilstuna blir det fler och fler, som överskrida 67-årsaldern och som bli svaga och sjukliga och behöva nästan ständigt sjukhjälp. Lokalkassan har aldrig åtagit sig någonting sådant. Den kan erbjuda vissa begränsade förmåner för en, som herr Norling uttryckte sig, billig penning. När vi säga, att konkurrensen inom sjukvården är till verklig skada för sjukförsäkringen i vårt land, så beror det just på sådana omständigheter.

Jag vill nu spörja herr Norling, om inte detta är bevisning. Är detta nakna påståenden bara? För min del kan jag inte förstå annat än att det är fullkomligt avgörande skäl emot det nuvarande tillståndet och till förmån för en reform i den riktning, som här föreslås.

Det andra stora skälet för en reform av sjukförsäkringen är det, att om icke vi få en enhetligt organiserad sjukvårdsreform, så kunna vi aldrig få grundvalen för vårt sociala försäkringssystem. Jag måste erkänna, att när jag läser reservanternas framställning i detta avseende, så är det antingen personer, som icke alls ha tänkt sig in i förhållandet mellan invaliditets- och pensionsförsäkring å ena sidan och sjukförsäkring å den andra, eller också — det kan låta som ett hårt ord — personer, som avsiktligt söka vilseleda den allmänna meningen rörande sammanhanget på dessa två punkter.

Det står här, att pensionsförsäkringskommittén umgåtts med planer att undersöka möjligheten att skilja invaliditetsförsäkringen från ålderdomsförsäkringen och överflytta den förra på sjukvården, och så säger man: »Kommittén har ännu icke tagit ståndpunkt till resultatet av dessa utredningar och långt mindre utarbetat något förslag om invaliditetsförsäkringens ordnande efter angivna linjer», och så kommer man slutligen fram till att felet i vårt reformarbete är att det inte har sammanhang och samtidighet.

Ja, mina herrar, hur förhåller det sig nu med denna sak? Jo, det förhåller sig på det viset, att endast under förutsättning att vi få bärkraftiga, tämligen allomfattande sjukvården på de olika orterna i detta land, kan över huvud sjukförsäkringen övertaga invaliditetsförsäkringen. Det är själva förutsättningen. Hur man än försöker laborera, skall man aldrig kunna komma till något annat resultat, än att först när vi ha skapat denna art av sjukförsäkring, som skulle bli en följd av ett bifall till den här föreslagna reformen, först då kunna vi lösa ut invaliditetsförsäkringen ifrån dess nuvarande ju i själva verket rätt oorganiska sammanhang med själva ålderdomspensioneringen. Det är först då, vi kunna göra det.

Varför skriver man på detta sätt? Man försöker tydligen inbilla riksdagen, att pensionsförsäkringskommittén måste först framlägga förslag i detta avseende, alltså man hoppas att pensionsförsäkringskommittén — och det ser Gudi klagat så ut — skall länge ännu fortsätta med sitt arbete, och sedan skall det där förslaget, som kommer därifrån, utremitteras, och det finns väl alltid någon myndighet, som kan ligga i åtta år på det — det ha vi ju sett många exempel på förut. Och under den tiden, till dess invaliditetsförsäkringen blir ordnad, skall ingenting ske utom en höjning av bidragen, men då skulle vi få en sjuk-

kasseproposition med ett organiskt innehåll, som, även om det är teoretiskt an-
norlunda utformat, i praxis måste komma att få precis samma verkningar som
detta sjukasseförslag, som här föreligger, ty det finns ingen annan lösning på
detta problem. Ännu har i varje fall ingen människa kunnat upptäcka någon
annan lösning av problemet att överflytta invaliditetsförsäkringen till förening
med sjukförsäkringen än att skapa kassor, ungefär av den typ, som skulle bli
en följd av genomförandet av detta förslag. Jag måste uppriktigt säga, att det
verkar på mig nästan skrämmande, om riksdagsmännen skulle låta narra sig
med sådana bluffmetoder, som bland annat jag tillät mig att här avslöja i
denna reservation, rörande sammanhanget mellan invaliditets- och sjukförsäk-
ring — jag kallar det att låta narra sig, ty det är inte fråga om någonting an-
nat än att försöka narra riksdagen på en sådan här punkt.

Ja, mig har det ju onekligen intresserat, att läsa namnen Ernfors, Järte,
Aronson, Johanson i Hallagården och Svensson i Grönvik över reservationen.
De båda sista kanske äro mera uppriktiga på den punkten, men det har verkli-
gen förbluffat mig att läsa t. ex. dessa ord: »Vad de djupa leden inom sjuk-
kassorna för närvarande önska, torde också mindre vara en genomgripande om-
organisation än ett förhöjt statsbidrag». Jag vet ju inte, vilka förbindelser,
herrar Ernfors och Järte ha till »de djupa leden» bland sjukassefolket, men
jag förmodar, att de som här förorda en reform åtminstone ha lika goda för-
bindelser med dessa djupa led. Men därtill kommer, att själva det håll, ifrån
vilket uttalandet görs, ju så till vida kan vara intressant att registrera, som
man inte väntat sig precis denna respekt för »de djupa leden» från dessa herrar,
som ju i årtionden principiellt ha närmast uttryckt sitt förakt för vad man kan
tänka bland de djupa leden, under det de väl alltid ansett, att ledarna voro nå-
gonting att hålla sig till. Jag måste säga: förstå inte herrarna att i mina öron,
och jag förmodar i många av mina kamraters, låter inte sådant äkta? Det
skulle sägas av andra människor än dem, som skrivit under denna reservation
i varje fall.

Ja, jag skall kanske inte ytterligare uppehålla mig vid reservanterna. Social-
ministern har i ett anförande här, såvitt jag kunde höra, sakligt så fullständigt
mördat reservationen, att det strängt taget inte skulle behöva läggas ett ord
till det, fast man ibland inte kan låta bli att göra vissa reflexioner av den art,
som jag här nämnt.

Det andra skäl, som slutligen herr Norling kom fram till beträffande för-
slaget, det är det, att det skulle medföra en försvagning av sjukassorna i stäl-
let för en förstärkning av sjukasserörelsen. Att vara profet är ju inte någon
vidare tilltalande roll, men man är ju förvånad över varför det skulle leda till
försvagande i vårt land, då anordningar av principiellt samma natur lett till så
stark förstärkning av t. ex. den danska sjukförsäkringen. Riskutjämnigen
kommer att förekomma här lika väl som i rikssjukassorna genom de större
distriktssjukassorna. Såvitt jag kan bedöma verkningarna av en reform av
denna art, så är det första gången, det verkligen yppar sig utsikter till att kun-
na få en väl ordnad sjukförsäkring i våra norrländska bygder, och verkningarna
kunna, såvitt inte mitt omdöme är absolut felaktigt, icke bli, att det blir en
svagare ställning, speciellt för norrlandsfolket, i sjukförsäkringsavseende, utan
det måste bli en högst väsentlig förstärkning.

Men sedan tillkomma ju de rent sociala skälen, ty det förstå ju ändå her-
rarna, att det blir en kolossal skillnad på en sjukförsäkring, som lämnar sjuk-
hjälp, som de nuvarande, mellan 90 och 180 dagar — det finns visserligen de
som gå längre, till och med längre än detta förslag — och en sjukförsäkring, där
sjukhjälpstiden utsträcker till två år och prestationerna överhuvud taget för-
bättras. Den sociala betydelsen av dessa förbättringar kan efter min mening
inte överskattas, och det skall visa sig, att just därför, att prestationerna bli

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

av den art, att man inte längre kan i konkurrensyfte laborera med en mängd olika avgifter de olika kassorna emellan, skulle ett positivt beslut i dag betyda, att vi lägga grundvalen för en social förbättring av förhållandena i Sverige.

Jag skulle till slut vilja säga, att efter min uppfattning skulle ett positivt beslut i dag betyda, att vi vidtaga en åtgärd i socialt avseende med mera betydelsefulla verkningar för Sveriges folk, vad de djupa leden beträffar, både på landsbygden och i städerna — landsbygden ingalunda på något sätt utesluten, tvärtom — av större betydelse än något annat beslut i varje fall, som hade kunnat fattas vid denna riksdag, och jag skall uppriktigt säga, att ur social synpunkt är en reform av denna art till och med, som jag ser saken, värdefullare än en arbetslöshetsförsäkring. Jag menar, att den får så djupgående verkningar i avseende å befolkningen i vårt land, att de knappast kunna överskattas.

Jag ber alltså, herr talman, att varmt få förorda bifall till utskottets hemställan.

I herr Möllers yttrande instämde herr *förste vice talmannen* samt herrar *Strömberg, Schlyter, Åkerberg, Granath, Carl Eriksson, Walles, Vennerström, Karl Johanson, Örne, Torsten Ström, Björnsson, Gustav Hansson, Sjödahl, Berling, Åkerman, Bårg, Wilhelm Björck, Norman, Larsén, Thulin, Albert Bergström, Lindström, Hagman* och *Olof Carlsson*.

Herr **Petrén**: Herr talman! Då man velat varna för det föreliggande förslaget med hänvisning till erfarenheten från utlandet på detta område och när man därvid särskilt fäst uppmärksamheten på förhållandena i länder som England, Tyskland och Norge, kan jag inte underlåta att fästa uppmärksamheten på att i dessa länder bestämmelserna på området dock äro helt annorlunda än de, som nu här av Kungl. Maj:t föreslås. Det förhåller sig nämligen så, att i alla dessa länder är läkarevården helt fri — i Norge och Tyskland även specialistvård — och vidare äro i såväl England som Tyskland läkemedel helt fria för sjukkassem medlemmar. Vad som sålunda är stadgat i de länder, vilkas förhållanden här åberopas, är ju någonting helt annat än vad det här omhandlade förslaget innehåller. Vad ersättning för läkarevård beträffar, är det så, att den i högerregeringens fjolårsproposition som minimum upptagna skyldigheten för sjukkassa att lämna ersättning med två tredjedelar av kostnaden för läkarevård enligt viss fastställd taxa har i det nu föreliggande förslaget blivit bestämd som maximum, så att över den gränsen får inte sjukkassa ersätta kostnader för läkarevård utan socialstyrelsens särskilda medgivande, och vad ersättning för läkemedel beträffar, är det ju så långt ifrån att enligt detta förslag sjukkassorna skulle ha någon skyldighet därutinnan, att det tvärtom innehåller en inskränkning i den nuvarande rättigheten för kassorna att lämna ersättning för kostnaderna för läkemedel, i det att såsom villkor för statsbidrag stadgas, att denna ersättning icke får överskrida halva kostnaden i fråga och det överhuvud taget icke får lämnas någon ersättning alls för läkemedel, utan att socialstyrelsen lämnat sjukkassan tillstånd att utgiva sådan ersättning.

Som vi alltså finna, kommer, när en sjukkasseedamot söker läkare, detta alltid att för honom medföra avsevärda kostnader, nämligen en tredjedel av kostnaden för själva läkarevården enligt en viss taxa plus vad läkaren eventuellt därutöver betingar sig, exempelvis för specialistvård, samt dessutom minst hälften av utgifterna för läkemedel, och för övrigt vill jag fästa uppmärksamheten på att, som redan utskottets ärade ordförande erinrat om, det ju inte fordras, att läkarevård skall vara obligatorisk för erhållande av sjukpenning. Det säges ju uttryckligen på sid. 60 i propositionen, att för att komma i åtnjutande av detta kontanta understöd — sjukpenning — skulle för-

fattningsenligt icke krävas något läkareintyg, utan det blir såsom hittills rättighet för sjukkassan att föreskriva läkarevård såsom villkor för sjukpennings utbekommande. Den rättigheten är, som sagt, intagen i en särskild paragraf.

Man har ofta i agitationen mot det här föreliggande förslaget anfört, att läkaruppfattningen är ganska enhälligt emot ett förslag, sådant som det nu föreliggande. Detta är emellertid inte så alldeles riktigt, ty det förhåller sig dock så, att en tredjedel av svenska läkareförbundets lokalföreningar uttalat sig för ett sådant förslag som detta, likaså den övervägande majoriteten av centralstyrelsen för Sveriges läkareförbund och därtill också medicinalstyrelsen.

Jag skall till sist tillåta mig anföra några ord ur det yttrande, som medicinalstyrelsen avgivit i ärendet, alltså ur det mest auktoritativa läkareutlåtande, som avgivits. Medicinalstyrelsen skriver: »Det avgörande för styrelsens ståndpunktstagande vore, att en social sjukförsäkring, vilken såsom sitt väsentliga syftemål såge ett ekonomiskt understöd åt den försäkrade, icke kunde vara tillfredsställande för samhället. Det måste ur det allmännas synpunkt vara av fundamental betydelse, att sjukförsäkringens uppgift jämväl vore, att den sjuke så snart som möjligt återställdes till en inom samhället arbetande individ.»

Vidare yttrar medicinalstyrelsen följande, som är återgivet på sid. 54 i propositionen: »Den stora betydelse en i rätt tid, vilket i regel vore detsamma som en i tidigt stadium, sökt läkarvård städse tillmättes, en betydelse som blivit allt mera framträdande ju rikare utveckling läkarkonsten uppnått, hade ytterst varit det bestämmande för styrelsens ställning till spörsmålet i fråga. Ty vore denna uppfattning om den tidiga och rätt ledda vårdens betydelse riktig — och den dagliga erfarenheten visade att så vore — syntes det åtminstone styrelsen konsekvent, att detta toge sig uttryck därutinnan, att sjukvårdsförsäkringen gjordes obligatorisk, om densamma praktiskt taget kunde på så sätt anordnas.»

Jag tillskriver detta medicinalstyrelsens uttalande en alldeles särskilt stor betydelse, då ju som bekant den nuvarande generaldirektören i medicinalstyrelsen av gammalt är väl initierad i sjukförsäkringsfrågan. Jag står alltså i full överensstämmelse med den uppfattning, som den för landets sjuk- och hälsovård ansvariga myndigheten hyser i denna fråga, då jag nu, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Jag har redan en gång instämt i avslagsyrkandet och står fortfarande på den sidan, emedan jag anser, att då nu sjukkassorna skola förankras i staten, borde man samtidigt söka åstadkomma, att de organiseras på ett försäkringstekniskt riktigt sätt. Livförsäkringsbolagen ha ju en form av försäkring, där man har bestämda premier, som äro uträknade på förhand och som skola stå sig under alla förhållanden och räcka till för bildandet av de fonder, som erfordras. Kungl. Maj:ts och utskottets förslag är byggt på det andra slaget av försäkringar, nämligen ömsesidighetsformen, enligt vilken olika årsbidrag utkrävas, eftersom behov föreligger och även eftertaxeringar ske, i händelse årspremien skulle visa sig otillräcklig. Jag har åtskillig erfarenhet från landsbygden om ömsesidiga försäkringsföreningar med rörliga premier i alla former, föreningar, som icke uppbyggts på en säker försäkringsteknisk grundval, utan som år efter år måste ändra premierna och därefter uttaga eftertaxeringar av medlemmarna. Detta har gjort, att allmänheten mist förtroendet till föreningarna. Värst är dock när föreningar nödgas genom processer försöka utfå de efteruttaxerade beloppen. Var och en förstår alltså, vilka olägenheter, som kunna uppkomma därav, att man icke början inrättat det hela på ett försäkringstekniskt riktigt sätt. Detta är enligt

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

min mening så mycket mera viktigt, om man, som fröken Hesselgren nu ivrar för, vill lägga sjukkassorna till grund för andra sociala uppgifter. Ifall så skall ske om några år, måste man tydligen redan nu, om grunden skulle visa sig vara ekonomiskt otillfredsställande, vidtaga ändringar i organisationen, så att den tänkta grunden blir bärig. Redan nu beräknas ju bristen till flera tiotal miljoner, vilka utgifter framtidens människor skulle få påtaga sig utom de ekonomiska bördorna för sin egen generation.

Mot det Norlingska förslaget ställer jag mig däremot mera sympatisk, kanske till och med om statsanslaget därvid skulle något ökas, om blott samtidigt det beslutet fattades av riksdagen, att det blivande statsbidraget skulle användas för genomförande av en organisation av sjukkassorna enligt försäkringstekniskt riktiga grunder. De kassor, som redan ordnat denna angelägenhet, kunde alltså med det ökade statsbidraget lämna större sjukhjälp, men alla de andra kassor, som försummat att inrätta sig på dylikt sätt, borde använda en viss del av det nya anslag, som staten lämnade, för att konsolidera sin rörelse enligt försäkringstekniskt riktiga grunder. Om detta kunde tänkas ske, skulle det tydligen icke draga så många år, innan man kunde bygga på en grund, som vore hållbar.

Jag måste således, herr talman, fortfarande vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr Nordborg: Enligt sjömanslagens bestämmelser åligger det redaren att sörja för de ombord anställdas sjukvård. Därvidlag utgå inga statsbidrag och inga bidrag av de ombord anställda själva. Av denna anledning kan man ju förutsätta, att det icke finnes något intresse från dessa anställda att ansluta sig till frivilliga sjukkassor. Dessutom kan jag knappast se, att det, som lagförslaget nu ter sig, finnes några praktiska möjligheter för sjöfolket att ansluta sig till kassorna. Men å andra sidan får man ju medge, att det för rederinäringen är minst sagt osympatiskt att först och främst behöva betala full ersättning utan bidrag från något håll och att dessutom bidra till de skattemedel, som sedan skola tagas i anspråk, för att den föreslagna anordningen för andra arbetaregrupper skall kunna fungera.

Det är av denna anledning, som jag anser mig förhindrad att lämna min röst för det framlagda lagförslaget, därför måste jag, herr talman, ehuru med en viss tvekan, yrka bifall till herr Ernfors' med flera reservation.

Herr Ernfors: Herr talman! Jag ber om överseende för att jag måste begära ordet ännu en gång. Först och främst vill jag tacka herr statsrådet för det vänliga bemötande, som han visat mig. Antingen är han så säker på sin sak, att han inte behövde ta i med någon skärpa, eller också har han ett sinnelag, som gör honom farlig som socialminister, ty det är nog farligt, om en sådan är för känslig och därigenom förledes att gå för långt, när det gäller tillfredsställandet av sociala önskemål.

Emellertid är det några yttranden jag skall be att få vända mig emot. Statsrådet sade, att det här var fråga om en stor folkrörelse. Ja, det är en så stor folkrörelse, att vi alla få vara tacksamma mot dem, som satt den i gång, men jag är övertygad om att de, som satte den i gång, icke skulle hava velat, att rörelsen blivit statsmonopol. Det tror jag inte.

Statsrådet sade, att reservanternas förslag var det sämsta. Ja, jag skall inte ingå i något längre bemötande, men herr statsrådet får ursäkta mig, om jag vidhåller min reservation och anser, att den dock är bättre än det blivande statsmonopol, vi skulle råka ut för.

Så sade statsrådet också, att medlen kunna användas till nedsättande av avgifterna. Då kommer jag åter tillbaka till den verksamhet, som socialsty-

relsen här har, nämligen att tillse, att medlen användas på rätt sätt. Därtill hör att se upp, att icke det ökade statsbidrag, som reservationen har föreslagit, kommer att användas till nedsättande av avgifterna.

Herr von Sydow nämnde en mycket beklämmande siffra för antalet invalider. Men det gällde ju dem som voro över 67 år. Jag är verkligen icke beredd att säga, hur hög medelåldern är i vårt folk, men jag tror, att den är bortåt 67 år. Man borde nog taga en siffra från en annan åldersgrupp, om man skall få ett riktigt grepp på denna fråga.

Fröken Hesselgren talade om den där lilla operationen. Fröken Hesselgren kan lita på att jag anser denna sak så ömtålig, att jag gärna skulle vilja slippa att beröra den, men fröken Hesselgren får ursäkta, om jag nu nödgas göra det. Jag är ingen motståndare till att barnaföderskor skola få understöd, men jag vill inte, att det skall ske på ett sådant sätt, som här föreslås. Fröken Hesselgren kommer kanske ihåg, vad jag sade i utskottet om att det finns saker, som en blivande mor skall göra men som hon förr ville göra utan prisgivande åt offentligheten. Ja, det kan hända, att det nu är annorlunda än det varit, men den offentlighet, som hon här i god tid före händelsen måste ge åt saken, var åtminstone under den tid, när mina barn föddes, motbjudande för den gifta kvinnan.

Så vill jag beröra en annan sak. Det står i förordningen, att moderskapsunderstöd utgår för tid omedelbart före eller efter barnsörden, då kvinnan avhåller sig från förvärvsarbete. Fröken Hesselgren vet, att detta diskuteras ganska allvarligt inom utskottet, och jag hoppas, att fröken Hesselgren ger mig rätt i vad jag sade där, nämligen att bestämmelsen kommer att ge anledning till oerhört många misstyndningar. Vad är kvinnornas förvärvsarbete? Då det gäller en fabriksflicka eller en hustru, som arbetar i fabrik, är hennes arbete sådant, att hon måste avhålla sig därifrån. Men vad är bondhustruns förvärvsarbete? Det är att sköta hus och hem, och det gör hon kanske ända till dagen, innan hon lägger sig i barnsäng, och dagen efter det hon kommit upp börjar hon med sitt förvärvsarbete igen. Det är inte bara att sköta hushållet, utan hon kanske också sköter några kor med en flicka till hjälp. Paragrafen kommer naturligtvis att tydas på det sättet, att hon icke är berättigad att få den ersättning lagen avsett.

Jag nämnde, att statsrådet hade varit så vänlig och gjort sina anmärkningar i så mjuka ordalag. Men herr Möller var inte vidare vänlig mot sin egen partikamrat, och det linnat må de tvätta själva. Jag kan emellertid icke låta bli att citera ett yttrande av herr Möller från den 17 januari. Efter att ha uttalat sin tacksamhet till socialministern för att han lovat framlägga denna proposition sade herr Möller: »Jag hoppas bara, att det skall visa sig, att regeringen kan hålla styr på några av sitt eget partis mera spralliga medlemmar.» Det tycker jag inte var något vidare vackert sagt.

Herr Möller klandrade reservanterna för att de använt uttrycket »de djupa leden», men herr Möller torde ursäkta, att jag anser mig berättigad att använda det uttrycket lika väl som herr Möller. Jag tror, att även jag känner »de djupa leden», och jag umgås med »de djupa leden» också!

Detta är vad jag velat säga gentemot några talare, som ha yttrat sig. Men sedan skall jag till sist endast be att få citera ett yttrande med tanke på framtiden. Jag vill ha det till protokollet för att längre fram kunna återopas. Det är inte sagt, att jag då är här, men det kanske finnes andra, som kunna påpeka det. I den broschyr vi i dag fingo från Sveriges allmänna sjukkassee förbund, har man skrivit så här: »Då sjukkasorna anslutit sig till det nya förslaget, ha de gjort det i medvetandet om de ökade förpliktelserna och icke förutsatt annat ekonomiskt bistånd från statens sida än det författningsenligt utgående statsbidraget.» Jag vill, att detta skall komma in i pro-

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.* tokollet, för att det i framtiden skall kunna åberopas, om det kan anses erforderligt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Sydow: Herr Ernfors yttrade beträffande det jag nämnde om personer, som bliva invalider, att jag därmed avsett invalider över 67 års ålder. Det är ett missförstånd. Så sade jag icke, utan jag sade, att om man tager de personer, som ett visst år fyllt 20 år och så följer dem framåt till den dag, då de skulle bliva 67 år, finner man, att 311 av 1,000 ha blivit invalider, innan de uppnått den åldern. Somliga ha dött, men innan de dött, ha de varit invalider. De andra äro kvar som invalider, när de fylla 67 år.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt där- under förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å den under behandling varande paragrafen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ernfors begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § av sammansatta stats- och andra lagutskottets i utlåtande nr 8 framställda förslag till förordning om erkända sjukkassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr Thulin jämte 21 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, meddelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 49.

Vid omröstningen röstades

ja av herr förste vice talmannen, herrar Klefbeck, Trygger, Lindley, Hagman, von Sydow, Fredrik Ström, Olof Carlsson, Nerman, Möller, Leo, Wahlmark, Hjalmar Hammarskjöld, Johan Larsson, Forslund, Lindström, Carl Svensson, von Stockenström, Åkerman, Bärg, Wilhelm Björck, Tamm, Norman, Oscar Olsson, Thulin, Albert Bergström, David Bergström, Pauli, Johanson-Dahr, Larsén, Thorén, Wagnsson, Roos, Östergren, Linder, Elof Andersson, Leander, Nils August Nilsson, Johan Nilsson i Malmö, Berling, Hjalmarsson, Lindblad, Gustav Hansson, Sjödahl, Sigfrid Hansson, Holmgren, Karl Andreas Andersson, Björnsson, Sandegård, John Björck, Edward Larson, Torsten Ström, Strömberg, Schlyter, Sandén, Hellberg, Örne, Åkerberg, Gottfrid Karlsson, fröken Hesselgren, herrar Petrén, Kvarnzelius, Dalberg, Åström, Bjurström, Carl Eriksson, Granath, Lindhagen, Granström, Vennerström, Rosén, Asplund, Jonsson, Karl Johanson, Lindmark och Hansén; samt

nej av herr andre vice talmannen, herrar Stendahl, Forssell, Reuterskiöld, Rydberg, Sederholm, Westman, Carl Gustaf Hammarskjöld, Karl Emil Andersson, friherre Lagerfelt, herrar Oscar Ericson, Ekman, greve Spens, herrar Martin Svensson, Thelin, Boberg, Erik Anderson, Wijkström, Bodin, Johan Nilsson i Kristianstad, Clemedtson, Alexander Nilsson, Forssberg, Ehrnberg, Henriksson,

von Geijer, Pålsson, Jönsson, Öhman, Löfvander, Boman, Nordborg, Widell, Sundberg, Mellén, Johan Johansson, Nylander, Lundell, Valfrid Eriksson, Julin, Lindgren, Ernfors, Norling, Carl Carlsson, Per Andersson, Halvarsson, Enhörning, Frändén och Sandström.

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

Herrar Borell, Kobb, Johan Bernhard Johansson, Per Gustafsson, August Johansson, Walles, Johan Peter Johansson och Henrik Andersson förklarade sig avstå från att rösta.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle lämnas en av statsrådets ledamöter att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Gyllensvärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 220, med förslag till beräkning av vissa inkomster å riksstaten för budgetåret 1931/1932.

Fortsattes föredragningen av sammansatta stats- och andra lagutskottets i utlåtade nr 8 framställda förslag till förordning om erkända sjukkassor.

*Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)*

2—19 §§.

Godkändes.

20 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Sjukhjälp till medlem av erkänd sjukkassa skall, där ej nedan annorlunda stadgas, omfatta dels ersättning för utgifter till sjukvård (*sjukvårdersättning*), dels ock ett understöd i penningar för varje dag (*sjukpenning*).

Den, som icke har eget förvärvsarbete, ävensom gift kvinna, äger att vara medlem av erkänd sjukkassa för beredande av allenast sjukvårdersättning. Är någon på grund av lag eller utfästelse berättigad att av annan vid sjukdom erhålla läkarvård, må han vara medlem för beredande av allenast sjukpenning.

I erkänd sjukkassa må icke någon, för vilken det vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptaga beskattningsbara beloppet överstiger åttatusen kronor, tillförsäkra sig sjukvårdersättning. Finner kassa i fråga om medlem, åt vilken sådan ersättning utfästs, att vid senaste taxering till skatt, som nyss sagts, för honom upptagits ett beskattningsbart belopp överstigande åttatusen kronor, åligger kassan att hos medlemmen uppsäga utfästelsen, och skall denna därefter icke gälla beträffande sjukdomsfall, som inträffar efter utgången av det kalenderår, då uppsägningen skedde. Kvarstår den, mot vilken sådan åtgärd vidtagits, såsom medlem för beredande av sjukpenning och styrker han sedermera, att det beskattningsbara beloppet för honom icke längre överstiger åttatusen kronor, vare kassan pliktig att utvidga försäkringen till att avse jämväl sjukvårdersättning, dock endast beträffande sjukdomsfall, som inträffar efter utgången av löpande kalenderår.

Herr **Ernfors**: Under principdebatten tillkännagav jag, att jag skulle säga några ord vid vissa paragrafer, och 20 § är en av dessa. I tredje stycket står det: »I erkänd sjukkassa må icke någon, för vilken det vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagna beskattningsbara beloppet överstiger åttatusen kronor, tillförsäkra sig sjukvårdersättning.» Det borde inte

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

tillkomma mig att här yrka någon ändring, utan det skulle väl någon göra, »som för småfolkets talan». Men det kan nu inte hjälpas, att jag får göra det. Det är väl onaturligt, att en person med över 10,000 kronors inkomst skall ha rätt till bidrag av allmänna medel för sin sjukvård. Det talas här om taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för 8,000 kronor. Vi deklarerar väl litet var, kan jag tro, och i deklARATIONEN gör jag avdrag för alla utskylder och för försäkringspremier, innan jag kommer till det belopp, som blir uppfört i taxeringslängden. Jag skulle vilja säga, att den som har 10,000 kronors inkomst väl i genomsnitt har inemot 1,000 kronor i utskylder och försäkringspremier. Här får man alltså lägga till 1,000 kronor till det taxerade beloppet. Men sedan tillkommer avdrag med 1,000 kronor för mannen, 300 kronor för hustru och 200 kronor för varje barn. Det kan härigenom således inträffa, att en person, som har 11,000 kronors inkomst, kan få bidrag av det allmänna till sjukhusvistelse.

Då jag, herr talman, för min del icke kan finna, att detta är riktigt, skall jag be att få yrka på den förändring, som läkarna ha föreslagit, nämligen att siffran ändras till 4,000 i stället för 8,000. Denna ändring har som sagt föreslagits av läkarna, som anse siffran 8,000 här vara olämplig, och jag ber att få framställa detta yrkande.

Herr von Sydow: Då man här satt en viss gräns för den statsunderstödda sjukvården, har man icke velat sätta den för snävt. Man har tänkt på en hel del personer i medelklassställning, även i god medelklassställning, som man i alla fall tycker, att det är synd att förmena att draga fördel av den statsunderstödda sjukvården. I själva verket har det ju en ganska liten effekt, om de äro med, och på det hela taget betungas icke det allmänna därav.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande oförändrat.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels också, av herr *Ernfors*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att beloppet åttatusen kronor på förekommande ställen ändrades till fyratusen kronor.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ernfors* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 20 § av sammansatta stats- och andra lagutskottets i utlåtande nr 8 framställda förslag till förordning om erkända sjukkassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, att beloppet åttatusen kronor på förekommande ställen ändras till fyratusen kronor.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

21 §.

Godkändes.

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

22 §.

De båda första styckena av denna paragraf lydde:

Sjukvårdsersättning skall utgivas vid varje sjukdom, som enligt läkares utsago kräver vård av läkare, samt, där ej nedan annorlunda sägs, motsvara två tredjedelar av det belopp, vartill den sjukes utgifter för *läkarvård*, kostnaderna för läkares resa häri inräknade, uppgått; dock att, där utgifterna för vården överstigit det belopp, vartill desamma bort uppgå enligt av Konungen fastställd taxa för sådan vård, som kan meddelas av envar legitimerad läkare, ersättningen för dessa utgifter skall motsvara två tredjedelar av sistnämnda belopp. Är uppenbart, att den sjuke utan fog sökt mer än en läkare vid samma sjukdomsfall, vare kassan pliktig utgiva ersättning enligt vad nu sagts allenast med avseende å utgifterna för den vård, som lämnats av den först rådfrågade läkaren.

Styrkes med läkarintyg, att vård å sjukvårdsanstalt (*sjukhusvård*) är erforderlig, skall i stället för ersättning, som i första stycket avses, utgivas ersättning för den sjukes intagande och vård å sjukvårdsanstalt, som drives av staten, landsting eller kommun eller till vars drift statsbidrag utgår, eller å godkänt enskilt sjukhem, så ock för vård, som beredes den sjuke genom pensionsstyrelsens försorg. I intet fall vare dock kassan pliktig utgiva ersättning för sjukhusvård med högre belopp, än som skulle hava utgått för den sjukes intagande och vård å allmän sal å lasarett, drivet av det landsting eller den i landsting ej deltagande stad, inom vars område den sjuke är bosatt.

Herr Ernfors: Jag kanske inte behöver utveckla denna sak vidare. I paragrafens andra stycke finnes en passus, som säger: »I intet fall vare dock kassan pliktig utgiva ersättning för sjukhusvård med högre belopp, än som skulle hava utgått för den sjukes intagande och vård å allmän sal å lasarett, drivet av det landsting eller den i landsting ej deltagande stad, inom vars område den sjuke är bosatt.»

Jag hoppas som sagt att inte behöva närmare för kammarens ledamöter utveckla, vad jag menade. Jag påvisade genom ett exempel, att en person, som var hemma i Kopparbergs län, där han efter tre månaders vistelse på sjukhus icke skulle behöva betala någonting, däremot skulle, om han råkade bli sjuk i Stockholm, mista all ersättning, både statshjälp och sjukhushjälp.

Jag hemställer, att den passus jag nyss läste upp utgår ur paragrafen.

Herr von Sydow: Herr talman! Jag kan icke finna det rättvist att ge ersättning efter Stockholmsförhållanden åt en person, som bor i Kopparbergs län och där kan erhålla vård mycket billigare, men reser ned till ett sjukhus i Stockholm.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att den nu ifrågavarande paragrafen skulle godkännas, dels ock, av herr *Ernfors*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att andra meningens i andra stycket utelämnades.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med berörda yrkanden; och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Förordnings-
förslag om
erkända
sjukkassor.
(Forts.)

23—35 §§.

Godkändes.

36 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Centralsjukkassas styrelse skall bestå av minst sex ledamöter. Av dessa skola tillsynsmyndigheten och medicinalstyrelsen efter förslag av kassan utse vardera en. Den av medicinalstyrelsen utsedde skall såvitt möjligt vara en i sjukförsäkringsfrågor kunnig och erfaren läkare.

Tillsynsmyndigheten skall utse en av centralsjukkassas revisorer och vederbörande centralsjukkassa en av revisorerna hos lokalsjukkassa.

Hos centralsjukkassa skall vara anställd en verkställande tjänsteman, vilken utses å sammanträde med kassan. Anställningen skall gälla tills vidare.

Herr Ernfors: Herr talman! I denna paragraf förekommer en sak, som jag påtalade i principdebatten. I tredje stycket står det, att »Hos centralsjukkassa skall vara anställd en verkställande tjänsteman, vilken utses å sammanträde med kassan». Där vill jag inflika en bestämmelse av följande lydelse: »som av tillsynsmyndigheten godkänts». Därefter följer, såsom föreslaget: »Anställningen skall gälla tills vidare.»

Herr von Sydow: Herr talman! Denna paragrafs avfattning är resultatet av en kompromiss, som varit mycket svår att åstadkomma. Kompromissen kom ej till i utskottet, utan dessförinnan. Emellertid är det så, att av de sex ledamöterna skall tillsynsmyndigheten och medicinalstyrelsen efter förslag av kassan utnämna vardera en, och då har man tyckt att kassans medlemmar skulle få välja de fyra andra efter eget skön.

Som saken nu ligger, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande paragrafen yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Ernfors*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att i slutet av första meningen i sista stycket tillades orden »och som av tillsynsmyndigheten godkännes».

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Återstående delar av ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten B.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i avseende å förordningsförslaget.

Nu föredrogs

Punkten A.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C.

Såsom förut angivits hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen, med förklarande att det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till förordning om moderskapsunderstöd ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till förordning om moderskapsunderstöd.

*Förordnings-
förslag om
moderskaps-
understöd.*

Herr **Ernfors**: Herr talman! I anslutning till vad jag yttrade under principdebatten och med tanke på att denna undersökningsverksamhet gott kan skötas av sjukförsäkringen, hemställer jag om avslag på denna punkt.

Herr **von Sydow**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten D.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten E.

På sätt förut omnämnts hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att för användningen av ordinarie förslagsanslaget till sjukförsäkringsväsendets befrämjande skulle gälla grunder, i huvudsak överensstämmande med ett vid utskottets utlåtande såsom bilaga fogat förslag till bestämmelser i sådant hänseende.

*Ang. stats-
bidrag åt
sjukförsäkringen.*

De tre första styckena av punkten 4 i berörda förslag hade följande lydelse:

För varje dag erkänd sjukförsäkring, under tid då antagandet varit gällande, i enlighet med bestämmelserna i förordningen om erkända sjukförsäkringar utgivit sjukpenning om minst en krona eller lämnat ersättning för sjukhusvård, utgår statsbidrag (*sjukdagsbidrag*) med 50 öre. För dag, då sjukpenning utgått jämväl från annan erkänd sjukförsäkring, utgör dock sjukdagsbidraget allenast 25 öre.

För varje dag, då erkänd sjukförsäkring under de i första stycket angivna omständigheterna utgivit moderskapspenning om minst två kronor eller lämnat ersättning för vård å förlossningsanstalt, utgår statsbidrag (*moderskapsbidrag*) med en krona. Har moderskapspenning i anledning av stadgandet i 32 § näst sista stycket sista punkten i ovannämnda förordning utgivits med lägre belopp än två kronor, utgår moderskapsbidrag med hälften av det utgivna beloppet. För dag, då moderskapspenning utgått jämväl från annan erkänd sjukförsäkring, utgör dock moderskapsbidraget allenast 50 öre eller, där moderskapspenningen av nyss berörda anledning varit mindre än två kronor, en fjärdedel av det utgivna beloppet.

Statsbidrag, som i första och andra styckena sägs, må dock ej beräknas för dag,

a) då medlem uppburit ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller enligt gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring, eller

Ang. stats-
bidrag åt
sjukkassor.
(Forts.)

b) då medlem, vilken är på stadigvarande sätt och med full sysselsättning anställd i statens tjänst, på grund av denna anställning åtnjutit avlöning eller annan ersättning av statsmedel med minst en krona.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det föreligger här en förändring i årets proposition i jämförelse med förra årets proposition. I utskottets förslag har upptagits en bestämmelse, att statsbidrag icke skall utgå »då medlem, vilken är på stadigvarande sätt och med full sysselsättning anställd i statens tjänst, på grund av denna anställning åtnjutit avlöning eller annan ersättning av statsmedel med minst en krona». I fjol var bestämmelsen vidare och gällde då »medlem, vilken eljest av allmänna medel åtnjuter avlöning eller annan ersättning med minst en krona».

Andra kammaren fann då att denna bestämmelse medförde fullkomligt abderitiska förhållanden i fråga om anslutning av medlemmar i kassorna i vad det gällde kommunalt anställda. Men förhållandet är ingalunda bättre, när det gäller statsanställda. Det är i åtskilliga fall, som det uppstår inte bara uppenbara orättvisor, utan också alldeles omöjliga förhållanden. Jag skall ta två kategorier, som stå mig nära. Folkskollärarna här i landet äro kommunalt anställda, extralärarna vid läroverken äro statsanställda. Vilka ha det bäst i ekonomiskt hänseende? Det har givetvis folkskollärarna. Extralärarna få sjukhjälp, när de varit anställda en viss tid, men de skola icke med rätt till statsbidraget kunna tillhöra erkänd sjukkassa, under det att däremot inga hinder möta för folkskollärare att tillhöra erkänd sjukkassa. Det är ingen rim och reson i en sådan skillnad mellan dessa två kårer.

Vi kunna sedan gå över till andra kategorier, exempelvis arbetare i statens tjänst. En arbetare vid statens järnvägsverkstäder kan inte tillhöra erkänd sjukkassa och få statsbidrag, men arbetarna i Tobaksmonopolet och Vin- och spritcentralen kunna alldeles utmärkt tillhöra erkänd sjukkassa och få statsbidrag. Varför det? Vad är det för anledning att göra skillnad i dessa fall? Är det därför att det i det ena fallet heter monopol men i det andra fallet inte? Det är dock i lika hög grad i båda fallen staten, som är arbetsgivare. Varför skall man vidare göra en skillnad beträffande gruvarbetare av vissa kategorier, så att en del skola få lov att tillhöra erkänd sjukkassa, men andra inte? Och vilja herrarna tala om för mig, hur man skall bära sig åt med arbetarna i statens arbetarverkstäder, som få sjukhjälp endast ett halvt år, men därutöver icke få sjukhjälp av staten. Hur skola de bära sig åt sedan? Jag förstår inte detta. Det finns nämligen avtalsanställda arbetare i statens järnvägsverkstäder, varför förhållandena kunna gestalta sig på detta sätt. Här står, att de skola erhålla sjukhjälp i två år av sin sjukkassa. Hur skall man då göra med dem efter det första halvåret? Det är lika omöjligt att utestänga dem, som ha full sysselsättning i statens tjänst, som att utestänga dem, som ha full sysselsättning i kommunernas tjänst. Det sista gick man in på i fjol, och jag tror, herr talman, att det är skäl att riksdagen i år tar steget fullt ut, och icke heller gör denna utslutning för de statsanställda.

På grund av vad jag anför, herr talman, skall jag med anledning av den av herr Östergren väckta motionen nr 210 i första kammaren hemställa att punkten e) överst på sidan 52 i utlåtandet måtte utgå. Jag yrkar således, herr talman, bifall till herr Östergrens m. fl. motion.

Herr von Sydow: Herr talman! Det förefaller mig som om den siste ärade talaren här gjort sig skyldig till en missuppfattning. Det är inte fråga om att kassan går miste om medlemsbidraget. Det är endast fråga om sjukdagsbidraget på 50 öre, vilket kassan mister, när den försäkrade har full ersättning från staten.

Nu är det ju riktigt, som herr Oscar Olsson anförde, att denna punkt icke är avfattad på samma sätt nu som förra året. Den var vidare i föl, och det kan ju hända, att detta är riktigare. Man vidtog denna ändring egentligen, efter vad jag hört, med hänsyn till spårvägarna i Stockholm, som äro ett särskilt bolag, men där ändå aktierna tillhöra kommunen, och då tyckte man, att det var oriktigt, att personalen inte skulle anses som kommunalt anställd.

Som saken nu ligger, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag uttryckte mig otydligt. Jag åsyftade naturligtvis det statsbidrag, som skall tagas ifrån sjukförsäkrarna i det fall jag här omnämnde. Men med undantag av denna rättelse har utskottets ärade ordförande icke på något sätt givit sig in på bemötande av mina synpunkter. Han anförde, att Stockholms spårvägsmän stå i en sådan ställning, att det var uppenbart, att det icke kunde gå an att låta dem komma i annan ställning än kommunens övriga arbetare. Ja, men vad är det därför för sunt förnuft i behandlingen av de arbetarkategorier, som jag här speciellt nämnde, extralärarna och arbetarna i Tobaksmonopolet, och vad har det att göra med den sista anmärkningen rörande hur man skall bära sig åt med arbetarna vid statens järnvägsverkstäder? Varför skola icke de få något statsbidrag åtminstone efter det första halvåret?

Herr von Sydow: Herr Olsson talar alltjämt om statsbidrag, men statsbidraget är huvudsakligen medlemsbidrag, och här är det endast fråga om sjukdagsbidrag.

Jag vill också förklara, att tankegången i bestämmelsen är den, att om en person är anställd i statens tjänst och staten under hans sjukdom ger honom i varje fall en krona om dagen, så tycker man att det är för mycket att staten skall ge kassan femtio öre också för honom.

Detta är tankegången i det hela.

Herr Forslund: Herr talman! Jag skall be att något få belysa det påstående, som av herr Olsson här framförts, och varav framgår, att den bestämmelse, som intagits rörande förbud för kassa att få bidrag till medlem, vilken har anställning i statens företag, leder till synnerligen egendomliga förhållanden. Vi ha för några dagar sedan här i kammaren fattat beslut om att inköpa en enskild järnväg. Denna enskilda järnvägs personal har i samma beslut blivit tillförsäkrad de avlöningsvillkor, som den hade vid den enskilda banan. Under förutsättning att här ifrågasvarande lagbestämmelse genomföres, skulle detta betyda, att medan för närvarande den sjukförsäkrad, vilken denna personal tillhör, är berättigad att få statsunderstöd för dessa sina medlemmar, skulle från och med den 1 juli, när arbetarna hämta sin avlöning från statens järnvägars avlöningsförrättare, det förhållandet inträffa, att utan att någon förändring i arbetarnas avlöningsvillkor ägde rum, skulle sjukförsäkrad icke få sitt statsbidrag för dessa arbetare.

Jag vill fastslå, att de sjukavlöningsvillkor, som äro stadgade i de enskilda järnvägarnas avtal, äro för arbetarna allt fortfarande det minimum, som de ha rätt att få av statens företag i enlighet med kammarens beslut. Det kommer således icke att ske någon förändring i det avseendet, änskönt att de hämta sin avlöning hos statens järnvägar. Men i fråga om sjukförsäkradens rätt att få bidrag från staten inträder den högst väsentliga förändringen, att kassan icke får bidrag för dessa medlemmar.

Jag vill dessutom erinra om att vi vid statens verk ha en del arbetare, för vilka kollektivavtal äro genomförda, och i dessa kollektivavtal är också angi-

Ang. stats-
bidrag åt
sjukkassor.
(Forts.)

vet, att s. k. sjukavlöning utgår under ett visst antal månader. När man nu i lagen fastställer, att ersättning till sjukkassa skall utgå under en medlems sjukdomstid av två år, kommer det förhållandet att uppstå, att en person, som har sjukavlöning från statens företag under exempelvis 3 månader, ej efter denna tid berättigar sjukkassorna till ersättning, änskönt att sjukavlöning ej utbetalas från statens sida till befattningshavaren. Hur skall det förfaras i ersättningsavseende efter de 3 månaderna? Skall sjukkassans ställning i fråga om rätt till ersättning från staten bli förändrad efter denna tid?

Jag vill för min del ge min anslutning till den motion, som här är framförd av herr Östergren, när jag anser, att det blir mycket svårt att i praktiken tillämpa den bestämmelse, vilken är införd i det föreliggande lagförslaget.

Herr Östergren: Herr talman! Bland sjukkassefolket har, som förut framhållits, rått stor enighet om att få det nu framlagda lagförslaget upphöjt till lag. Men ungefär lika stor enighet har rått om, att den här ifrågavarande punkten, som är föreslagen i de allmänna bestämmelserna, måtte utgå. De olika sjukkasssekongresser, som under fjolåret höllös i sjukkassefrågan, ha uttalat sig i samma riktning, vilket framhållits i den av mig m. fl. avgivna motionen. Sveriges allmänna sjukkasseförbund har sålunda på kongress enhälligt uttalat sig för, att kassorna böra stå öppna för alla medlemmar med samma villkor från statens sida. Likaledes har rikssjukkassornas kongress uttalat sig för det av fjolårets utskott framlagda förslaget, vari förändringen i denna del var en av de väsentligaste av de förändringar, som av utskottet i fjol föreslogos i den då föreliggande propositionen.

Det har visserligen under senare tid från sjukkasseledningen gjorts ett visst medgivande i den riktning, som regeringens proposition i år intagit i denna punkt. Detta har naturligtvis varit för att få frågan i hamn. Men enligt mitt förmenande har ledningen icke gått ifrån kravet i sig självt, utan önskar det genomfört; den har bara inte velat sätta det på sin spets med risk att förlora hela sjukkassereformen. Saken är emellertid lika brännande för det, och jag anser för min del, med instämmande i vad herrar Oscar Olsson och Forslund anfört, att lagen i detta stycke bör ändras på det sätt, som i min m. fl. motion är föreslaget.

Det kan icke anses rättvist, att de, som äro i statens tjänst, skola förlora denna statens förmån, medan de, som indirekt ha anställning i statens tjänst, skola erhålla denna förmån. Det har visserligen av utskottets värderade ordförande påpekats, att det endast är sjukdagsbidraget, det här gäller, och vilket icke skulle utgå för de statsanställda. Ja, men det är inte »endast» det. Det är den väsentliga delen av statsbidraget, som utgår i denna form. Det fasta statsbidraget är föreslaget till 3 kronor per medlem, men som vi veta av handlingarna, och som chefen för socialdepartementet också nämnde i sitt anförande, har man beräknat något över 11 kronor per medlem i statsbidrag. Då förstå vi, att vad som skulle utgå till dessa statstjänare endast är en bråkdel i förhållande till vad de äro uteslutna ifrån.

Man kan ju också med lätthet tänka sig, att om statstjänarna i större utsträckning ställas utanför denna rättighet, kunna de också komma att ställa sig utanför sjukkasserörelsen. Då komma troligtvis genom deras organisationer att framställas nya krav vid löneförhandlingar och dylikt för att de skola bli kompenserade för denna förlust. Det skulle säkerligen icke genom denna utväg vara mycket vunnet från statens sida i ekonomiskt avseende, utan det kanske kommer att bli så, att staten därigenom kommer att få vidkännas en många gånger större utgift än om staten nu ställde alla medborgare lika inom sjukkassorna.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till min m. fl. motion i denna del.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Olsson, Oscar*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i utskottets förslag till bestämmelser angående statsbidrag åt sjukkassor, att mom. b) i tredje stycket av punkten 4 utelämnades.

Ang. statsbidrag åt sjukkassor.
(FORTS.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten E, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Oscar Olssons under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna F och G.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150 med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119 angående anslag till försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnsbörd.

Anslag till för- och eftervård vid barnsbörd.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 119 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnsbörd för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

Herr **Ernfors**: Herr talman! Jag råkade inte vara med vid justeringen av detta betänkande och kom således ej i tillfälle att, såsom jag eljest ämnat göra, anmäla min reservation. Jag skall därför be att få yttra några ord.

Man kan ju, som jag i dag litet grand har påpekat, gå för långt, då det gäller tillgodoseendet av sociala spörsmål, och här tror jag vi gå in för en sak, som kan bli dyrare, än vi någonsin kunna tänka oss. Jag har tagit mig friheten att räkna ut, hur många människor det finns i de tre ifrågavarande distrikten, och det är 112,000. Om vi nu förutsätta, att det finns sex miljoner invånare i Sveriges land, fördelade på sådant sätt, att kostnaden i övriga delar av landet

Anslag till
för- och efter-
vård vid
barnsbörd.
(Forta.)

skulle ställa sig ungefär lika höga som i de tre nu föreslagna områdena, så skulle den slutliga kostnaden uppgå till 1,600,000 kronor.

Jag skall inte närmare utveckla mina synpunkter, ehuru det vore frestande, men jag vill ej uppta tiden med det. Jag ber endast att med anledning av de farhågor jag hyser för dessa stora utgifter få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr von Sydow: Herr talman! Det är här endast fråga om ett litet försöksanslag. Det är så, att det utrönt, att havande kvinnor äro i verkligt behov av att komma under behandling några veckor före barnsbörden. De få undergå vissa prov med avseende på hälsotillståndet, och därvid kunna sjukdomar upptäckas, som de inte känna till. Vidare är det önskligt, att kvinnor efter barnsbörden få sakkunnig hjälp och anvisning, hur de skola förhålla sig.

Nu har medicinalstyrelsen föreslagit, att man skulle göra ett par prov. Det var tänkt, att man sedermera skulle få permanenta anstalter, men nu vill man endast göra ett försök för att se, hur det slår ut. Jag får säga, att detta är en humanitär åtgärd, som jag tycker, att man inte skulle motsätta sig. Jag vill på samma gång säga — det betonades uttryckligt i utskottet — att ifall man går med på att göra detta försök, så betyder det inte, att man sedermera behöver gå med på att göra anstalterna permanenta.

Jag ber att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner om höjning av pensionstilläggen enligt lagen om allmän pensionsförsäkring m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 20 mars 1931 dagtecknad proposition, nr 201, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av herr *O. Öhman* m. fl. väckt motion, nr 249, däri hemställt,

att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag å 100 miljoner kronor, varav 50 miljoner kronor skulle disponeras under budgetåret 1931/1932 till anordnande av statliga och kommunala arbeten för de arbetslösa;

att riksdagen måtte uppdraga åt regeringen att för de närmaste två åren planlägga hjälpverksamheten för de arbetslösa i den omfattning, som anvisade medel medgäve;

att riksdagen måtte som villkor för anslagets användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffades samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiserades så att ledningen därav lades direkt under socialdepartementet och under detsamma sorterande organ;

att de genom staten eller kommunerna anordnade arbetena för de arbetslösa måtte betalas med avtalsenliga löner samt

att riksdagen vid beviljande av berörda anslag måtte fastställa sådana direktiv, att alla arbetslösa i möjligaste mån bereddades arbete och att, därest i något fall arbete ej kunde beredas de arbetslösa, dessa beviljades rätt till kontant understöd;

dels en inom första kammaren av herr *T. Nerman* väckt motion, nr 187, vari, med hänvisning till motiveringen i förenämnda motion, gjorts enahanda yrkande;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena, nr 264, inom första kammaren av herr *G. Möller* m. fl. och den andra, nr 423, inom andra kammaren av herr *P. A. Hansson* m. fl., vari föreslagits, att vid användningen av det anslag till arbetslöshetens bekämpande, som kunde bli beviljat för budgetåret 1931/1932, i motionerna angivna grunder skulle tillämpas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar *Öhmans* m. fl., *Nermans*, *Möllers* m. fl. och *P. A. Hanssons* m. fl. motioner, II:249, I:187, I:264 och II:423, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Wallés*, *Pauli*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist* i Karlskrona, *Wigfors* och *Eriksson* i Stockholm ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar *Möllers* m. fl. och *P. A. Hanssons* m. fl. berörda motioner, I:264 och II:423, till bekämpande av arbetslösheten i huvudsaklig överensstämmelse med av reservanternas angivna grunder för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor; samt

II. att herrar *Öhmans* m. fl. och *Nermans* motioner, II:249 och I:187, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Reservanternas till detta utskottsutlåtande äro ense om — och de stå i det fallet inte ensamma, ty det är nog en mening, som sträcker sig även utanför det parti, som reservanternas tillhöra — att det sätt, varpå arbetslöshetshjälpen hittills givits i vårt land, är ett system, som bör avvecklas så snart som möjligt. Vi stå helt på regeringens sida i det fallet, att beredskapsarbeten med vanliga arbetslöner skola sättas in för arbetslöshetens begränsning och avhjälpande.

Vi ha emellertid helt naturligt funnit, att de åtgärder, som regeringen i det fallet föreslagit riksdagen att vidtaga, äro fullkomligt otillräckliga, och även med ett bifall till den reservation, som vi avgivit i fråga om beredskaps-

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.*
(Forts.)

arbetena, så äro vi ense om, att dessa beredskapsarbeten inte skulle kunna igångsättas så snabbt, att de skulle kunna suga upp alla arbetslösa här i landet.

Det är därför som vi, trots vår motsättning till detta så mycket omtalade och på sina håll så mycket berömda svenska system i fråga om arbetshjälp, ha gått in för att även för det instundande budgetåret försöka att få till stånd ett anslag för arbetslöshetskommissionens fortsatta verksamhet.

Och nu har arbetslösheten under det senaste året blivit mer än dubbelt så stor, som den varit under de näst föregående åtta åren. Detta är naturligtvis ytterligare ett motiv; det är det starka motivet för oss att nödgas yrka på anslag för den hjälpverksamhet, som fortfarande skall bedrivas under den närmaste tiden av arbetslöshetskommissionen.

Emellertid ha förhållandena i vårt land utvecklats på sådant sätt, i synnerhet under den senaste tiden, men för övrigt under hela den tid striden förts här i riksdagen mellan arbetarnas representanter och de borgerliga partierna om direktiven för arbetslöshetshjälpen, att vi tycka oss böra påräkna hjälp även utanför arbetarrepresentanternas led för att få bättre förhållanden till stånd i detta hänseende.

Det finnes väl ingen fråga, som i så hög grad har bidragit till fördjupandet av klyftan mellan samhällsklasserna i detta land som de direktiv, vilka åtföljt den arbetslöshetshjälp, som här har givits. Det är onödigt att här upprepa vad som skedde 1922 och vad som skedde 1926. I och med nämnandet av dessa årtal inser varje riksdagsman, vad den motsättning, som åstadkommits genom den borgerliga samlingen mot arbetarklassen vid dessa båda tillfällen, måste ha betydelse för ökandet år efter år av den spänning, som på sistone tagit sig så fruktansvärda uttryck. Det hade väl i alla fall varit alldeles lönlöst för arbetarpartiets representanter att försöka komma fram till ett överbyggande i någon mån av denna klyfta, om inte t. o. m. en konservativ regering genom sin socialminister hade, som vi verkligen tro, på fullt allvar sökt komma till bättre samförstånd med arbetarklassen. Men om det var fullt allvar från den regeringens sida och om det är fullt allvarligt menat från den nuvarande regeringens sida, att vi skola göra vad i vår förmåga står här i landet för att söka komma till en inte bara önskvärd, utan rentav nödvändig utjämning av motsättningarna, så bör det stå klart för vederbörande, att här måste förändrade direktiv ges åt arbetslöshetskommissionen under den tid, som närmast kommer.

Alla torde nu vara överens om, att det ur ekonomisk synpunkt är alldeles oförnuftigt att gå fram den väg, som arbetslöshetskommissionen i många fall har gått. Vi kräva också, att den hjälp, som staten ger, skall komma alla oförskyllt arbetslösa till del och att inte som nu stora arbetargrupper skola vara därifrån avstängda. Det är gott och väl, att arbetslöshetskommissionen givit dispens i det fallet och på sista tiden varit synnerligen frikostig i fråga om dylika dispenser, men det räcker inte. Principiellt bör här i landet varje oförskyllt arbetslös ha rätt till det allmännas hjälp i sin nödställda belägenhet.

Vems fel den ekonomiska krisen är, arbetarnas fel kan det då inte vara. Vi veta ju — och det vet varje arbetare — att här i landet äro arbetarna enligt kollektivavtalen utestängda från varje inflytande på arbetets ledning och fördelning. De kunna således inte bära ansvar för, om den ekonomiska utvecklingen går i sådana banor, att kriser bli oundvikliga. Det är dessa oförskyllt arbetslösa, som vilja ha arbete och ingenting högre önska än att få arbete, det är de, som böra och skola hjälpas — inte några stycken, inte ett urval, såsom göres av arbetslöshetskommissionen, utan alla, som oförskyllt råkat i detta elände. Sedan kunna dessa arbetslösa också med fullt skäl ställa krav på att få en människovärdig försörjning. Det är sant, att de, som bli

hjälpna nu, få en hjälp, så att de inte behöva dö av umbäranden, men det är då svårt att säga, att de kunna leva ett människovärdigt liv på den.

Det är fullkomligt orimligt, att detta system skall fortsätta. Men det allra viktigaste — och jag skulle vara förvånad, om inte i dag varje riksdagsman förstår det allvar, som ligger bakom denna sak — det allra nödvändigaste är, att strejkbrytardirektiven för bekommande av arbetslöshetshjälp avskaffas. Det är väl det största misstag, som gjorts i detta landet, när en borgerlig samling ställde upp sådana direktiv, om denna borgerliga samling verkligen önskar en fredlig och sund utveckling på det sociala området. Vi äro ense med den borgerliga opinionen i det fallet, att arbetslöshetshjälp inte skall utgå till arbetare, som deltaga i strejk eller äro föremål för lockout. Där föreligger ingen skiljaktighet mellan oss och de övriga partierna. Men det bör räcka. Att sedan vid arbetslöshetshjälp, även om den blir tillräckligare än den nu är, fästa ett krav, som för arbetarklassen framstår som en den grövsta förolämpning, som kan riktas mot denna klass, det böra vi nu vara mogna nog att förstå, att det inte längre kan gå för sig. Detta krav för arbetslöshetshjälp måste bort.

I fråga om anslagets storlek är jag fullt på det klara med, att under de förhållanden, som nu råda i landet, äro tio miljoner för litet. Men vid den summan ha motionärerna stannat, medan de ansett tjugo miljoner kronor behövlige för beredskapsarbeten, i stället för de tre miljoner, varom krav föreligger i den kungl. propositionen. Då ingen motion på högre belopp än dessa tio miljoner föreligger, så återstår för mig, herr talman, inte något annat än att yrka bifall till beviljandet av detta belopp att utdelas i huvudsaklig överensstämmelse med de i reservationen angivna grunderna.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Jag skall anknyta till vad den siste ärade talaren slutade med, att det inte föreligger någon skillnad mellan majoriteten i utskottet och reservanternas beträffande beloppets storlek. Båda äro ense om att föreslå ett belopp av tio miljoner kronor för kommande budgetår. Förut har riksdagen beviljat för innevarande år en ökning av anslaget med fyra miljoner kronor, och här har vid propositionens slutliga utformande beloppet höjts från vad som först beräknades, sju miljoner, till tio miljoner kronor. Alla hava varit ense om att ställa detta belopp till Kungl. Maj:ts förfogande.

Skillnaden mellan majoriteten och reservanternas ligger på det planet: Hur skall man ställa det med direktiven för utanordnande av arbetslöshetshjälp? Det är en fråga, som vid flera föregående riksdagar varit mycket brännande och aktuell. Och då man nu kommit att fastställa dessa direktiv och Kungl. Maj:t här har gått fram på en väg, som vi funnit vara säker och beprövad, så har utskottsmajoriteten inte funnit anledning att föreslå någon ändring i direktiven.

Med hänsyn till, att vi ha så många ärenden på vår föredragningslista och då säkerligen ett stort antal av kammarens ledamöter önskar, att vi skola hinna avverka dem utan att det blir för långt plenum, så skall jag inte gå in på någon lång utläggning av denna fråga om arbetslöshetsdirektiven. Jag tror för övrigt inte, att det är möjligt att under debatten här kunna påverka någon, så att vederbörande ändrar övertygelse, utan var och en behåller nog den övertygelse han redan har.

Frågan om, hur det skall ordnas med arbetslöshetshjälp för kommande tider, är ju uppe i annat sammanhang, så t. ex. i samband med det betänkande om beredskapsarbeten, som kommer näst efter detta ärende, och vi ha ju också haft frågan uppe, då det gällde arbetslöshetsförsäkring.

Första kammarens protokoll 1931. Nr 41.

*Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

Jag skall inte upptaga tiden vidare utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Bara några få ord. Den föregående talaren framhävde, att denna fråga vid flera föregående riksdagar varit brännande och aktuell. Därför skulle frågan kunna anses avgjord. Har då ingenting inträffat, som gör frågan mera brännande och aktuell, än den någonsin förut har varit? »En säker och beprövad väg», sade den föregående talaren. Ja, jag vet, att det varit en allmän opinion, att det är en säker och beprövad väg, som riksdagen gått, en allmän opinion utom i arbetarkretsar. Skulle det verkligen vara så omöjligt att vinna gehör för den synpunkten? Tro verkligen motståndarna till denna reservation, till arbetarpartiets krav, att den vägen under de påfrestningar, som den förestående arbetslösheten kommer att vålla, skall visa sig säker och beprövad? Det tror inte jag.

Herr Nerman: Herr talman! Jag inbillar mig inte, att den oerhörda arbetslöshet, som är följden av den nuvarande hushållningens anarki, kan påräkna en tillräcklig bot av *den* hushållningens parlamentariska representation. Jag skall heller inte spilla kammarens tid med vidare motivering utan ber att med hänvisning till den av mig väckta motionen få yrka bifall till densamma, d. v. s. till samma framställning, som gjorts i motion nr 249 i andra kammaren, där yrkandet finnes utförligt återgivet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på bifall till den av herr Nerman i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Nilssons i Malmö m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 151, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nilsson i Malmö m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Anslag till
beredskaps-
arbeten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 20 mars 1931 avlåten proposition, nr 202, som hänvisats till statsutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, av 3,000,000 kronor.

I förevarande ämne hade inom riksdagen väckts följande till utskottet remitterade motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 261, av herr *C. P. V. Nilsson* i Gränebo m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 424, av herr *C. G. Olsson* i Golvvasta m. fl., vilka hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet;

dels en inom första kammaren av herr *C. I. Asplund* väckt motion, nr 262, däri hemställdts, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202, utöver däri begärda anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet anvisa ett reservationsanslag av lånemedel å tio miljoner kronor att användas till utförande av sådana arbeten — exempelvis å vattenkraftsbyggnader och kraftledningar — som kunde antagas i framtiden förränta åtminstone större delen av det nedlagda kapitalet och som dessutom vore ägnade att effektivt medverka till en ökad och bärkraftig produktion redan vid början av förstkommande förbättrade konjunkturläge ävensom till att öka vårt lands självförsörjningsmöjligheter för framtiden;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Lindberg* m. fl. väckt motion, nr 425, däri likaledes hemställdts, att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 utöver däri begärda anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet anvisa ett reservationsanslag av lånemedel å tio miljoner kronor att användas till utförande av sådana arbeten — exempelvis å vattenkraftsbyggnader och kraftledningar — som kunde antagas i framtiden förränta åtminstone större delen av det nedlagda kapitalet och som därtill vore ägnade att effektivt underhjälpas en ökad och bärkraftig produktion redan vid början av förstkommande förbättrade konjunkturläge ävensom att öka vårt lands självförsörjningsmöjligheter i framtiden;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 263, av herr *G. Möller* m. fl., och den andra inom andra kammaren, nr 422, av herr *P. A. Hansson* m. fl., däri hemställdts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 måtte besluta att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna grunder, av 20,000,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *O. W. Lövgren* i Nyborg och *E. Hage* väckt motion, nr 421, däri hemställdts, att riksdagen i sammanhang med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 ville principiellt besluta om utförande av järnvägen Morjärv—Kalix till hamn vid kusten och för detta ändamål öka anslaget med 1 miljon kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna (I: 263 och II: 422) ävensom med avslag å herrar Nilssons i Gränebo m. fl. och Olssons i Golvvasta m. fl. motioner (I: 261 och II: 424), måtte

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i utlåtandet angivna grunder, av 20,000,000 kronor;

b) att de av herrar Asplund samt Lindberg m. fl. väckta motionerna (I: 262 och II: 425) måtte anses besvarade med vad utskottet förut anfört och hemställt;

c) att den av herr Lövgren i Nyborg och herr Hage väckta motionen (II: 421) likaledes måtte anses besvarad med vad utskottet förut anfört och hemställt.

Reservationer hade anförts

1:o) av herrar *Kvarnzelius*, *Rosén* och *Danielsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å de av herrar Möller m. fl. och Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna (I: 263 och II: 422), i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, ävensom med avslag å herrar Nilssons i Gränebo m. fl. och Olssons i Golvvasta m. fl. motioner (I: 261 och II: 424), måtte till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen angäves i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 mars 1931, av 3,000,000 kronor;

b) att de av herrar Asplund samt Lindberg m. fl. väckta motionerna (I: 262 och II: 425) ej måtte av riksdagen bifallas;

c) att den av herr Lövgren i Nyborg och herr Hage väckta motionen (II: 421) ej heller måtte av riksdagen bifallas;

2:o) av herrar *Widell*, *Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmåla, *Carl Gustaf Hammarskjöld*, *Nylander*, *Nilsson* i Bonarp, *Strindlund*, *Olsson* i Blädinge, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan,

a) att riksdagen, med bifall till de av herrar Nilsson i Gränebo m. fl. och Olsson i Golvvasta m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 261 och II: 424), måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

b) att de av herrar Asplund, Möller m. fl., Lindberg m. fl., Hansson i Stockholm m. fl. samt Lövgren i Nyborg och Hage väckta motionerna (I: 262 och 263 samt II: 424, 422 och 421) ej heller måtte av riksdagen bifallas;

3) av herr *Asplund*, som anslutit sig till utskottets förslag men ansett, att av det tillstyrkta anslaget 10 miljoner kronor borde ha anvisats att utgå av låne-medel och att utskottets yttrande i hithörande delar bort erhålla viss i reservationen angiven lydelse, slutande med en hemställan,

I. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herrar Möller m. fl., Hansson i Stockholm m. fl., Asplund samt Lindberg m. fl. väckta motionerna (I: 263, II: 422, I: 262 och II: 425) ävensom med avslag å herrar Nilssons i Gränebo m. fl. och Olssons i Golvvasta m. fl. motioner (I: 261 och II: 424) måtte till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 såsom reservationsanslag anvisa

a) under titel »Oförutsedda utgifter» 10,000,000 kronor att utgå av andra inkomster än låne-medel samt

b) under titel »Utgifter för kapitalökning» 10,000,000 kronor att utgå av

lånemedel till utförande av sådana produktiva arbeten av räntabel natur, som vore ägnade att befrämja landets framtida produktion och självförsörjning;

II. att den av herr Lövgren i Nyborg och herr Hage väckta motionen (II:421) måtte anses besvarad med vad förut anförts och hemställt.

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)*

Herr Nylander: Herr talman! I föregående års riksdags elfte timme framfördes vid behandlingen av samma ärende, som vi nyss här avgjort, från frinnat håll ett förslag till skrivelse från riksdagen, och detta förslag blev med stöd av de socialdemokratiska rösterna bifallet. Jag skall inte föredraga denna skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag vill bara erinra, att det däri talades om, »att ett anslag till arbetslöshetens bekämpande genom arbetslöshetskommissionen jämväl denna gång beviljas enligt oförändrade grunder». Men så fortsattes det: »Det skulle kunna tänkas, att ett reservationsanslag till vissa allmänna arbeten ställes till Eders Kungl. Maj:ts förfogande, att tagas i anspråk i den mån påtaglig arbetslöshet, antingen generellt eller, t. ex. på grund av industriella sammanbrott, mera lokalt uppstår; ett sådant anslag skulle kunna vara av betydande värde vid arbetslöshetsfrågornas handläggning.»

Det är denna skrivelse till Kungl. Maj:t, som har resulterat i det ärende, som nu föreligger, angående beredskapsarbeten. Dessa beredskapsarbeten innebära en helt ny form för motverkande av arbetslösheten, i flera avseenden skiljande sig från hittills i Sverige tillämpade grunder för nödhjulsarbeten eller, som det numera kallas, reservarbeten.

Beträffande organisationen är ju det utmärkande för reservarbetena, att riksdagen har tillsatt ett särskilt organ, arbetslöshetskommissionen, för att handha och ordna dessa arbeten.

Vad vidare angår de anställda, har det nu, kan man säga, gällt den principen, att dessa reservarbeten skola stå öppna för så gott som alla slag av arbetslösa oavsett deras yrken och utan hänsyn till, om de arbetslösa varit på ett eller annat sätt organiserade eller icke. Och slutligen har beträffande reservarbetena gällt det, att lönerna varit på det sättet reducerade, att de klart legat under de i kollektivavtalen avtalade lönerna på olika orter, icke endast under de avtalsenliga lönerna för sådana arbetare, som äro sysselsatta med byggnadsarbeten av olika slag och livsmedelsarbeten och dylikt, utan även under de löner, som gälla för flertalet industriarbetare.

Vad däremot dessa beredskapsarbeten beträffar, så vill jag här upptaga en jämförelse, i vad mån de skilja sig från de omnämnda reservarbetena och principerna för dessa, och jag skall därvid först och främst beröra beredskapsarbetenas organisation.

Då lägger man först och främst märke till, att det är de statliga myndigheterna, vad vi i vanligt tal kalla de affärsdrivande verken, som skola taga initiativ till och planlägga dessa beredskapsarbeten, och det skall sedan ankomma på Kungl. Maj:t att efter inhämtande av yttranden från socialstyrelsen och arbetslöshetskommissionen besluta om, vilka arbeten som skola igångsättas, och om de överhuvud taget skola igångsättas.

Visserligen ligger det formellt så till, att arbetslöshetskommissionen skall få uttala sig om beredskapsarbetena, men det är påtagligt, att härmed första steget är taget till arbetslöshetskommissionens avskaffande. Det innebär sålunda ett klart bifall till fackföreningarnas och socialdemokraternas ståndpunkt och krav.

Jag har klart för mig, att det här icke kan bli fråga om att gå in på en omfattande granskning av arbetslöshetskommissionen, det skulle i så fall ha tillhört det ärende, som vi nyss ha behandlat. Men jag tror, att herr Oscar Olsson, som utmålade arbetslöshetskommissionen i olika färger, mest svart, i alla fall målade alltför skarpt, och att det icke kan med fog framställas sådana vitt-

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.*
(Forts.)

gående anmärkningar, som han framställde. Jag har klart för mig, att åtskilliga fel blivit begångna av arbetslöshetskommissionen, men jag har vid upprepade tillfällen följt med dessa och kunnat konstatera, att i den mån felaktigheterna blivit påtalade och anmärkningarna befunnits befogade, så har det också skett rättelse i fortsättningen och i kommissionens framtida verksamhet. Jag tror, att man kan säga, att arbetslöshetskommissionen i stort sett har väl fyllt den uppgift, som riksdagen ålagt densamma.

Beträffande de anställda i de ifrågasatta beredskapsarbetena vill jag erinra om, att enligt det förslag, som blivit framlagt av de tillkallade utredningsmännen, skulle i beredskapsarbetena endast anställas fullgod arbetskraft, och då de ifrågasatta arbetena så gott som uteslutande avse anläggningsarbeten, skulle endast sådana arbetare kunna få anställning, vilka äro vana vid sådana arbeten. d. v. s. vad vi kalla för grovarbetare, men dessutom även stensprängare, betongarbetare, murare och snickare och ett fåtal specialarbetare såsom kompressorskötare, borrhvässare, elektriska montörer och vissa linjearbetare. Redan denna fordran på, att arbetskraften skall vara fullgod och att det skall vara i facket hemmastadda arbetare med utbildning för respektive arbetsuppgifter, inskränker i betydande grad beredskapsarbetenas betydelse för arbetslöshetens motverkande.

Departementschefen, som i viss mån frångått utredningsmännens förslag och vill göra beredskapsarbetena, såsom det står i propositionen, »helt likställda med andra allmänna arbeten», har också erkänt, att på detta sätt blir den omedelbara effekten till arbetslöshetens bekämpande givetvis mindre än genom en anordning enligt utredningsmännens betänkande.

Det är svårt att förstå huru departementschefen dock kan på samma sida och i samma stycke några rader längre ned fortsätta, att »det ur allmänna synpunkter är till fördel, om vederbörande myndigheter vid anskaffande av arbetskraft hänvänder sig till arbetsförmedlingsorganen inom orter, där arbetslösheten är särskilt betungande, och utan särskilda föreskrifter läser det kunna tillses, att arbetena i första hand komma de behövande till godo, i den mån dessa erbjuda fullgod arbetskraft».

I det ena ögonblicket hör man, att det icke skall vara några särskilda regler för arbetskraftens utväljande, och i det andra ögonblicket förutsättes det, att arbetsförmedlingsorganen lära komma att tillämpa dessa icke utfärdade regler.

En annan synpunkt angående antagande av arbetare vid beredskapsarbetena vill jag också påpeka. Flera av de statliga verken ha kollektivavtal, som tillförsäkra förutvarande arbetare företrädesrätt vid nästa arbetes igångsättande. I gällande kollektivavtal mellan kungl. järnvägsstyrelsen å ena sidan samt, å den andra svenska järnvägsmannaförbundet och svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet finner man i § 3 tydligen sagt: »Vid antagning bör om möjligt företräde givas åt arbetare, som förut varit anställda vid statens järnvägar.» Och i § 4 talas om uppsägning på följande sätt: »Då uppsägning måste ske på grund av minskat behov av arbetskraft, bör, där flera ifrågakommande arbetare anses likvärdiga i avseende å lämplighet, den, som varit anställd kortare tid, uppsägas framför den, som har längre anställningstid.»

Vidare heter det i momentet 5 av samma paragraf: »Arbetsbefalet bör om möjligt söka skaffa entledigad arbetare, som i arbetet visat sig duglig och i övrigt lämplig, anställning vid annat arbetsföretag eller annan arbetsplats inom verket.»

Bestämmelser i liknande riktning gälla för vattenfallsstyrelsens elektriska arbetare och telegrafverkets linjearbetare. Dessa bestämmelser syfta, såsom tydligt framgår, till en konservering av verkens arbetarstam. En sådan konservering av en viss yrkeskårs arbetarstam har sin betydelse, och vissa fördelar komma givetvis därav. Bestämmelserna förhindra emellertid antagande i

beredskapsarbetena av arbetslösa i allmänhet, så länge tidigare avskedad arbetare från ett statligt verk anmäler sig för återinträde.

Utredningsmännen ha icke förbisett denna angelägenhet, utan de ha uppmärksammat den. I sitt betänkande föreslå de, att respektive verk skola, innan beredskapsarbetena igångsättas, förhandla med vederbörande fackförbund om slopande av denna rätt till företräde vid återanställning. Men jag tror icke mycket på framgång vid sådana förhandlingar; det torde vara mycket sällsynt, att fackförbunden släppa efter något på de fördelar, som de en gång tillkämpat sig i sina avtal.

Jag har också funnit, att departementschefen i sitt förslag icke räknat med möjligheten till ett dylikt upphävande av gällande kollektivavtal, eftersom beredskapsarbetena skola, såsom jag förut omnämnt, i alla delar vara »helt likställda med andra allmänna arbeten».

Men härigenom ha beredskapsarbetena förlorat ytterligare, ja, helt mistat sin betydelse för motverkande av arbetslösheten. Det blir efter detta förslag så, att arbetstillfällena komma att så gott som uteslutande reserveras för de affärsdrivande verkens personal, och eftersom de, som en gång där vunnit inträde, skola ha företrädesrätt vid återanställning, och då man kan vara övertygad om, att det kommer att ses till å vederbörande arbetsplatser, att de, som kommit in i dylika statliga arbeten, även om de voro oorganiserade när de först antogos, inom några dagar bli organiserade i respektive fackförbund, är detta således en tydlig och klar väg att så gott som uteslutande hjälpa de fackligt organiserade arbetarna.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang nämna något om den socialdemokratiska ståndpunkten, som framgår av statsutskottets utlåtande på sidan 10, där det heter: »Ur arbetslöshetssynpunkt måste nämligen anses önskligt att, även om grovarbetare skola i främsta rummet ifrågakomma, andra arbetargrupper dock icke böra vara alldeles utestängda; ifrågavarande beredskapsföretag böra nämligen stå öppna för så vidsträckta yrkesgrupper som möjligt.»

Där ser man, att socialdemokraterna i sin uppfattning alldeles gått ifrån utredningsmännens ståndpunkt och förslag och att de även gått ifrån det, som departementschefen avsett med dessa arbeten. Här är tydligt sagt ifrån, att klientelet skall utväljas efter samma grunder, som gälla reservarbeten för arbetslöshetens bekämpande, och man kan förstå, att detta skall vara förfärligt svårt för myndigheterna, för arbetsförmedlingen och de lokala arbetslöshets- och hjälpkommittéerna, som skola uttaga denna arbetskraft, då skillnaden i sättet att anställa arbetarna skall vara så vag, som här föreslås i socialdemokraternas reservation.

Jag skall härefter övergå till lönerna vid beredskapsarbetena. Dessa skola vara de för olika orter gällande lönerna enligt ingångna kollektivavtal. Här-om är ingenting att säga i och för sig, när det gäller statliga verks anläggningsarbeten, men så snart man vill sammankoppla arbetslösheten med dessa arbeten, bli invändningarna synnerligen allvarliga. De avtalsenliga lönerna för anläggnings- och byggnadsarbeten äro, som bekant, bland de högsta på arbetsmarknaden, så att en arbetslös från nära nog vilket som helst annat yrke, om han överhuvud taget kan få någon anställning, får en avsevärt ökad avlöning. En textilarbetare från t. ex. Göteborg, Norrköping eller Borås har för närvarande såsom fullgod och utlärd yrkesarbetare i timlön av cirka 80 öre. Skulle han bli arbetslös och mot all förmodan skulle komma in i beredskapsarbeten, skulle han få den i dessa orter gällande grovarbetarelönen, som, om jag icke misstager mig, är en krona och 20 öre i timmen. Det råder f. n. konflikt om, huruvida den skall gå upp till en krona 27 öre i timmen, varom krav framställts från byggnadsarbetarnas fackförbund. Han skulle i det fallet få minst 50 % löneförhöjning, därför att han såsom arbetslös textilarbe-

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

tare fått anställning i beredskapsarbetena. Det kan icke uppmuntra till återgång till produktivt arbete i den industri, där han är utbildad och där han är fackkunnig. Tvärtom föreligger fara, att denne man, sedan han en gång kommit in i beredskapsarbetena, skall söka att för allt längre tid klänga sig fast vid de statliga arbetena och så småningom bli permanent grovarbetare, och härutinnan gynnas han av bestämmelsen i kollektivavtalet, att den, som har den kortare anställningstiden skall först avskedas, och ju längre han varit i dylika arbeten, desto lättare har han att i fortsättningen kunna hålla sig kvar vid de statliga arbetena.

Det skulle således verka därhän, att dessa, som det säges, för arbetslöshetens motverkande anordnade beredskapsarbeten kunna leda till det oväntade resultat, att den stora kåren av grovarbetare skulle ökas, och härmed är jag inne på den enligt min mening viktigaste invändningen mot beredskapsarbetena. Jag vill erinra om, att vi här i landet årligen vidtaga allt mer vidgade och omfattande åtgärder för all slags yrkesutbildning, och riksdagen har år efter år visat sitt påtagliga intresse för ökade anslag för underlättande av yrkesutbildningen. Men nu förefinnes den stora faran, att landet aldrig får annan användning för dessa yrkesarbetare — som själva kostat på sig avsevärda utgifter för sin utbildning förutom vad statliga och kommunala myndigheter kostat på dem — än såsom grovarbetare. Detta är redan i och för sig en nationalförlust genom att hela denna yrkesutbildning är förfelad och kostnader utan något resultat nedlagda på mannen i fråga. Men ännu många gånger större är den förlust, som drabbar vårt näringsliv och därigenom i andra hand staten, då arbetskraften drages bort från den produktiva verksamheten.

Ty det är dock ytterst det överskott utöver omkostnaderna som vårt näringsliv kan åstadkomma, vilket skall giva staten dess inkomster och möjliggöra, att riksdagens kamrar kunna sitta här och besluta den ena stora utgiften efter den andra och möjliggöra de här ifrågasatta anordningarna för arbetslöshetens bekämpande, vare sig det sker genom reservarbeten eller beredskapsarbeten.

Enligt min uppfattning är produktionens höjande det enda riktiga botemedlet mot arbetslösheten. Jag har fäst mig vid ett uttalande i denna fråga av en av kammarens ledamöter, genereldirektör Örne, som vid föredrag i denna fråga har sagt följande: »Om alla som ha något inflytande på utvecklingen — försäljare av den svenska industriens och det svenska jordbrukets produkter, industriledare, uppfinnare, finansmän, jordbrukare och fackligt organiserade arbetare — samfällt ville inrikta alla sina krafter på att en smula öka våra försörjningsmöjligheter, tvivlar jag ej ett ögonblick på att stora ting skulle kunna uträttas. Svårigheten ligger blott däri, att den nya eller vidgade verksamhet som behöver komma till stånd icke får vara annat än verkligt produktiv, det vill säga den måste ge vårt folkhushåll ett tillskott av nyttiga och eftersträvansvärda ting. Ett lands produktionsapparat får icke vara konstruerad som bränslekommissionens berömda ristuggare, som slukade mera bränsle till drivkraft än de frambragte.»

Ja, jag vet icke, om detta är någon speciell socialdemokratisk ståndpunkt. Skulle så vara, får jag väl erkänna att även jag är övertygad socialdemokrat, åtminstone i denna punkt, om jag också skulle vilja göra en reservation. Jag skulle gärna velat rikta den frågan till herr Örne, som tyvärr inte är här närvarande, varför inte också en oorganiserad arbetare kan bidra till produktionens höjande. Nåja, vilka vägar vi skola finna för produktionens höjande, är ju en omtvistad sak; den ligger utanför dagens spörsmål. Men därom torde väl alla vara fullständigt ense, att inte går vägen över statliga beredskapsarbeten, vilkas produktivitet är lika med noll eller i bästa fall är skjuten långt in i framtiden.

I samband med frågan om lönerna vid dessa beredskapsarbeten vill jag erinra om, att det dock ytterst är det ekonomiska konjunkurläget, som bestämmer den allmänna lönenivån inom industrien och näringslivet. Genom stora statliga arbeten till avtalsenliga löner i depressionstider åstadkommes en konstlad förbättring i konjunkurläget, varigenom lönernas normala anpassning efter de ekonomiska förhållandena förhindras eller åtminstone fördröjes. Däremot är jag fullt på det klara med, att den statliga anläggningsverksamheten inte bör inskränkas i depressionstider. Staten får i detta fall inte följa samma principer som den enskilde kapitalsvage företagaren måste göra. Staten bör uppehålla sin verksamhet vid de affärsdrivande verken med oförminskad arbetarstam. Den principen omfattas också av reservanternas till det föreliggande förslaget, som på sidan 13 säga ifrån, att det »rent samhälleligt framstår som synnerligen önskvärt, att stat och kommun även under dåliga tider hålla sin produktiva företagarverksamhet i möjligaste mån oförminskat i gång. Tack vare vägväsendets starka expansion kan detta krav på ett naturligt sätt förverkligas.» Vid den motsvarande debatten under föregående års riksdag tog jag mig friheten att från denna plats understryka precis samma synpunkter. Jag skulle kunna läsa upp mitt anförande då, men det vill jag inte trötta kammaren med. Jag vill bara påpeka, att min motivering den gången håller lika bra som motivering för mitt anförande i dag.

Jag vill alltså i korthet understryka, att man bör om möjligt ransonera statens arbetstillfällen, så att vid en högkonjunktur staten begränsar sina anläggningsarbeten, då samtidigt näringslivet har tillfälle att sluka all den arbetskraft, som kan finnas i landet, medan däremot vid nuvarande lågkonjunktur staten får se till, att arbetstillfällena inte minskas. Svårigheten ligger i det sätt, på vilket en sådan ransonering skall göras. Det är ju uppenbart, att under en högkonjunktur, då stor efterfrågan råder på elektrisk energi, kan inte vattenfallsstyrelsen avbryta eller inskränka sina arbeten på nya elektriska kraftstationer eller utvidgning av gamla, utan dessa måste ju tvärtom fortast möjligt fullbordas för att kunna stå till förfogande. Det synes därför, som om man vid allt detta tal om ransonering av de statliga arbetena skulle förbise, att det är en mycket svår uppgift, vars riktlinjer inte i förväg kunna beräknas och bestämmas, utan man får givetvis söka bedöma dessa frågor från fall till fall.

Jag vill emellertid erinra om, att riksdagen redan handlat efter denna av mig nu omnämnda princip och inte endast bibehållit anslaget för de statliga affärsverken vid föregående års belopp, utan även väsentligt ökat desamma, både under år 1930, då den nu rådande lågkonjunkturen började märkas i vissa fack, och ännu mera i år. Förra årets riksdag anslag medel under sjätte huvudtiteln och utgifter för kapitalökning till 10 å 11 miljoner kronor mera än i 1929 års budget, och i år har genom riksdagens åtgöranden en ytterligare ökning av dessa anslag skett på 1.1 miljoner, vartill kommer den automatiska ökningen av bilskattemedlen, vilka beräknas för nästa budgetår komma att utgå med fem miljoner kronor mer än nuvarande budgetår. Jag vill därtill lägga en erinran om det beslut riksdagen fattat angående Södra stambanans elektrifiering, medförande statliga arbeten och beställningar på inte mindre än 23 miljoner kronor för nästa budgetår, och vilket arbete ju kommer att fullföljas även under därpå följande tvenne år enligt den uppgjorda arbetsplanen. Slutligen är det inte många dagar sedan riksdagen beslöt ytterligare en kraftig statlig hjälpverksamhet till stenhuggerierna, genom den stora beställningen av gatsten på 3.5 miljoner. Jag skulle vilja säga, att genom alla dessa åtgöranden har riksdagen visat — efter vad jag kan förstå i detta fall alldeles oberoende av partiståndpunkt — sitt intresse för, att de statliga arbetena inte minskas under depressionstider.

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)*

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

I detta sammanhang kan jag emellertid inte underlåta att påpeka, att årets statsverksproposition ger ett intryck av, att socialministern och kommunikationsministern inte haft någon nämnvärd kontakt med varandra. Medan socialministern strävar efter att få anordna beredskapsarbeten och vill uppmuntra de statliga myndigheterna att göra upp utvidgade arbetsprogram, så finner man däremot att kommunikationsministern vid den ena punkten efter den andra under sjätte huvudtiteln klagat över det statsfinansiella läget, som inte tillåter bifall till samma myndigheters begäran. Sälunda har kommunikationsministern på anslagen till vägväsendet prutat — jag behöver inte räkna upp de olika posterna — inalles 1,430,000 kronor. På anslaget till hamnar och farleder äro likaledes avsevärda prutningar gjorda, uppgående till, efter vad jag kan finna, nära 1,900,000 kronor. Ännu mer anmärkningsvärt är, att kommunikationsministern prutat på vattenfallsstyrelsens anslagskrav för utbyggnad av Malfors' vattenkraftverk. Där hade vattenfallsstyrelsen begärt 1.5 miljoner kronor, vilket av departementschefen prutats till en miljon, ehuruval intet av alla de ifrågasatta extraarbetena skulle kunnat så starkt motiveras som just detta. Ett kraftverk bör ju, som jag förut framhållit, byggas under lågkonjunktur för att vara färdigt att vid inträffande konjunkturförbättring leverera den elektriska energien. Täckningen för de belopp, som ett biträdande av vattenfallsstyrelsens anslagskrav skulle kräva, hade ju också kunnat ske med läne-medel, således utan att anstränga skattebudgeten.

Kanske vill man göra den invändningen, att det var ju lyckligt, att kommunikationsministern räddade tre å fyra miljoner på sjätte huvudtiteln, för att socialministern skulle kunna få pengar till beredskapsarbeten. Jag vill härpå svara, att beredskapsarbetena dock skola utgöras av just det slag av anläggningsarbeten, som förekomma under sjätte huvudtiteln, och i detta fall är det väl inte meningen att nu upprätta en låt oss säga beredskapsfond för framtida behov, utan det är ju meningen, att anslaget skulle förbrukas under nu rådande lågkonjunktur och efter vad man kan förstå under nästa budgetår. Det skulle väl under sådana förhållanden ha varit naturligt, om regeringen lämnat riksdagen tillfälle att också besluta om dessa arbeten. Nu skulle hela resultatet bli, att kanske alldeles samma eller åtminstone likartade arbeten skulle bli utförda, fastän under en annan rubrik än den vanliga, och att de affärsdrivande verkens ansvar för dessa arbetens ändamålsenlighet och räntabilitet försvinner eller förminskas.

Jag skulle till detta endast vilja foga ett påpekande, att intet förslag väl på långliga tider har haft så dålig press som det nu föreliggande förslaget om anslag till beredskapsarbeten. Jag syftar nu inte på tidningarna. Jag syftar tvärtom på de yttranden, som äro avgivna av ett stort antal statliga myndigheter. Bland dessa fäster jag mig inte så mycket vid en del; man förstår mycket väl den tanke, som ligger bakom vissa yttranden, att det kanske kan vara gynnsamt att få sådana arbeten, ty då kan möjligen något fastna även i vederbörandes landsända. Men jag fäster mig i huvudsak vid de yttranden, som äro avgivna av sådana myndigheter, som hittills närmast ha haft arbetslöshetsfrågan om hand, arbetslöshetskommissionen, socialstyrelsen och även kommerskollegium. Det är en genomgående synpunkt hos dessa verk, att det är synnerligen farligt att anordna dessa beredskapsarbeten med hänsyn till den sammanblandning som kan ske med arbetslöshetskommissionens reservarbeten och som — jag vet, att detta är avsikten från socialdemokraternas sida — kommer att leda därhän, att denna skillnad mellan beredskapsarbetena och reservarbetena inte kan i längden upprätthållas, utan det måste, förmodar jag, bli beredskapsarbeten av alltsammans. Det är denna utveckling, som jag, med stöd av vad jag här framhållit, anser vara synnerligen olycklig, i betraktande av att vi nu under många år haft relativt lyckliga medel och former för arbets-

löshetens bekämpande, relativt lyckliga i förhållande till vad omständigheterna varit i andra länder i Europa, för att nu inte tala om Amerika.

Jag kan under sådana förhållanden, herr talman, inte gå med på det förslag, som föreligger från utskottet om inte endast bifall till regeringsförslaget utan detta utökad till 20 miljoner kronor. Jag kan inte heller gå med på regeringens förslag om tre miljoner, utan kommer, i den mån jag kan inverka på resultatet, att gå på avslag. Men jag vill också omedelbart säga ifrån, att för mig spelar inte summans storlek någon avgörande roll, åtminstone inte den rollen, att jag för den skull skulle uppoffra principen. Skulle alltså situationen bli sådan här i kammaren, att detta avslagsyrkande inte kommer fram, så kommer jag för min del att avstå från att delta i den slutliga röstningen och överlämna till dem, som väckt denna fråga, att ta ansvaret för utgången.

Herr Walles: Herr talman! Jag skall bli väsentligt mycket kortare än den föregående talaren.

Som kammaren finner har utskottet anslutit sig till Kungl. Maj:ts och den i följ tillägg utredningsnämndens uppfattning, att under tider av depression den statliga företagareverksamheten bör utvidgas. Herr Nylander berörde med tämligen lätt hand denna princip, och det hade han väl skäl till. Han påpekade, att här inaugurerats en ny metod för bekämpande av arbetslösheten. Detta är ju sant, men tanken är ingalunda ny för riksdagen. Redan för 20 år sedan framfördes denna tanke, och riksdagen begärde då en utredning i saken. Detta utredningskrav förnyades 1920 och senast i följ, då riksdagen anhöll om ett skyndsamt bedrivande av utredningen.

Det principiellt riktiga uti, att allmänna arbeten under inträdande lågkonjunktur föras fram i mera forcerad takt torde knappast någon vilja bestrida, då det uppenbart är av stort samhälleligt gagn att så långt ske kan genom ökad sysselsättning minska arbetslöshetens offer. Hörda myndigheter ha även i stor utsträckning ställt sig sympatiska till förslaget, såsom statskontoret, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, järnvägsstyrelsen och kommerskollegium. Ävenså har en hel del länsstyrelser i huvudsak tillstyrkt detsamma, nämligen länsstyrelsen i Östergötlands, Jönköpings, Gotlands, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län. Därjämte ha bland andra Svenska stadsförbundet och Svenska landskommuners förbund givit förslaget sin anslutning. Även i de fall avstyrkande skett har det socialt sunna i principen erkänts. Sålunda förklarar socialstyrelsen, »att det otvivelaktigt skulle ur social synpunkt vara av den allra största betydelse, om staten kunde genom anordnande av allmänna arbeten minska och utjämna de större konjunkturväxlingarna och att — i trots av föreliggande svårigheter — det allmänna genom sin företagareverksamhet borde verka i denna riktning». Länsstyrelsen i Kristianstads län förklarar, att några principiella invändningar icke kunna göras mot förslaget, och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttrar, att i och för sig vore det en riktig princip, att hänsyn till arbetsmarknadens läge borde vara en av de bestämmande faktorerna, då det gällde att bevilja anslag för olika statliga arbeten. Alltså, principens riktighet erkännes, men det är i den praktiska tillämpningen man anser svårigheterna ligga.

Men det är ju detta som får provas. Man får göra här som på alla andra områden, där en förnuftig och riktig väg anvisas: man får söka övervinna svårigheterna, isynnerhet om de mera äro inbillade än verkliga, och pröva sig fram för att finna de lämpligaste formerna. Det vore ju märkligt, om riksdagen, när regeringen går att förverkliga ett av densamma länge uttalat önskemål, skulle hesitera att pröva detsammans praktiska bärighet.

Tyvärr har regeringens förslag fått en sådan begränsad omfattning, att fara föreligger, att det förlorar i effektivitet och värde som material för praktiskt

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)*

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

bedömande. Tillgång till lämpliga arbetsobjekt saknas ingalunda för väsentligt större och mera omfattande anslag än vad i den kungl. propositionen föreslås. Den av utredningsmännen från olika myndigheter infortrade förteckningen å arbeten, som förr eller senare äro avsedda att utföras, slutar på en summa av ej mindre än 165 miljoner kronor. Den sålunda verkställda inventeringen ger alltså vid handen, att arbetsuppgifter till betydande omfattning stå till buds. Och kommittén kommer till den uppfattningen vid granskningen, att även om en väsentlig del icke befinnes lämplig som beredskapsarbeten, det dock återstår arbetsföretag med en uppskattningsvis beräknad kostnad av ej mindre än 50 miljoner kronor, som böra komma i betraktande att utföras som beredskapsarbeten. Det är att observera, att i denna summa icke äro inräknade allmänna vägbyggnadsarbeten i annan mån, än som avser anordnande av skenfria korsningar. Även om man sålunda endast räknar med en mindre del av nyssnämnda 50 miljoner, ter sig det motionsvis framställda yrkandet om ett anslag av 20 miljoner både rimligt och försvarligt. Förutom de i propositionen förutsatta 2.2 miljonerna till järnvägen Malung—Vansbro har telegrafstyrelsen anmält behov av 4.3 miljoner till kabelanläggningar, flyttning av stolplinjor och utbyte av järnledningar mot kopparledningar, allt arbeten, som man kan beteckna som synnerligen angelägna. I förteckningen i övrigt finnas upptagna planerings-, dränerings-, diknings-, röjnings- och torrlägningsarbeten m. m. till rätt avsevärda belopp, allt arbeten, som få betecknas som både nyttiga och nödiga, men som icke alls kunna ifrågakomma att igångsättas, om beloppet skall begränsas till det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet å 3 miljoner kronor, av vilka det för övrigt endast kvarstår 0.8 miljoner, sedan riksdagen, som jag hoppas, bifaller äskandet av de 2.2 miljonerna till Malung—Vansbrojärnvägen. Utskottet har därför ansett angeläget biträda den väckta motionen om ett anslag av 20 miljoner kronor.

Härvid har jag icke berört igångsättandet av sådana arbeten, som skulle underlätta förutsättningarna för näringslivets fortsatta utveckling vid inträdande högkonjunktur, exempelvis vattenregleringar, åtgärder för en utsträckt och förbilligad elektrifiering inom skilda delar av landet etc., med andra ord ett framsynt främjande av hela produktionen i enlighet med det program, som herr Asplund framlagt i sin motion.

Den för hela nationen så betydelsefulla frågan om ett effektivt och energiskt bekämpande av arbetslösheten får icke skjutas åt sidan av statsfinansiell räddhåga. Det belopp som för ändamålet ifrågasättes utgör dock en ringa del av vår riksstat. Långt dyrbarare blir det i längden för vårt land och folk, att en avsevärd mängd av dess medborgare äro satta ur stånd att producera, medan de alltjämt självklart måste, ehuru i begränsad omfattning, vara konsumenter för att överhuvud taget kunna leva. Den sorters samhällsekonomi borde snart vara dömd såsom både kortsynt och oförnuftig.

Herr talman! Med vad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Sedan nu ett yrkande blivit framställt om bifall till statsutskottets hemställan, skall jag tillåta mig att med några ord utöver vad jag för kort tid sedan hade tillfälle att säga belysa den finansiella ställningen för dagen.

För en kort stund sedan utdelades här i kammaren en proposition, som först redogör för utfallet av den löpande statsregleringen, i den mån man nu kan bedöma densamma, och vidare också upptar siffror, som äro nya, beträffande inkomstberäkningarna. Slutresultatet blir, att för närvarande finns det en brist att täcka på 12 miljoner kronor eller något därutöver. Jag har också i propositionen anvisat den väg, som enligt min uppfattning riksdagen bör

beträda för att fylla det hål i budgeten, som genom de redan fattade besluten och de beslut, som jag förutsätter skola fattas, kommer att uppstå. Jag har i dessa beräkningar givetvis upptagit det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit i nu förevarande hänseende, men inte räknat med de 17 miljoner kronor, som statsutskottet föreslår.

Jag skall inte närmare, herr talman, gå in på själva budgetregleringen. Jag vill blott nämna, att i statsverkspropositionen upptages bidrag av inbesparade medel och fonder på 36.69 miljoner kronor och enligt det reviderade förslaget på 48.79 miljoner. Jag menar med denna min erinran, att man redan nu har tillgripit enligt de framlagda förslagen så mycket av besparade medel, att jag näppeligen kan tänka mig, att riksdagen skulle vara villig att ytterligare ta vad som möjligen finns krav i detta avseende. Det kommer ju ändå ett år efter detta, och hade jag anledning, när finansplanen framlades, att se pessimistiskt på den närmaste framtiden, så har vad som sedan timat givit ökad styrka åt just sådana uttalanden.

Jag skall också tillåta mig att nämna, att även om man tillgriper varje öre, som är beräknat att inflyta i så kallade rusdrycksmedel, så skulle för budgetens finansiering i alla fall erfordras ytterligare 21.6 miljoner. De, som spekulera i ett upphävande av 1926 års förordning för att få pengar till de 17 miljonerna, de spekulera fel, om de vilja räkna med de faktiska förhållandena.

Det var dessa upplysningar, herr talman, som jag i första rummet ville lämna kammaren. Men därjämte tillåter jag mig att erinra om de beslut, som av riksdagen redan fattats, och jag inkluderar därvid jämväl de tre miljoner kronor vi nu diskutera. Innan jag det gör, erinrar jag om, att förra årets riksdag beviljade till arbetslöshetens bekämpande ett belopp av 2.5 miljoner kronor, ett belopp som sedan har höjts med 4 miljoner av detta års riksdag. Det blir alltså 6.5 miljoner kronor till nyssnämnda ändamål under löpande budgetår.

För det kommande budgetåret alltså 1931/1932 har redan beviljats 10 miljoner till arbetslöshetskommissionen. Vidare har beviljats ett belopp på 3.5 miljoner till förslag för inköp av smågatsten. Jag räknar även hit de två miljoner, som för någon tid sedan voterades för nyteckningen av aktier i Kalixindustrien. Det är nämligen uppenbart, att därest ett tillskott på den punkten inte kommit att äga rum, skulle staten ha blivit tvungen att på annat sätt träda emellan med stora belopp. Vidare ha vi anslag på mellan 400,000 och 500,000 kronor till annat allmänt arbete. Jag tänker nu närmast på upprensningen av Färösundsleden, där man utgick ifrån, att detta arbete skulle i sin mån lindra arbetslösheten och bereda arbetstillfällen. Slutligen erinrar jag om de stora belopp, som av lånemedel skola utgå till elektrifiering av statsbanan Järna—Norrköping—Malmö m. fl. linjer, eller 23 miljoner kronor. Summerar jag ihop samtliga dessa anslagsbelopp, kommer jag upp till ett belopp av nära 42 miljoner, som detta års riksdag redan anslagit för igångsättande av allmänna statliga arbeten. Det är den siffran, som jag ställer emot det blygsamma belopp, som förra årets riksdag och detta års riksdag beslutat bevilja för samma ändamål under det löpande budgetåret, och jag tillägger härtill endast, att det synes mig med hänsyn just till de framtida utsikterna vara nödvändigt, att man inte tömmer alla resurser i år, utan jämväl tänker på dag, som kommer, och har klart för sig, att även då behov uppstå, som måste fyllas. Jag vill ytterligare tillägga härutinnan, att liksom vi i år blivit nödsakade — riksdagen har ju utan protest gått med på att bevilja ytterligare fyra miljoner kronor för löpande budgetår till allmänna arbeten — så blir det möjligt för riksdagen, om vi stå i det läget nästa år, då riksdagen samlas, att för då löpande budgetår bevilja mera pengar. Man kan ju bättre se, hurudan framtiden då ter sig.

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)*

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

Jag måste därför säga, att när de, som dikterat utskottets utlåtande, utan vidare gått med på att föreslå en höjning på denna punkt, har jag svårt att förstå, varifrån man skall taga dessa pengar utan en direkt skattehöjning. För min del vill jag emellertid inte förklara, att detta är en väg, som under alla tider är stängd. Jag håller själv på den satsen och kommer, i mån som jag får med denna sak att göra, också att tillämpa densamma, att de starka skola bära de svagas bördor, och att det är vår plikt att se till, att det beredes arbete och lämnas stöd och hjälp till dem, som äro i nöd och trångmål. Men man skall göra även den saken efter förnuftiga grunder, och man skall såvitt möjligt ha en överblick över de åtgärder man vidtager.

Herr talman, jag skall inte beröra denna frågas sociala karaktär ytterligare. Jag förmodar, att min kollega socialministern kommer att göra detta. Bara en liten personlig replik till herr Nylander. Om herr Nylander fasthåller vid en sådan ståndpunkt, att han offrar 17 miljoner för att följa en princip, tror åtminstone icke jag, att han handlar ekonomiskt, vilket hela hans långa anförande dock gick ut på, att man skulle göra och taga i ögonsikte.

Herr Asplund: Herr talman! Jag skulle kunna ha en hel del att säga med anledning av det yttrande, som herr Nylander hade, men jag skall så mycket som möjligt avstå därifrån, eftersom tiden är så långt framskriden.

Socialministern har, såsom ett beaktansvärt nationalekonomiskt skäl *mot* beredskapsarbetenas utförande med *skattemedel* i större utsträckning påpekat, att det »föreligger en fara, att detta innebär en börda för den industriella verksamheten, som kan leda till minskad sysselsättning i det privata förvärvslivet». Bland annat av detta skäl har departementschefen ansett sig böra stanna vid en så låg anslagssumma som 3 miljoner kronor att utgå av *skattemedel*, men den summan anser han själv alldeles otillräcklig att i nämnvärd grad tillgodose behovet av ökade arbetstillfällen. Departementschefen har dock icke kommit på den nära till hands liggande utväg, som bland annat socialstyrelsen i sitt för övrigt, vad gäller anvisande av *skattemedel* för beredskapsarbeten, avstyrkande utlåtande, pekar på, då styrelsen gör ett uttalande, att den »ingalunda vill förneka, att det allmänna genom sin företagarverksamhet kunde verka utjämnande på konjunkturutvecklingen och, i den mån så låte sig göra, också *borde* verka i denna riktning. Enligt styrelsen borde det undersökas, huruvida man ej under tider av vikande konjunktur, som ofta även kännetecknades av *fallande räntor, i berörda syfte skulle kunna anordna sådana produktiva arbeten, som medgäve investering av lånemedel.*»

En annan invändning mot de i propositionen föreslagna beredskapsarbetena med avtalsenliga löner — svårigheten att uppdraga skarp gräns mellan dessa arbeten och arbetslöshetskommissionens reservarbeten med lägre löner än de avtalsmässiga — skulle även bortfalla, om departementschefen gått den av socialstyrelsen anvisade vägen att föreslå anordnande av *räntabla* arbetsföretag med anlitande av lånemedel och för arbetet lämplig arbetslös arbetskraft. I den mån tillgång finnes på sådana företag, som redan blivit beslutade av riksdagen, utan att anslag ännu beviljats för *hela* anläggningskostnaden, men som genom att regeringen erhöle ett reservationsanslag av lånemedel för ändamålet kunde bedrivas i raskare takt under de tider, då en ökad arbetslöshet inom hithörande arbetarfack krävde ökade arbetstillfällen, skulle de från olika håll framställda kraven på att beredskapsarbeten borde avse endast synnerligen angelägna för staten nyttiga och räntabla företag, vilkas utförande dessutom redan vore av riksdagen beslutat, bliva fullt tillgodosedda. Så snart efterfrågan på arbetskrafter vid inträdande förbättrat konjunkturläge åter ökades och de tillfälligt anställda arbetarna kunde återfå sitt gamla arbete, kunde dessa tillfälligt forcerade arbeten i motsvarande grad inskränkas, utan att tack vare den verkställda forceringen arbetenas färdigställande enligt den ursprungliga planen

behövde förseas. Om man då kunde, såsom herr Nylander vid slutet av sitt anförande framhöll, bygga ut vattenkraftsanläggningar m. m. under lågkonjunktur — det tager vanligen flera år vid större anläggningar — så att de vore färdiga, då förbättrade konjunkturer uppkomma med möjlighet till ökad produktion och därmed följande större behov av kraft omedelbart, skulle man inte, som herr Nylander gjorde, — i början av sitt anförande — ha anledning att hävda nödvändigheten av att man just *under högkonjunktur* måste forcera utbyggnadet av vattenfallen, ty det skulle ju vara undangjort redan under den föregående lågkonjunkturen.

Farhågorna för en konservering av arbetslösheten äro vad beträffar sådana beredskapsarbeten fullkomligt ogrundade. Genom ett sådant anslag utöver de direkta redan i vanlig ordning av riksdagen beviljade anslagen — ett slags kreditiv för forcering vid uppträdande arbetslöshet av *pågående* räntabla statsarbeten inom ramen av de beslutade anläggningarna — skulle man också undanröja betänkligheterna mot att lämna regeringen frihet att välja bland olika sådana arbeten och reglera takten av arbetets utförande.

Den enda risk, som förefunnes för en viss fördyring av arbetsföretagen, skulle kunna bli en viss ränteförlust, vilken dock skulle måhända fullt uppvägas av risken för att om medlen i stället skulle upplånats vid en senare tidpunkt med förbättrade konjunkturer, räntan sannolikt skulle vara betydligt högre och arbetslönerna sannolikt även bli högre än under arbetslöshetsperioden.

Jag ber att få lämna uppgift på nu pågående arbetsföretag av räntabel natur, som redan i sin helhet beslutats av riksdagen, men till vilka anslag ännu icke till fullo beviljats. Dessa återstående anslag, som samtliga skola utgå av *länemedel*, uppgå till följande belopp.

Elektrifiering av Södra stambanan m. m.	30,700,000 kr.	
Växel- och signalsäkerhetsanordningar	100,000 »	30,800,000 kr.
Kraftstation vid Vargön (Trollhättan)	4,400,000 kr.	
» » Malfors (Motala)	8,600,000 »	
Veckoreglering av Motala ström (2:a stadiet) . .	500,000 »	
Kraftstationen vid Sillre (Indalsälven)	500,000 »	
2:a tilloppstunnel vid Porjus	150,000 »	
Därtill torde böra läggas av dep.-chefen nedprutat anslag för distributionsanslag m. m. vid statens kraftverk	200,000 »	14,350,000 »

Summa återstående anslag å beslutade arbeten av länemedel vid statens järnvägar och vattenfallsverk jämte nedprutat belopp 45,150,000 kr.

Gentemot framförda påståenden, att ett forcering under arbetslöshetstider av sådana arbeten skulle medföra motsvarande arbetslöshet under efterföljande bättre konjunkturperiod kan först påpekas, att arbetskraften ju vid ett sådant tillfälle bör lediggöras för användning inom produktionen, vadan den ju icke blir arbetslös, även om anläggningsarbetena vid statens verk skulle inskränkas betydligt.

Av det storstilade program för statsbanornas fortsatta elektrifiering, som under torsdagen framlades av generaldirektör Granholm, framgår för övrigt, att man för en ganska lång tid framåt ingalunda kommer att behöva räkna med någon inskränkning av sådana arbeten. Han räknar med att efter södra stambanans elektrifiering, som beräknas färdig till den 1 januari 1934, skall följa elektrifiering av statsbanorna Örebro—Krylbo—Stockholm och Krylbo—Ånge, tillsammans 616 kilometer med en kostnad av 50.7 miljoner kronor och av västkustbanan Malmö—Göteborg 315 kilometer med en kostnad av 25.8 miljoner kronor. Bland de stora fördelarna nämner han — utom de snabbare förbindelserna och den förbilligade frakten mellan å ena sidan Norrland och å andra

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

sidan södra, västra och mellersta Sverige — även att bland annat trävaruindustrierna i Norrland skulle för sin export året om kunna nå seglingsfria hamnar ända ned till Malmö, och att elektrifieringen genom de långa avståndens förkortande skall rädda tid och pengar för nationens arbetande och producerande folk, att snabbare resor och snabbare transporter skola beredas, och att ökade trafikmängder skola efter hand kunna givas billigare befordringsvillkor.

Även om en tillfällig forcering av ovan angivna arbeten, motsvarande exempelvis i min motion föreslagna anslag av 10 miljoner kronor, skulle tillgripas för beredande av ökade arbetstillfällen under nuvarande arbetslöshet, skulle ingen arbetslöshet därav uppstå för framtiden, tvärtom skulle genom förbättrade möjligheter till ökad avsättning av producerade varor produktionen stimuleras. En för elektrifieringen såväl av järnvägarna som av landet i övrigt betydelsefull faktor är åstadkommandet av en ökad inhemsk produktion av koppar. Som bekant har det nyanlagda kopparverket å Rönnskär utanför Skellefteå åtagit sig att leverera för elektrifieringen av södra stambanan behöfliga 5,000 ton koppar. Denna leverans torde näppeligen kunna fullgöras, därest smältverket ej lyckas erhålla utöver vad malmen i Boliden innehåller av koppar, betydande kvantiteter av rik kopparmalm, vilken ej finnes på tillräckligt nära håll annorstädes än i ett par av statens kopparfyndigheter i norra Västerbotten. Å endera eller båda av dessa har kommerskollegium föreslagit utförande såsom beredskapsarbete av tillredningsarbeten för gruvdrift, dels blottläggning av en tillräckligt stor malmarea för anställande av försöksdrift dels schaktanläggning m. m. för samma ändamål. Härigenom skulle sannolikt möjlighet beredas för erhållande av nödig tillsatsmalm till smältverket för kopparleveransens fullgörande och grunden läggas för en stadigvarande gruvdrift uppe i trakter, där brist på arbete esomoftast varit och är rådande. Statens behov av koppar skulle därigenom bliva säkerställt för en längre tid framåt till nytta för landets fortsatta elektrifiering, ett fullständigare utnyttjande av våra vita kol och därmed våra stora järnmalmstillgångars och våra skogsprodukters vidareförädling inom landet.

Den framstående bruksägaren Seth M. Kempe skrev i Svenska Dagbladet för den 22 sistlidne mars en mycket beaktansvärd artikel rörande den nuvarande svåra krisen på trävarumarknaden. Efter att ha omnämnt den oerhörda ryska dumpingen på sågade trävaror och överproduktionen i världen av sulfatmassa påpekar han den enda möjliga vägen ur svårigheterna: »Man bör med teknikens hjälp kunna räkna med många nya användningar för skogens alster. Som ett exempel för dagen antecknar jag framställningen av wallboard. Det blir en angelägen uppgift för representanter för norrländsk skogsindustri att ersätta minskningen av den mera primitiva sågverksrörelsen med förädlingsindustrier, som stå på ett högre och mera givande plan.» För dessa nya tillverkningar kräves emellertid en betydande tillgång på billig kraft, vars tillgänglighet redan i förväg utefter norrlandskusten skulle i hög grad befrämja uppkomsten av sådana på såg- och skogsavfall baserade nya förädlingsindustrier, särskilt vid de flodmyningar, där sågverk men icke sulfittfabriker finnas. Enahanda äro de nödiga förutsättningarna för järnhanteringens pånyttfödelse, som också skulle betyda ökad användning för skogs- och sågavfall samt vattenkraft.

Detta ökade kraftbehov skulle lämpligen kunna fyllas genom i min motion I: 262 omnämnda, delvis redan beslutade och igångsatta utvidgningsarbeten vid Porjus kraftverk och under samverkan med enskilda kraftföretag påbörjade vattenregleringar i Skellefteälv, Vindeln och Ume älv samt i Indalsälven, varigenom stora kraftmängder och en jämnare krafttillgång skulle vinnas utan anläggning av några nya kraftstationer och samtidigt värdefulla jordområden skyddas mot nu ofta inträffande, förödande vårflöden.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att Bergslagens järnverk och gruvföretag, som tillsammans med Stockholms stad äga de stora Krångedefallen i Indalsälven, haft mod att, oaktat det svåra ekonomiska läget, nu påbörja utbyggandet av dessa fall, varvid komma att sysselsättas cirka 600 arbetslösa gruvarbetare från Bergslagen. Det synes vara ett exempel, som det vore staten värdigt att efterfölja, då ju staten också själv är stor gruvägare. Men staten bara fortsätter med att taga ut sin royalty kr. 1.50 pr ton från gruvorna bortfraktad malm, även sådana år, då själva gruvbolaget gör miljonförluster, utan att staten ens är bolaget behjälplig med att bära sin anpart av förlusten på driftens upprätthållande under den värsta kristiden.

Det är för övrigt inte alls säkert, att den kris, som nu råder på malmexportmarknaden, inom en nära framtid blir hävd. Det är mycket möjligt, att det måste bli ytterligare inskränkningar i driften utöver vad som redan skett uppe i de norrbottniska malmfälten och i Grängesberg. Det kan rent av bli fråga om, hurvida man icke i framtiden blir nödsakad att ersätta det stora exportvärde, som den hittillsvarande malmexporten lämnat vår handelsbalans, med att i större utsträckning än som nu sker exportera en något förädlad vara. Om jag beräknar normala malmexporten innehålla 6 miljoner ton järn i form av malm, är exportvärdet av denna malm inte större än exportvärdet av 2 miljoner ton i form av tackjärn eller annat råjärn. Det säger sig självt, att om på grund av att minetmalmerna i Lothringen återvinna den marknad i de tyska järndistrikten, som de haft före kriget och att Rysslands stora tillgångar av järnmalm kanske snart komma ut på världsmarknaden, placeringsmöjligheterna för vår järnmalm inskränkes kanske till en tredjedel av hittillsvarande export, så är den enda utväg, som återstår för oss, att genom förädling av denna mindre kvantitet till tredubbla värdet av malmvärdet per ton järn räknat täcka det uppkomna hålet i vår handelsbalans. Det nya kraftbehov, som uppstår vid en sådan utökning av tackjärns- och järnsvampproduktionen, motsvarar ungefär hela vår nuvarande produktion av elektrisk kraft.

Jag vill påpeka beträffande Krångedefallen, vilka i storlek äro jämförliga med Trollhättan, när de bli fullt utbyggda, att hela den kraftmängd, som där skall kunna utvinnas, vid full utbyggnad och full reglering ungefär en miljard kilowattimmar, denna kraftmängd räcker inte till mera än att elektrifiera hälften av den järnproduktion, som skulle erhållas med samma träkolsförbrukning, som förekom under år 1927 i våra blästermasugnar för enbart träkol. Det är således av största betydelse, att man, även om det sker så pass långt i förväg, att det nedlagda kapitalet kanske får ligga räntelöst några år, söker utöka kraftproduktionen norrifrån på sätt jag nyss antytt och i mån av behov förstärka den redan ned till Indalsälven beslutade kraftlinjen samt i sinom tid förlänger den ned till Centralblockets kraftledningsnät i Bergslagen. Det är sannerligen det bästa man kan företaga sig att med den arbetskraft, som nu inte finner sysselsättning, åstadkomma ett ökat tillgodogörande av de oerhört rika naturtillgångar, vi ha i våra vattenfall.

Personligen skulle jag kunna acceptera utskottets förslag om ett anslag av 20 miljoner kronor under titel »Oförutsedda utgifter», alltså att utgå av skattemedel, då utskottet varit nog välvilligt att rekommendera de i min motion omnämnda slagen av räntabla arbetsföretag såsom särdeles lämpliga beredskapsarbeten att utföras med förordade anslag. Jag har dock genom en särskild reservation måst bereda mig tillfälle att göra ett särskilt yrkande, då anslag av länemedel icke torde kunna inordnas under den titel »Oförutsedda utgifter», varunder utskottet hänfört föreslagna 20 miljoner kronor, utan böra hänföras under titel »Utgifter för kapitalökning». Dessutom har jag ringa förhoppning, att den indirekta hjälp i form av »självkvittning», som i statsut-

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

skottets plenum förhjälppte socialdemokraterna till seger, men som här endast utlovats av herr Nylander, skall i övrigt stå oss till buds i riksdagens kamrar, utan jag måste förutsätta, att endera av de vid utlåtandet fogade reservationerna 1) eller 2) skall bliva kamrarnas beslut. Då jag vet, att det bland anhängare av såväl utskottets yrkande under a) och bland dem som sluta sig till av Kungl. Maj:t föreslagna anslag av 3 miljoner (reservation av herr Kvarnzelius m. fl.) som bland avslagsyrkarna finns ledamöter, som äro sinnade att rösta för i min motion begärda anslag av lånemedel till räntabla arbetsföretag, vill jag, herr talman, här endast framställa yrkande om bifall till punkten I: b uti min vid utlåtandet fogade reservation, att riksdagen ville till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 såsom reservationsanslag anvisa b) under titel »Utgifter för kapitalökning» 10,000,000 kronor att utgå av lånemedel till utförande av sådana produktiva arbeten av räntabel natur, som äro ägnade att befrämja landets framtida produktion och självförsörjning.

Jag hemställer, herr talman, att detta yrkande måtte vid proposition ställas mot de yrkanden, som äro gjorda under punkt b) såväl i utskottets hemställan som i herr Kvarnzelius m. fl:s och i herrar Widells m. fl:s reservationer 1) och 2) samt att, om mitt yrkande bifalles, i slutet av motiveringen måtte insättas det stycke i motiveringen till min reservation, som börjar med orden »Med hänsyn till — — —» och slutar »Utgifter för kapitalökning» med de ändringar i texten, som kunna föranledas av riksdagens beslut i anledning av utskottets hemställan under punkt a), men sistnämnda hemställan kan jag återkomma till efteråt.

Herr Kvarnzelius: Herr förste vice talman! Jag vill säga ifrån från början, att jag ställt mig synnerligen tveksam till det förslag, som här föreligger, och det är först efter noggrant övervägande av alla på frågan inverkan omständigheter, som jag gått in för det yrkande, jag här framställt om bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Det kan ju hända, att detta endast är en gest, och att det inte blir någon votering om denna summa, men jag har för min del ansett mig skyldig att träda in för denna linje.

Det är i detta avseende så, att jag har två medreservanter, herr Rosén i denna kammare och herr Danielsson i Magra i andra kammaren. Men jag vill säga rent ut, att i händelse detta vårt förslag blir utslaget, eller herr Nylander skulle sätta sin hotelse i verkställighet att hellre sitta tyst än rösta för något som helst anslag, går jag hellre på den linjen, att jag yrkar avslag, än att jag går in för någonting sådant.

Herr talman! Jag fann, då jag studerade den kungl. propositionen, att då den nuvarande regeringen skulle få hand om anslaget, och jag ju har förtroende för denna regering i dessa ting, jag på denna grund kunde bestämma mig för att gå in för beloppet. Och då därtill kom, att det är en mycket framstående man, vilken suttit som ordförande i kommittén och bedrivit detta arbete, kom jag även av denna anledning till det resultatet, att jag för min del kunde gå med på ett anslag av tre miljoner kronor. Han har inventerat alla de olika möjligheter, som föreligga. Alla verk och myndigheter ha fått lämna uppgifter till honom på de arbeten, de ansågo av trängande natur. Det är naturligtvis mycket i dessa uppgifter, som är av den beskaffenhet, att det aldrig under några förhållanden kan komma att tillstyrkas av socialdemokraterna, såsom exempelvis, då det gäller försvarsändamål. Jag föreställer mig, att det är inte stor anledning att misstänka, att socialdemokraterna skulle gå med på att bevilja anslag för att anlägga vägar på somliga av våra öar, bara för att därigenom giva möjlighet åt trupper att transportera sig själva och sina vapenförråd etc. Det anser jag uteslutet. Men då generaldirektör Malm, som jag

i detta och andra fall naturligtvis också haft att i första rummet lita mig till, när fråga varit om anslag av hithörande art, sagt sig kunna tillstyrka tre miljoner att anvisas för detta ändamål, har jag anslutit mig till det förslaget och känner mig ganska trygg därmed.

Den skönmålning, som herr Asplund nyss gjorde, angående vilka möjligheter, som förefinnas, att kunna få användning för pengar, kan jag inte ett ögonblick reflektera på, det vill jag säga redan från början. För det första vill jag därvid framhålla, att det är alldeles otänkbart, att man skulle låna upp pengar för att, såsom jag tycker i onödan, forcera arbeten, för vilka plan redan är uppgjord, som angiver, i vilken ordning de skola utföras. Man kan därför inte utan att förrycka denna plan gå in för en förändring av de direktiv och villkor, under vilka dessa anslag redan äro anvisade,

Om man i övrigt går igenom den förteckning, som har åtföljt den kungl. propositionen och som ej är tryckt, kanske tyvärr, så finner man där, att det icke är så synnerligen många av de arbeten, för vilka äskanden ha framställts, som äro av den natur, att de kunna med ett någorlunda hyggligt ekonomiskt resultat realiserar inom de närmaste åren. De tre miljonerna kunna väl till nöd och näppe få plats här, men därutöver kan man ej enligt min uppfattning utan att anstränga sig över hövan bevisa, att det är möjligt att få användning för pengarna. Kungl. Maj:t har sagt, och det anser jag vara alldeles riktigt, att vägarbeten utsorteras utan vidare. Dem få de väghållningsskyldiga draga försorg om. Och i det avseendet beredes ju, helst om ett utlåtande, som kommit från bevillningsutskottet, går igenom, ett betydande tillskott i arbetstillgång på det sättet, och det är enligt min uppfattning ett mycket bra förslag. Det vill jag säga i detta sammanhang därför, att det fördelas över hela landet, och därför kan jag redan nu komplimentera bevillningsutskottet, för att det kommit med detta förslag, särskilt som ju bensin för närvarande står så lågt i pris, att det egentligen ej är någon tunga för bilägarna, ifall de få denna ökade belastning. I övrigt är det så, att vad som dessutom finnes av beskaffenhet att kunna med ekonomiskt resultat sättas i gång, utan att det skall slå några sår i det svenska samhällslivet, det räcka de tre miljoner till, som Kungl. Maj:t har äskat.

Tiden är långt framskriden. Det skulle vara oerhört mycket att här orda om i denna fråga, men jag begränsar mig för tillfället till det jag har sagt och ber att få yrka bifall till den av mig, herr Rosén och herr Danielsson vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Pålsson: Herr talman! Denna proposition är uppbyggd på ett avvikande från de gamla principerna i fråga om arbetslöshetsproblemet, nämligen att hålla lönerna vid nödhjälpsarbetena så långt under den öppna marknadens löner, att nödhjälpsarbetarna själva ha intresse av att, så snart det är möjligt för dem, söka sig in i den öppna arbetsmarknaden. Detta har under de år, varunder denna princip har tillämpats, varit en ypperligt verkande regleringsapparat, och det har ju även lyckats för oss att undgå de skadliga ekonomiska konsekvenserna av arbetslösheten här i landet, som bragt andra och större europeiska länder nästan ekonomiskt på knä. Nu är det således meningen, att dessa goda ekonomiska principer skola tillintetgöras och märkvärdigt nog av samma regering, som har infört dem. I stället skall det skapas en kronoarbeta-skår till fulla marknadslöner, och vi kunna ju förstå, att änskönt beloppet nu är så litet som tre miljoner kronor och möjligen arbetarna bytas om under årets lopp, så komma dock dessa arbetare att ömt vaka över sin arbetslöshet, så att, när det blir deras tur igen, de skola kunna åberopa sådan. Det är klart som dagen, att när regeringen nu bryter med den gamla principen, så måste man fortsätta

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

med miljonanslag. Till sådant som till sist blir det säkraste arbetet. Klientel kommer aldrig att saknas.

Det är således varken mer eller mindre än en Canossavandring av den Ekmaniska regeringen, som vi nu få bevitna. Det är synd om arbetslöshetsfrågan, synd om A. K. och synd om regeringen. Det var också alldeles obehövt av regeringen att skada de principer, som de förut skapat. Det blir dock omöjligt att försöka ändra resultatet i dag, att hindra regeringen att undgå denna Canossavandring. Ty saken är väl redan ordnad. Man får dock säga, att ett sådant vågmästeri är bland det sämsta man kan få se. Om man på detta viset i en frisinnad regering väljer för sitt vågmästeri ett rent socialistiskt krav och går in för detta till skada för både sak och land, måste naturligtvis ett sådant vågmästeri fördömas. I bästa fall kan man ju säga, att man kan le åt ett sådant vågmästeri, men alla de, som känna sig kränkta av detta, tycka säkerligen, att det är ett svek mot dem som valmän.

Emellertid skall jag inte tala flera hårda ord i denna sak. Jag har, herr talman, begärt ordet endast därför, att jag vill till protokollet ha antecknat, att i händelse man skulle hava överenskommit om att vid röstningen manipulera på det viset, att avslagsyrkandet utmönstras och det i slutvoteringen kommer att stå tre miljoner mot 20 miljoner, så anser jag mig ha rätt att nedlägga min röst. Man kan ej tvinga mig att rösta för tre miljoner och därmed mot de principer, jag anser vara de enda riktiga, då det är fråga om arbetslöshetshistorien. Och därför kommer jag, som sagt, om så händer, att nedlägga min röst. Jag vill även säga, att då herr finansministern omnämde i sin ekonomiska exposé, att han och hans regering hade föreslagit och riksdagen delvis beslutat arbetens utförande för en beräknad kostnad av ända till 42 miljoner kronor, så borde väl detta kunnat räcka för ett år framåt. Man borde således ej ha gått in för dessa tre miljoner, vars användning dock är så omtvistad mellan partierna i riksdagen.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till herr Widells reservation.

Herr **Trygger**: Herr talman! Endast några få ord! Må vi tänka på det fall att frågan gäller en industriidkare. Han har ett rörelsekapital i sin affär, och så har han åtskilligt kapital, som ligger fast i byggnader, maskiner o. s. v. Han kan ej sälja sina varor, ty det råder depressionstid. Vad tycker ni man egentligen skulle säga om den karlen, ifall han för det mest rörliga av sitt kapital — vi kunna ju för enkelhetens skull säga hans pengar — skulle börja att bygga ett hus eller en väg eller någonting dylikt, eller om han köpte sig en lantegendom, som ej gav honom någonting att leva på. Man skulle säga, att karlen var tokig eller åtminstone att han på ett mycket dumt sätt skötte sig i en tråkig situation. På samma sätt är det med svenska staten för närvarande.

Dessa beredskapsarbeten (jag bortser från verkliga nödhjälpsarbeten) — vad äro de egentligen? Vad är olikheten mellan ett beredskapsarbete och ett vanligt arbete? Såvitt jag kan fatta är skillnaden den, att ett beredskapsarbete ger ett resultat, som åtminstone under de närvarande förhållandena måste anses improduktivt eller vars goda verkningar komma att visa sig först i framtiden. I vilket fall som helst är det ju alldeles tydligt, att när jag igångsätter vanliga arbeten, kommer resultatet av mitt företag tillbaka i någon form, som ger mig möjlighet att sedermera fortsätta verksamheten. Men här, här tar jag och använder mitt kapital på ett sätt, som medför att det är borta, åtminstone borta för en tid som produktivt kapital. Skulle man kunna rationellt avhjälpa arbetslösheten med beredskapsarbeten — ja, då behövde man sannerligen ej ute i världen diskutera frågan om, hur arbetslöshetsproblemet skall lösas. Då vore det den enklaste sak i världen, det vore då endast fråga

om att skrapa ihop så mycket pengar, som man behöfve för att sätta i gång så många företag, som behöfdes för att alla finge arbete. Följden bleve, att det kapital, lånat eller mitt eget, som jag hade, när jag satte i gång arbetet, ej avkastade någonting eller också avkastade något, som vore så gott som värdelöst eller först i framtiden finge ett värde.

För min del ställer jag mig helt och hållet på den principiella ståndpunkt, som herr Kvarnzelius gjort gällande. Och så är det också en annan sak. Om man tänker sig en familj, för vilken inkomsterna sinat och de blott ha kvar ett kapital, men ändå alla familjemedlemmarna leva på samma sätt som förut, huru går det, om de konsumera som förut, om de köpa lika mycket varor som förut och köpa lyxartiklar som förut etc. etc.? Jo, rätt som det är, är alltsammans slut. På liknande sätt är det nu här. Se på handelsbalansen för närvarande, månad efter månad, så ha herrarna ett litet bevis på vad det vill säga, när ett folk lever på det gamla sättet samtidigt som dess inkomstkällor minskas.

Emellertid skall jag ej uppehålla herrarna längre. Jag vill sluta här. Jag ville blott antyda denna min allmänna ståndpunkt, som överensstämmer, såvitt jag kan fatta, med herr Kvarnzelius'. När jag såg den kungl. propositionen, kom jag att tänka på något, som hände före världskriget. Herrarna erinra sig kanske, att redan åtskilliga år före världskriget talades det om ett närmande mellan Italien och Frankrike, vilket karakteriserades av Bülow, den dåvarande tyska rikskanslern, om jag minnes rätt, på det sättet, att Italien tog sig en liten extra dans med Frankrike, men det behöfve de övriga i Trippealliansen, d. v. s. särskilt Tyskland, ej fästa något avseende vid! När jag nu såg den kungl. propositionen, tänkte jag: det är så förståndigt folk i regeringen, och de ha väl ungefär samma ståndpunkt som herr Kvarnzelius och som jag och andra vanliga människor, men de ha det tråkigt. De vilja ha trevligt. Därför taga de sig en liten flirt med socialdemokraterna och lägga fram detta förslag. Det rör sig ju om så litet. Tre miljoner är ju bara, som om vi tänkte oss, att en förmögen privatman tar och kastar bort en liten summa. Det gör så föga för vårt land för en gångs skull, men det farliga är just det, att möjligen det socialdemokratiska partiet uppfattar detta som en förbindelse, som en liaison, som är avsedd att fortsätta länge. Då blir det litet otrevligt. Sådana där extra danser skola vara mycket korta. Eljest förlora de sitt behag.

Jag skall be att få yrka bifall till avslagsyrkandet, sedan jag nu har angivit min ståndpunkt till yrkandet angående de tre miljonerna.

Herr statsrådet Larsson: I anledning av den fråga, som den siste ärade talar uppställde, om skillnaden mellan ett vanligt arbete och ett beredskapsarbete, skall jag för min del be att få påpeka, att den skillnaden är tydligt angiven i propositionen, i alla händelser skillnaden mellan ett vanligt arbete och den form av beredskapsarbete, som av Kungl. Maj:t föreslås. Det för beredskapsarbeten utmärkande är, att dessa arbeten äro avsedda att stå till förfogande för Kungl. Maj:t för att kunna utföras i tider, då detta kan ur statens synpunkt anses vara alldeles särskilt nödvändigt. Vi ha, som jag tror, med all tillbörlig styrka i propositionen givit till känna, att med den form av beredskapsarbeten, som här är föreslagen, på intet sätt åsyftas eller kan åsyftas att ersätta de understöd till arbetslöshetens bekämpande, som på annat sätt av riksdagen beviljas. Det ligger ju redan i summans storlek, att någonting sådant är uteslutet. Men det ligger också — det ber jag för min del att särskilt få understryka — i den karakteristik av beredskapsarbetena, som man i den kungl. propositionen har sökt giva, att det ingalunda ifrågasättes, att man skulle utföra arbeten, som vore — om jag förstått herr Trygger rätt —

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

mer eller mindre värdelösa, mer eller mindre betydelselösa. Man har tvärtom sagt ifrån såväl i kommittéutredningen som i propositionen, att det skall vara även ur statens synpunkt klart angelägna arbeten, som skulle komma i fråga. Enda skillnaden sålunda, jag upprepar det, mellan denna form av statliga arbeten och de övriga statsarbetena är, att man för att kunna sätta dem i gång icke skall behöva avvakta riksdagens beslut, utan att man skall kunna i den omfattning, vari medel stå till förfogande, i tider av arbetslöshet utnyttja den möjlighet, som lägges i statens hand, att vidga arbetsprogrammet. Jag skulle tro, att om en enskild affärsman eller en enskild företagare här i landet tillämpade den principen, att han vid tider av bristande arbetstillfällen satte i gång med ett större företag, som han ändå visste skulle komma att bli behövt under den närmaste tiden, så skulle det prisas såsom en högst berömvärd och fosterländsk gärning. Jag kan ej se annat, än att det även ur statens synpunkt är riktigt att tillämpa samma princip och alltså under tider av vikande konjunkturer i högre grad än eljest utföra nödiga och nyttiga arbeten.

I övrigt skall jag nöja mig med att nämna en sak, därvid jag särskilt riktar mig till den siste ärade talaren i denna debatt, vilken om de många yttranden, som hade förekommit rörande detta förslag bland annat anförde, att man inte fick fästa så stort avseende vid dem, åtminstone ej vid alla av dem, men att man i några fall hade anledning att fästa särskilt avseende vid de avstyrkanden, som blivit gjorda. Med anledning därav ber jag att få erinra kammaren om, att den utredning, som i detta avseende är verkställd, har skett under ledning av en förutvarande socialminister i en högerregering, och hans omdöme borde väl kunna av kammarens högerparti tillmätas någon betydelse. Jag ber därjämte att få erinra om, att bland de länsstyrelser, som ha tillstyrkt detta förslag, befinner sig också den länsstyrelse, i spetsen för vilken står socialministern i den senaste högerregeringen. Han har själv underskrivit ett utlåtande, som i huvudsak tillstyrker ett förslag i enlighet med de linjer, som finnas i den här föreliggande propositionen. Detta tyder alltså på, att man även på högerhåll bland dem, som haft anledning att närmare syssla med dessa angelägenheter, ej ställer sig så avvisande, som man eljest här har gjort under debatten.

Herr Björnsson: Herr talman! Det skulle vara av intresse att i denna utomordentligt viktiga fråga i detalj bemöta de föregående talarna. Jag skall emellertid försöka fatta mig så kort som möjligt. Man måste skänka respekt åt finansministerns varning mot ödslande med statsmedel, men jag vill taga fasta på vad han sade. Här behöver man ej för närvarande tillgripa några extraordinära åtgärder för att få budgeten att gå ihop, men, mina herrar, det är en extraordinär samhällssjukdom, som här träder emot oss. Då måste jag säga, att det är fullt berättigat att försöka åstadkomma den bot man kan, även om man skulle tillgripa exempelvis en extraordiär beskattningsåtgärd för att bli i stånd att göra det.

Man gör nu här diverse invändningar mot förslaget. Herr Nylander t. ex. hade en lång, mycket detaljerad kritik, icke blott av de förslag, som här äro aktuella, de båda reservationerna och utskottsmajoritetens förslag, utan också av en hel del förslag i denna fråga, som tidigare varit uppe. Det väsentligaste i herr Nylanders kritik riktar sig, såvitt jag förstod, mot den av herr Kvarnzelius m. fl. undertecknade reservationen. Allt vad han talade om bristen på smidighet hos dessa beredskapsarbeten för att bekämpa arbetslösheten, kan inte gälla utskottsmajoritetens förslag, eftersom man där uttryckligen talat om, att beredskapsarbetena skola utföras på det sättet, att arbetarna anställas med hjälp av arbetsförmedlingen, och vidare att man icke skulle vara hänvisad utslutande till yrkesvana grovarbetare för arbetets utförande.

Sedan talade herr Nylander om, att det var fara värt, att en t. ex. textilarbetare, som nu har ungefär 80 öre i timmen, skulle, om han kan få 1.20 som anläggningsarbetare, lämna sitt yrke. Jag har personliga erfarenheter av försök i den riktningen. Det har i de fall jag känner alltid visat sig, att den yrkeslärd textilarbetaren icke trivs med detta tyngre arbete, som anläggningsarbetet är. Ute i fria luften ställas ju rätt stora anspråk på anpassning och dylikt. Jag har själv till och med försökt att förmå och lyckats förmå en textilarbetare, som gick arbetslös, att åtaga sig ett utearbete, men så snart textilindustrin åter kom i gång, så sökte han sig tillbaka till sitt gamla textilarbete.

Sedan frågade herr Trygger — vilken emellertid därvid, som jag hoppas, befann sig i en låtsad okunnighet — vad det var för skillnad mellan vanliga arbeten och beredskapsarbeten. Han sade sig tro, att dessa beredskapsarbeten vore mer eller mindre improduktiva arbeten eller åtminstone sådana, som först om lång tid bleve produktiva. Inte är det meningen! Om vägen mellan Stockholm och Södertälje behöves läggas om, och jag delar upp arbetet på fyra år, därför att jag ej har medel till mera utan att öka beskattningen otillbörligt, så äro naturligtvis ej de där tre fjärdedelarna, som jag ej hinner med första året, improduktiva bara därför, att jag anser mig böra tillerkänna kravet på lägre beskattning större betydelse än önskvärdheten att få vägen omlagd. Då vore det ju rent meningslöst att utarbete femårsplaner och dylikt. Men hela den lätta ton, i vilken herr Trygger höll sitt anförande, gör, att jag knappast tar denna okunnighet på allvar utan betraktar den som låtsad. En skenfri korsning, som notoriskt behöves för att förekomma dödsolyckor, är att betrakta som ett från samhällets synpunkt produktivt arbete, även om järnvägsstyrelsen kanske inte har ekonomiskt tillräcklig nytta därav för att realisera den.

Det är naturligtvis så, kan man säga, att regeringens förslag inte skulle giva mera för nödhjälpsarbetens utförande än ett belopp av tre miljoner, ungefär lika mycket som man reducerat anslagen för vägarbeten. Jag tycker naturligtvis, att tre miljoner är alldeles för litet, men måste ändå medgiva, att tre miljoner i form av ett anslag, som man kan använda för ett arbete, där det bäst passar, där det bäst behöves, kan göra mycket större social nytta än tre miljoner, som äro på förhand bundna att gå till en hel massa olika ställen. Vill man komma arbetslösheten i låt oss säga Göteborg till livs och hjälpa dem, som drabbas därav, har man naturligtvis inga medel att göra det med hjälp av s. k. ordinarie anslag. Då är det väl bättre, om man har ett belopp, som kan användas för ett arbete i närheten av Göteborg och koncentreras där. Jag kan således ej tänka mig, att den kritik, som på den punkten har riktats mot förslaget, överhuvud taget har någon nämnvärd betydelse.

Av de skäl, som ha anförts mot beredskapsarbetena, är det väl egentligen bara ett, som är det verkligt avgörande. Det kan formuleras på många olika sätt. Herr Nylander säger, att den enda rationella boten är produktionens höjande. Ja, för all del, kan bara herr Nylander säga, hur man skall komma i gång med produktionens höjande, så skall jag ej motsätta mig detta. Men herr Nylander ville gå tillväga på samma sätt som bonden, som ej ville giva sin häst tillräckligt med foder. Han hängde upp en hötapp på en stång framför hästen och fick hästen på det sättet att hålla sig uppe, när den ville lägga sig. Samma skäl är formulerat av högerreservanterna på det sättet: »Överhuvud måste utskottet dela de betänkligheter, som rätt allmänt anförts mot att genom mer eller mindre framkonstruerade statsarbeten, vid vilka erbjudas 'avtalsenliga' löner, förrycka den allmänna marknadens anpassning efter en fallande konjunktur.» Ja, där är naturligtvis det verkliga skälet — herr Bismarck nickar bifall — det är intet tvivel om den saken. Men tro herrarna, att även om man komme ned till en rent orientalisk lönenivå nu i denna stund, samma lönenivå, som man har för Indiens kulier, tro herrarna, att alla då skulle få tillräckligt

Anslag till beredskapsarbeten.

(Forts.)

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

med arbete för att kunna leva? Det tror inte jag. Jag tror, att orsaken till arbetslösheten för närvarande är av en helt annan sort.

Vidare vill jag säga, att om man verkligen hyllar den princip, som här står, varför vill man då motsätta sig denna anpassning på varumarknadens område? Jag tar för givet, att herr Bismark, som i den nu förevarande punkten gillar principen så starkt, om några dagar är beredd att rösta för de mest besynnerliga åtgärder för att hålla priset på brödspannmål uppe, således för att förhindra den varumarknadens anpassning efter en fallande konjunktur. Antagligen komma högermännen att söka hindra denna anpassning med hjälp av tullar, men när det ej går, så tror jag, att man kommer att rösta för privatmonopol, som är föreslaget från regeringshåll.

Det skulle vara åtskilligt att säga, herr talman, men tiden är långt framskriden. Jag skall bara sluta med att, då ett par talare ha utalat det hotet, att om de bli ställda mellan tre miljoner och 20 miljoner, de skola nedlägga sina röstar, be att få tacka för det löftet varmt och innerligt. Jag lovar att jag med min röst skall söka få det hän, att herrarna skola bli ställda i det valet, och hoppas, att herrarna då hålla ord och taga så många med sig som möjligt av sina liktänkande. Jag tror, att det svenska folket har råd att offra ett sådant belopp som 20 miljoner för att göra ett allvarligt försök att komma till rätta med arbetslöshetens elände. Därför yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Herr Asplund: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord med anledning av herr Kvarnzelius' yttrande. Han synes sätta mycket större ekonomiskt värde på exempelvis byggandet av och omläggningen av en järnväg uppe i västra Dalarna än på de arbeten, som riksdagen har beslutat i fråga om södra stambanans elektrifiering och kraftstationerna vid Vargön, Malfors, Porjus m. m. Jag vill påstå, att de arbeten, jag här har omnämnt, med allt fog kunna betecknas som beredskapsarbeten av första klass, de äro ju redan av riksdagen beslutade att utföras i sin helhet. Och frågan är endast, om man skall sätta i arbete några arbetslösa fackarbetare här och några där utöver vad vid årsanslagets bestämmande beräknats. Ty det går sannerligen inte an att påstå, att arbetena drivas med den högsta möjliga forcering, när årsanslagen till sådana arbeten, som herr Nylander här förut påpekade, blivit nedprutade av regeringen ensamt vad angår Vargön och Malfors med 1 miljon. Man måste finna möjlighet att sysselsätta åtskilligt flera arbetare även vid dessa anläggningar. Och hela saken rör sig om att man skall anskaffa pengar något tidigare än förut beräknats, och att man får arbetet färdigt högst ett halvt år tidigare än annars, varigenom man kan endast med en viss räntekostnad ge sysselsättning åt massor av arbetslösa redan nu. Jag vill säga, att det billigaste sättet att komma ifrån den här saken är just att i lämplig mån forcera dessa beslutade arbeten. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr andre vice talmannen: Då jag dels har väckt en motion i denna fråga och dels deltagit i utskottets behandling av densamma, så vill jag, ehuru debatten pågått ganska länge, likväl yttra några ord.

Jag vill då säga, att i princip synes mig ett avhjälpande av arbetslösheten genom anordnande av beredskapsarbeten av denna karaktär i längden ohållbart. Jag anser visserligen, att staten bör under nedåtgående konjunkturer med åtföljande arbetslöshet vidtaga åtgärder för att minska arbetslösheten genom igångsättande av produktiva arbeten, som äro nödvändiga och nyttiga. Helst då arbeten inom statens produktiva verksamhet, t. ex. de affärsdrivande verken och statens skogar. Men det är inte alldeles detsamma som att anordna beredskapsarbeten av denna art, ty dessa beredskapsarbeten, som skulle upp-

taga arbetslösa från olika områden, komme mera att likna av arbetslöshetskommissionen anordnade arbeten, men med avtalsenliga löner. För grovarbetare skulle mången gång en anställning vid sådana arbeten medföra en högre avlöning än han erhöle på den fria arbetsmarknaden, varför han bleve obenägen att återgå till dessa, och rubbningar i den vanliga cirkulationen inom arbetsmarknaden komme då att inträda. De arbeten, som äro något högre avlönade, skulle komma att draga till sig arbetare ifrån de områden, där de avtalsenliga lönerna ligga lägre, vilket skulle inverka ogynnsamt på arbetsmarknadens anpassning.

Jag anser därför, att bättre än dessa s. k. beredskapsarbeten vore, att statens verk finge i vanlig ordning utföra motsvarande arbeten. I det avseendet har man emellertid vid innevarande riksdag, på regeringens initiativ, givit med den ena handen och tagit igen med den andra. Regeringen har med hänsyn till det ekonomiska läget hållit igen, när det gällt igångsättande av sådana arbeten medan ganska mycket begärts till arbetslöshetens avhjälpan. Riksdagen har icke minst på grund av rådande arbetslöshet i detta avseende varit mera liberal och beviljat anslag för igångsättande av flera sådana här arbeten. Men då betyda inte tre miljoner så mycket.

Och är det nu så, att riksdagen ytterligare kommer att bevilja penningar för vägändamål, så kommer därmed mycket större belopp än dessa tre miljoner att kunna tagas i anspråk för arbeten fördelade över hela landet och vilka därigenom på ett mera rationellt sätt komma att bidra till minskande av arbetslösheten. Skall endera av dessa utvägar anlitas, anser jag den vara bättre än den, man här har valt.

På grund av denna min principiella inställning och åsikt rörande denna fråga har jag här inte kunnat vara med om att biträda Kungl. Maj:ts förslag. Ett biträdande därav leder in på en väg, som man ej vet varthän den kan leda i framtiden, ty dessa spörsmål komma vi att få brottas med under många år framåt till följd av den tekniska utvecklingen. Även under bättre, gynnsammare konjunkturen än för närvarande är jag förvissad om, att marknaden inte kan suga upp eller emottaga all arbetskraft, som erbjudes, och staten får naturligtvis då även träda hjälpande emellan.

Jag vill med vad jag nu sagt icke göra gällande, att staten ej skall använda humanitära metoder i fråga om sin arbetslöshetspolitik, och det kan ju hända, att det vid något tillfälle skulle kunna anmärkas något i det avseendet. Med hänsyn till den uppgift, vår arbetslöshetspolitik har, och de känsliga och svåra områden, man därvid har att röra sig på, kan man likväl säga att den i stort fyllt sin uppgift.

Under dessa förutsättningar kan jag, med den syn jag har på saken, nu inte här vara med om att biträda principen om reservarbeten, inte ens det billigare förslaget, och eftersom nu frågan har kommit i det läget, att det kan gälla ett mindre och ett större anslag, så faller härvid, om ett högre anslag skulle komma att beviljas, ansvaret på dem, som ha ställt frågan i detta läge.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Häri instämde herr *Reuterskiöld*.

Herr **Rosén**: Herr talman! När jag hörde herr Trygger tala om regeringens flirt med socialdemokraterna, så erinrade jag mig en giljarfärd, som herr Trygger, herr Pålsson och jag samt en del andra gjorde åt socialdemokratiskt håll, men det är så länge sedan, så att herr Trygger har nog glömt det. Det var 1912. Då hände det sig, att denna kammare fullkomligt enhälligt skrev till regeringen och begärde en utredning för att få fram en plan, varigenom arbete

Anslag till beredskapsarbeten.
(Forts.)

Anslag till
heredskaps-
arbeten.
(Forts.)

skulle beredas åt arbetare i största möjliga utsträckning under tider, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd därav större arbetslöshet uppstår. Det är precis vad som nu är i fråga här.

Herr socialministern nämnde, att två socialministrar i föregående högerregeringar ha ställt sig mycket välvilliga till detta förslag, som utarbetats av en av dem. Jag kan komplettera hans upplysning i det avseendet. Det finns nämligen också ytterligare en förutvarande minister från en högerregering, vilken minister ställt sig på samma linje, nämligen herr Oscar von Sydow, som var civilminister för en del år sedan. Han lade fram en mycket omfattande proposition om ett antal järnvägsbyggnader, som riksdagen skulle besluta för att igångsätta vid inträffande arbetslöshet. Så vitt jag erinrar mig, gick riksdagen med på det. Det var ungefär samma slags arbete, som det här gäller, och därför kan jag inte förstå, att nu herr Trygger och andra på den sidan äro så förfärligt rädda för detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Kvarnzelius' reservation.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Jag skall endast säga ett par ord. Det är en fråga, som jag tänker rikta till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Innan jag gör det, skall jag emellertid be att få säga, att jag är glad över, att herr Trygger i sitt anförande i så hög grad ansåg sig böra instämma i de synpunkter, som jag här har uttalat. Detta är jag glad över, därför att jag sätter stort värde på herr Tryggers omdöme.

Emellertid var det inte därför, som jag begärde ordet, utan detta gjorde jag, som sagt, för att få rikta en fråga direkt till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Jag ser nu, att han inte är här. Jag hör, att han just nu är inne i andra kammaren för att delta i en votering. Ja, då få vi väl försöka att fördriva tiden, tills han hinner hit igen. Ja, jag kan för resten rikta den frågan till honom i alla fall.

Vi ha för några dagar sedan fått en proposition, vari finansministern har meddelat, hur han tänker sig, att bristen skall täckas i fråga om de anslagsäskanden, som riksdagen redan har bifallit. Där har han räknat in ett belopp av 3,000,000 kronor för detta ändamål. Nu vill jag fråga honom: För den händelse att nu socialdemokraternas yrkande — vilket ju är detsamma som utskottets — går igenom, hur tänker sig herr finansministern då, att den uppkommande bristen på 17,000,000 kronor skall täckas? Det är klart som dagen, att man måste ha klart för sig i detta sammanhang, hur man skall skaffa täckning för dessa 17,000,000 kronor. Det är ändå ett så pass avsevärt belopp, att man inte utan vidare kan votera ett så högt belopp utan att ha någon kännedom om, hur regeringen i första hand tänker sig, att det skall täckas. Det är därför, jag vill rikta till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet den frågan, hur han för sin del kommer att handla, i händelse att riksdagen här nu beslutar en så betydande ytterligare belastning på budgeten, som det innebär, ifall statsutskottets utlåtande oförändrat skulle bifallas.

Herr **Möller**: Herr talman! Jag skall först tillåta mig att beklaga, att detta ärende — det är för övrigt inte första gången, som sådant inträffar rörande ärenden av precis samma natur — kommer på ett ställe på föredragningslistan, som gör, att kammaren under en ganska nervös stämning går att behandla det. Jag förmodar, att ganska många av herrarna gå med biljetten på fickan och att alla vänta på middagen, och överhuvud taget har det försökts — jag måste säga det, ty det har gjorts under hand — att utöva en tidspress på denna diskussion, som jag måste protestera emot. Detta är ett ämne, som åtminstone är lika viktigt som frågan om rikssjukhuset, vilken behandlades i går, då herrarna hade tålamod att sitta till närmare klockan 2

på natten för dess behandling. Herrarna hade tålmod nog att ägna nära två hela dagar åt processreformen — jag vill visst inte säga, att det var bortkastad tid, tvärtom. Men när ett ärende, vars avgörande i alla fall har betydelse för omkring ett hundratal arbetslösa, kommer på bordet, så finns det knappast gränser för uttrycken av den otålighet, som utmärker kammarens ledamöter. Det är för mig verkligen ganska obehagligt att överhuvud taget behöva vidröra denna sak. Det hade naturligtvis under sådana omständigheter varit bättre, om ärendet blivit uppskjutet tills efter pingst, när vi nu i alla fall bli tvungna att samlas efter pingst, men det är ju ingenting att göra åt den saken nu. Jag hade inte precis haft någon föreställning om detta, annars kunde jag ha ställt ett yrkande om, att hela ärendets behandling fått uppskjutas.

Jag skall nu inte gå in på någon mycket lång utläggning om dessa arbeten. I sak har ju ärendet blivit ganska ordentligt belyst genom ett par, tre anföranden, som ha hållits här av herr Nylander från högern och av vissa talare från socialdemokratiskt håll.

Vad den finansiella sidan av saken beträffar, så har jag ju förut under diskussionen för min del betonat, att det säkerligen varit ett misstag av riksdagen att skära ned den direkta skattesatsen så pass långt, som redan har skett, därför att det är klart, att alla i det allra längsta draga sig för att begära en förhöjning i år, och då må jag å andra sidan säga, att i valet mellan att eventuellt belasta skattedragarna — huvudbelastningen blir ju dock på dem, som kunna betala skatt — och att inte kunna skapa ökade förutsättningar för arbete åt de arbetslösa, så kan det inte finnas någon tvekan för min del om, vilket som är det riktiga att göra. Nu tror jag ju inte, att även om utskottsutlåtandet här skulle bli bifallet, hela beloppet behöver tagas av skattemedel. Detta tror jag för min del inte skulle vara nödvändigt, men det är ju en sak, som närmare får undersökas.

Herr Trygger ställde en fråga. Han sade, att förslaget innebär, att staten skall taga av sina penningar, vare sig det sker genom lån eller om det skall bli statens egna penningar, och lägga ned dem på företag, som icke ge någon avkastning. Ja, det är klart, att vägarbetenas avkastning kan ingen utläsa i räntor, i en räntebetalning på dem. Men jag undrar, om det verkligen kunnat vara herr Tryggers och högerpartiets mening, att man för den skull skall underlåta att utveckla vårt vägväsen t. ex. En stor del av dessa penningar skulle ju gå till det ändamålet. Jag skulle tro, att det är mycket räntebärande penningar, som läggas ned på vägförbättringar här i landet, och detta ur många olika synpunkter, som jag nu inte skall komma in på.

Frågan om vad som är produktiva arbeten tror jag inte, att man kan besvara så enkelt som att säga, att produktivt är det arbete, som alstrar kapital, på vilket man får bankränta, men improduktivt är det arbete, på vilket man, som det heter, inte får någon avkastning i kapital. Om jag ställer den frågan: är byggande av en skenfri korsning en improduktiv utgift, eller är det en produktiv utgift? — så kan jag naturligtvis svara på den frågan på olika sätt. Jag kan möjligen säga, att det är en improduktiv utgift, den är till en viss grad onödig; det kostar några människoliv mindre om året, men eljest är den naturligtvis jämförelsevis improduktiv. Men jag kan lika gärna säga, att den är produktiv. Jag kan visserligen inte i penningar mäta de värden, som jag sparar genom att ha förebyggt olyckshändelser vid korsning av järnväg och landsväg, men jag vet ju åtminstone, att jag sparar ett par människoliv, ger ett par människoliv ökad livslängd, och jag sparar en del sjukvårdskostnader för människor, som kanske bara bli skadade och inte dödade, när det inträffat en sammanstötning mellan ett tåg och en bil eller ett tåg och en vanlig skjuts. Det är nämligen visst inte så ovanligt det heller, att bönder, som köra med häst och

*Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)*

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

vagn, i dessa korsningar råka i kollision med ett tåg. Jag tror följaktligen inte, att man kan tala om improduktivitet och produktivitet på det viset, att man bara ställer frågan: vad ger det i ränta? Får jag 1 procent eller 2 procent eller kanske 6 procent, eller får jag ingen procent alls, som jag kan skriva upp?

Jag har för min del förstått detta på det sättet, att alla de arbeten, som skulle gå under benämningen beredskapsarbeten, skola vara nyttiga arbeten. De skola vara verkligt nyttiga, inte nyttiga bara i framtiden. Den skenfria korsningen är säkert nyttig i samma ögonblick den är byggd. Det är inte något uppskjutande därvidlag, det är inte något framtidsvärde, som man där diskonterar genom att vidtaga en sådan åtgärd, och detta skulle, så vitt jag förstår, gälla praktiskt taget alla dessa ting utom möjligen skogskulturarbetena, men om dem gäller precis samma produktiva resonemang som om alla andra skogskulturarbeten. Det är mycket svårt att säga, vilken ränta skogskulturarbetena i allmänhet avkasta, man vet bara, att man underhåller och utvidgar basen för en av de viktigaste näringsgrenarna i hela landet. Jag tror, att man måste kalla det för ett produktivt arbete, om det överhuvud taget finns förutsättningar för skogsväxtlighet, där man företar dessa arbeten, men det är mycket svårt att säga, hur stor avkastning man får på det satsade beloppet.

Den förste ärade talaren förklarade, att det är fullkomligt riktigt, att statens arbeten böra ransoneras. De böra ransoneras så, att det sker en viss begränsning under högkonjunkturen, och under lågkonjunkturen får man se till, att arbetstillfällena icke minskas. Jag lade särskilt märke till det sättet att formulera saken, därför att det var tydligt den egentliga räddningsplankan. Men vad är skillnaden mellan hans resonemang och vårt resonemang? Jo, skillnaden är den, att vi säga, att under lågkonjunkturen skola statens arbeten utvidgas och växa. Den ärade talaren säger, att de inte skola minskas under lågkonjunkturen; man skall begränsa dem under högkonjunkturen och inte minska dem under lågkonjunkturen. Men är det inte i själva verket en förlägenhetsfras och ingenting annat? Man vill inte vara med om detta förslag, man kan inte riktigt hitta på, hur man skall ställa sig inför det förnuftiga i den tanken, att staten så att säga ibland skall vidga, ibland inskränka sina arbeten. Det riktiga i detta tror jag inte, att någon människa kan bestrida, och grundtanken här är ju helt enkelt den, att statens verk i förväg skola uppgöra arbetsplaner för en längre följd av år, och där skall man ha en gradering beträffande angelägenheten av arbetena. Är det då så, att arbetena inte äro mycket angelägna, behöver man inte utföra dem, när konjunkturvägen när sin toppunkt, utan då låter man dem vänta, tills konjunkturvägen går nedåt igen. Jag kan inte se annat, än att varje förnuftigt samhälle rätteligen borde inrätta sig på det viset. Det skulle skapa en jämnhet i arbetstillgången, i den mån samhällets arbete kan påverka denna.

Det är klart, att man gör sig naturligtvis inte några överdrivna föreställningar om, att man genom ett sådant anslag som detta helt skall kunna avskaffa arbetslösheten eller överhuvud taget reglera hela det ekonomiska livet. Så länge statens arbeten bara utgöra en jämförelsevis ringa procent av samtliga de arbeten, som skola utföras i landet, så är det klart, att arbetena icke få denna mirakulösa verkan, att hela arbetslösheten därigenom skulle kunna stoppas upp eller försvinna. Men själva metoden är dock så klok och riktig, och den kan i rätt avsevärd grad verka konjunkturutjämnande.

Det är en sak, som förut har sagts, men det kan kanske inte skada att upprepa det, för att jag är inte alls säker på, att herrarna i allmänhet så noggrant läst handlingarna i detta ärende: Statens egna verk ha givit en förteckning på arbeten på icke mindre än 156,000,000 kronor, som de ansett skulle kunna lämpa sig som reservarbeten. Vederbörande kommitté har gallrat bland dem och därför kommit ned till en lägre siffra, men det är uppenbart, att det finns mycket

betydande arbeten, som kunna bedrivas av staten, och då menar jag, att skall man gå in på denna linje, så skall man sörja för att det åtminstone blir någon effektivitet i den. Därvidlag måste jag ju säga, att så vitt jag förstår äro de tre millionerna på sin höjd ett slags experiment, därför att med tre millioner kronor kan man egentligen inte inverka på arbetslösheten. Det blir inte någon allvarlig inverkan på arbetsmarknadens förhållande eller rättare på tillgången på arbeten. De tre millionerna göra naturligtvis nytta, det är inte fråga om annat. Det är för oss mycket önskvärt, att det i varje fall går så, att man prövar och försöker denna väg i fråga om bekämpande av arbetslösheten, och därvidlag har jag all anledning att vara tacksam mot regeringen, för att den i alla fall har gått in för den linjen, men det är klart, att vill man vinna något verkligt resultat i denna sak, så måste man bestämma sig för helt andra belopp än dessa tre millioner kronor, och det är därför, vi ha yrkat på 20 millioner kronor till reservarbeten. Det är kanske onödigt att upprepa det, det sades ju redan under fjolårets debatter, att naturligtvis även 20 millioner kronor i förhållande till uppgiftens storlek i varje fall är ett icke överdrivet belopp. Man beräknar, att ensamt för de skenfria korsningarna skulle behövas 30 à 35 millioner kronor. Då får man ju säga, att 20 millioner inte kunna ha någon större betydelse.

Ja, mina herrar, under sådana omständigheter skall jag, utan att förlora mig i ytterligare polemik mot dem, som här yrka avslag, tillåta mig, att yrka bifall till utskottets förslag. Jag gör detta så mycket hellre, som jag är övertygad om, att därest riksdagen skulle bifalla detta yrkande, så skulle det för stora folklager bli ett tecken på, att den svenska riksdagen på ett bestämdare, klarare sätt än förut vill taga itu med arbetslöshetens problem, och det är väl ändå inte någon överdrift att säga, att i en tid, då åtminstone 100,000 människor äro arbetslösa och då man kan vänta, att arbetslösheten under lång tid — i den mån den beror på det s. k. fria näringslivet — kommer att bestå, skulle riksdagen göra hela vårt samhälle en verklig tjänst genom att bifalla detta förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Beträffande punkten a), fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten a) i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna motsvarande punkt i herr Widells m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Nylander* och *Rosén* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet.

Herr *Nylander* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, med anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till
beredskaps-
arbeten.
(Forts.)

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten a) i statsutskottets utlåtande nr 152 antager godkännande av det förslag, som innefattas i punkten a) i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av motsvarande punkt i herr Widells m. fl. reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nylander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 59.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 152 punkten a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten a) i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Vidkommande punkten b), fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats *dels*, av herr *Asplund*, att kammaren skulle i anledning av motionerna I: 262 och II: 425 till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 såsom reservationsanslag anvisa under titel »Utgifter för kapitalökning» 10,000,000 kronor att utgå av lånemedel till utförande av sådana produktiva arbeten av räntabel natur, som vore ägnade att befrämja landets framtida produktion och självförsörjning; *dels ock* att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten b) i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av det förslag, som innefattades i punkten b) i den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Asplund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det förslag, som innefattas i punkten b) i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid statsutskottets utlåtande nr 152 avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Asplunds* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Slutligen gjordes i enlighet med de beträffande punkten c) förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande punkt i den av herr *Kvarnzelius* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 220.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 263, angående ersättning åt vissa lärarinnor vid enskilda statsunderstödda läroanstalter; samt

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1931/1932 till undervisningsanstalterna för sjöfart jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till
dels riksdagens skrivelse, nr 264, till Konungen angående val av riksdagens justitieombudsmans efterträdare,
dels ock riksdagens förordnande, nr 265, för revisionssekreteraren C. H. V. Ericsson att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande disposition av viss mark under Strömsholms kungsgård i Västmanlands län;

nr 275, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1931/1932 i vad angår jordbruksärenden;

nr 276, i anledning av väckt motion om ändringar i lagstiftning rörande tillverkning av och handel med margarin;

nr 277, i anledning av väckta motioner angående en statligt ordnad redskapsförsäkring för fiskarbefolkningen;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden från Borgholms kungsladugård i Kalmar län jämte en i ämnet väckt motion;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till statens avdiktningensanslag;

nr 280, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående statens egnahemslån m. m.;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till främjande av avsättningen av ägg och fläsk; samt

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadsplane-lag m. m., såvitt angår ändringar i väglagstiftningen.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 153 och 154 samt sammansatta bevilnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 3 skola i nu angiven ordning å föredragningslistan för nästa onsdag uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 149.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 159, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om omorganisation av gymnastiska centralinstitutet;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 55, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster jämte en i ämnet väckt motion;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 319, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 265, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 50, angående grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1931/1932 åt befattningshavare vid riksdagens verk, pensionerade f. d. befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk; samt

nr 51, angående användande av riksbankens vinst för år 1930;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad rör jordbruksärenden;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; samt

nr 93, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion, I: 64, om utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 6.22 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.